

**CEZA YARGILAMALARINDA
DURUŞMA SALONLARININ
FİZİKSEL VE RUHSAL DEĞERLER
AÇISINDAN İRDELENMESİ
VE TÜRKİYE İÇİN BİR TASARIM ÖNERİSİ**
Sanatta Yeterlik Tezi
Merve BULDAÇ
Eskişehir, 2019

**CEZA YARGILAMALARINDA DURUŞMA SALONLARININ FİZİKSEL VE
RUHSAL DEĞERLER AÇISINDAN İRDELENMESİ VE TÜRKİYE İÇİN BİR
TASARIM ÖNERİSİ**

Merve BULDAÇ

SANATTA YETERLİK TEZİ

**İçmimarlık Anasanat Dalı
Danışman: Prof. B. Burak Kaptan**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü
Mayıs 2019**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Merve BULDAÇ'ın "Ceza Yargılamalarında Duruşma Salonlarının Fiziksel ve Ruhsal Değerler Açısından İrdelenmesi ve Türkiye için Bir Tasarım Önerisi" başlıklı tezi 21 Mayıs 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, İç Mimarlık Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. B. Burak KAPTAN

Üye : Prof. Dr. Münevver ÇAKI

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Elvan SÜTKEN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Çağrı BULHAZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Çılga RESULOĞLU

Prof. Hayri ESMER
Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

ÖZET

CEZA YARGILAMALARINDA DURUŞMA SALONLARININ FİZİKSEL VE RUHSAL DEĞERLER AÇISINDAN İRDELENMESİ VE TÜRKİYE İÇİN BİR TASARIM ÖNERİSİ

Merve Buldaç

İçmimarlık Anasanat Dalı

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Mayıs, 2019

Danışman: Prof. B. Burak Kaptan

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren yaşamla ilgili her türlü oluşum için bir alan gereksinimi doğmuştur. İçinde yaşam olan her oluşumun içinde “iç mekân” var olmuş, olmaya da devam etmektedir. Zamanla iç mekân olgusuna “barınma” gereksinimini karşılamanın yanında “işlevsel” ve “estetik” değerler de eklenerek kullanıcı-iç mekân arasındaki iletişimin daha da farklılık göstermesine neden olmuştur.

İç mekânlar insanların yeme, içme, barınma gibi gereksinimlerini karşıladıkları hacimler olmanın ötesine giderek içinde çeşitli eylemleri gerçekleştirebildikleri, zamanlarını geçirdikleri hacimleri de kapsamaya başladığı görülmektedir. Pek çok disiplinle iletişim halinde olan iç mekân tasarımının, bu tez kapsamında ele alınan adalet mekânlarından duruşma salonlarıyla yani hukuk disipliniyle de birebir iletişim halinde olduğunu söylemek olasıdır. Bu tez kapsamında da, kabul görmüş iki hukuk sistemlerinden Anglo Sakson Hukuk Sistemi ve Kara Avrupa Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları iç mekân tasarımı çerçevesinde incelenecektir. Stapel ölçeğine uygun şekilde yapılacak anket çalışması, salon kullanıcılarıyla yapılacak görüşmeler ve yerinde gözlemler sonucunda elde edilecek verilerle Kara Avrupa Hukuk Sistemini kullanan Türkiye için bir tasarım önerisi geliştirilecektir.

Anahtar sözcükler: İçmimarlık, Mekân, Hukuk sistemleri, Türk hukuk sistemi, Ceza yargılamaları, Duruşma salonları, Tasarım önerisi.

ABSTRACT

EXAMINATION OF COURTROOMS IN THE CRIMINAL TRIALS IN TERMS OF PHYSICAL AND SPIRITUAL VALUES AND DESIGN PROPOSAL FOR TURKEY

Merve Buldaç

Proficiency in Art in Interior Design

Anadolu University Post Graduate School of Fine Arts, May 2019

Advisor: Professor B. Burak Kaptan

From the moment when human beings existed, there was a need for space for all kinds of events related to life. Therefore, there is an interior space within every phenomenon that has a life. In time, the functional and aesthetic phenomena were added in addition to the need for accommodation, and the communication between the user and the interior was different.

It is seen that interior spaces start to cover the needs of people like eating, drinking, shelter, going beyond the volumes they meet, and they are able to carry out various actions and also to cover the time they spend. It is possible to say that the interior design, which is in communication with many disciplines, is in direct contact with the court rooms, namely law disciplines, in the justice spaces discussed within the scope of this thesis. Within the scope of this thesis, the courtrooms in the Anglo Saxon Law System and the courtrooms in the Continental European Law System will be examined within the framework of the interior design. Within data to be obtained of survey study using Stapel scale, interviews with courtroom users and observations in the courtrooms, a design proposal will be developed for Turkey using Continental European Law System.

Keywords: Interior design, Space, Law systems, Turkish law system, Criminal trials, Courtrooms, design proposal.

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu çalışmam boyunca bana olan inancını hep hissettiren, kendi zamanından çalıp bana ayıran, tez sürecim boyunca desteğini ve ilgisini esirgemeyen danışmanım Prof. B. Burak Kaptan'a tüm özverisi için, süreç boyunca manevi desteğini hep hissettiren değerli meslektaşlarım Araş. Gör. Sıla Ceren Varış ve Araş. Gör. Merve Karaoğlu Can'a, hukuk konusunda tüm tecrübelerini benimle paylaşan Bursa Ticaret Mahkemesi eski hâkimi sevgili dayım Dr. Jur. Mevci Ergün'e, çalışma kapsamında gerçekleştirmiş olduğum anket çalışmam için beni yönlendiren, bilgilerini benimle paylaşan değerli hocam Prof. Dr Ahmet Mete Çilingirtürk'e, çalışmam kapsamında incelediğim konunun ruhsal boyutunda bana bilgileriyle destek veren psikologlar Ebru Basut ve Ayşe Ayyıldız'a, tasarım önerisi için yaptığım üç boyutlu çizimlerde destek veren meslektaşım Mimar Mustafa Köse'ye, hayatım boyunca hep yanımda olan, desteklerini esirgemeyen, sevgileri ve inançları için sevgili annem Vildan Buldaç, sevgili babam Mehmet Buldaç, sevgili ablam Esra Buldaç Dede ve sevgili ağabeyim Rahmi Dede'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Merve BULDAÇ

21/05/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Merve BULDAÇ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JURİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GÖRSELLER DİZİNİ	ix
TABLO/ÇİZELGE DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun	1
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem	2
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlıklar	3
1.6. Yöntem	3
1.6.1. Araştırmanın yöntemi	3
1.6.2. Araştırmanın evren ve örnelemi	4
2. İÇMİMARLIK'DA MEKÂN VE MEKÂN PSİKOLOJİSİ	5
2.1. Mekân Kavramı	5
2.2. İç Mekân / İçmimaride Mekân Kavramı.....	10
3. ADALET KAVRAMI VE TARİHSEL SÜREÇ	20
4. HUKUK KAVRAMI, HUKUK SİSTEMLERİ VE TÜRK HUKUK SİSTEMİ	
.....	28
4.1 Hukuk Kavramı.....	28
4.2. Hukuk Sistemleri.....	33
4.2.1. Anglo-sakson hukuk sistemi	40
4.2.2. Kara avrupa hukuku..	41
4.2.2.1. <i>Türk hukuk sistemi</i>	42
5. CEZA HUKUKUNDA DURUŞMA SALONLARI MEKÂNSAL	
DÜZENLEMESİ	46

5.1. Anglo-Sakson Hukuk Sistemlerinde Duruşma Salonları	54
5.1.1. Amerika birleşik devletleri	54
5.1.2. İngiltere.....	60
5.1.3. Avustralya.....	66
5.2. Kara Avrupa Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları.....	71
5.2.1. İtalya	71
5.2.2. Almanya	76
5.2.3 Türkiye.....	79
6. CEZA YARGILAMALARINDA TÜRKİYE İÇİN BİR DURUŞMA SALONU TASARIM ÖNERİSİ.....	83
6.1. Tasarım ve Tasarım Süreci	83
6.2. Tasarım Yöntemi.....	87
6.2.1. Veri toplama araçları	87
6.2.3. Veri toplama araçlarıyla ortaya çıkan analizler	114
6.2.4. Duruşma salonu tasarım önerisi için şematik oturma düzeni çalışması, gereksinim programı ve iki/üç boyutlu çizimler	118
7. SONUÇ	133
KAYNAKÇA.....	138
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Görsel 3.1. Themis heykeli	21
Görsel 3.2. Themis Heykeli	22
Görsel 3.3. Themis'in tuttuğu terazi	22
Görsel 4.1. Sümer yasa tableti.....	33
Görsel 4.2. Mısır'da Hukuk ve Yönetim	34
Görsel 4.3. Adalet Tanrıçası Ma'at	34
Görsel 4.4. Firavun Bocchoris Tableti	35
Görsel 4.5. Areopagus Mahkemesi	36
Görsel 4.6. Atina devlet adamı Solon	37
Görsel 4.7. Atina devlet adamı Dragon.....	37
Görsel 4.8. Sokrates'in Yargılanması	38
Görsel 4.9. Roma Hukukuna ait bir illüstrasyon	39
Görsel 4.10. Roma Hukuku	41
Görsel 4.11. İslamiyet Öncesi Türk Devletleri'nde Hukuk	43
Görsel 5.1. Örnek Duruşma Salonu Plan Şeması, ABD	51
Görsel 5.2. Örnek Duruşma Salonu Plan Şeması, ABD	52
Görsel 5.3. Örnek Duruşma Salonu Plan Şeması.....	53
Görsel 5.4. Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi Mührü.....	54
Görsel 5.5. Çağdaş Bir Tam Boyutlu Amerikan Mahkeme Duruşma Salonunda Tipik Bir Düzenlemeyi Gösteren Plan.....	56
Görsel 5.6. İngiltere Kraliyet Mahkemesi Amblemi.....	60
Görsel 5.7. Magistrates Court için hazırlanmış Layout	62
Görsel 5.8. Magistrate Court mekânsal düzenlemeyi anlatan bir illüstratör, Katrina Sonter.	63
Görsel 5.9. Avustralya Yüksek Mahkemesi Mührü.....	66
Görsel 5.10. Avustralya Queensland Duruşma Salonu temsili anlatımı.....	68
Görsel 5.11. Münih Ceza Mahkemesi Duruşma Salonu	76
Görsel 5.12. Türkiye'de Duruşma Salonlarından Bir Örnek	80
Görsel 6.1. Türkiye Ceza Mahkemeleri Tipik Mekânsal Düzeni	86

Görsel 6.2. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	128
Görsel 6.3. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	129
Görsel 6.4. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	130
Görsel 6.5. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	130
Görsel 6.6. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	130
Görsel 6.7. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	130
Görsel 6.8. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	131
Görsel 6.9. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	131
Görsel 6.10. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	132
Görsel 6.11. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi	132

TABLO/ÇİZELGE DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Aristoteles'in Zaman ve Mekânı (Ramirez (1995, s. 171)'den aktaran, Rämö, 1999, s. 316).....	7
Tablo 2.2. İç Mekânın Fiziksel ve Estetik Yapılarını Oluşturan Bileşenler ve Ögeler.....	11
Tablo 4.1. Toplumsal düzen kuralları arasında karşılaştırma (Gözler, 2007).....	30
Tablo 4.2. İngiliz Hukuku'nun Kaynakları	40
Tablo 5.1. Duruşma Salonunda Yer Alan Kullanıcı Tanımları	48
Tablo 5.2. ABD Ceza Yargılamaları Duruşma Salonu Kullanıcıları.....	55
Tablo 5.3. ABD Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Ögeleri Analizi.....	57
Tablo 5.4. İngiltere Ceza Yargılamaları Duruşma Salonu Kullanıcıları.....	61
Tablo 5.5. İngiltere Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Ögeleri Analizi	64
Tablo 5.6. Avustralya Ceza Yargılamaları Duruşma Salonu Kullanıcıları.....	67
Tablo 5.7. Avustralya Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Ögeleri Analizi.....	69
Tablo 5.8. İtalya Ceza Yargılamaları Duruşma Salonu Kullanıcıları	73
Tablo 5.9. İtalya Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Ögeleri Analizi	74
Tablo 5.10. Almanya Ceza Yargılamaları Duruşma Salonları Kullanıcıları	77
Tablo 5.11. Almanya Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Ögeleri Analizi.....	78
Tablo 5.12. Türkiye Ceza Yargılamaları Duruşma Salonları Kullanıcıları	81
Tablo 5.13. Türkiye Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Ögeleri Analizi, Bursa Örneği	82
Tablo 6.1. Güvenilirlik katsayısı	89
Tablo 6.2. Tanımlayıcı İstatistik Analiz Tablosu.....	89
Tablo 6.3. Yaş Yüzdeleri	93

Tablo 6.4. Cinsiyet Yüzdeleri	94
Tablo 6.5. Meslek Yüzdeleri	95
Tablo 6.6. Şehir Yüzdeleri	95
Tablo 6.7. Binada Geçirilen Zaman Yüzdeleri	96
Tablo 6.8. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	96
Tablo 6.9. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	97
Tablo 6.10. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	97
Tablo 6.11. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	98
Tablo 6.12. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	98
Tablo 6.13. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	99
Tablo 6.14. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	99
Tablo 6.15. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	100
Tablo 6.16. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	100
Tablo 6.17. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	101
Tablo 6.18. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	101
Tablo 6.19. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	102
Tablo 6.20. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	102
Tablo 6.21. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	103
Tablo 6.22. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	103
Tablo 6.23. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	104
Tablo 6.24. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	104
Tablo 6.25. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	105
Tablo 6.26. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	105
Tablo 6.27. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	106
Tablo 6.28. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	106
Tablo 6.29. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	107
Tablo 6.30. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	107
Tablo 6.31. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	108
Tablo 6.32. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	108
Tablo 6.33. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	109
Tablo 6.34. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	109

Sayfa

Tablo 6.35. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	110
Tablo 6.36. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	110
Tablo 6.37. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	111
Tablo 6.38. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	111
Tablo 6.39. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	111
Tablo 6.40. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	112
Tablo 6.41. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	112
Tablo 6.42. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	112
Tablo 6.43. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	113
Tablo 6.44. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi	113
Tablo 6.45. Mobilya kararları	119
Tablo 6.46. Aksesuar kararları	119
Tablo 6.47. Işık kararları	120
Tablo 6.48. Malzeme kararları	120
Tablo 6.49. Renk kararları	121
Tablo 6.50. Doku kararları	121

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Mekân kavramının farklı anlatımları (Heuser, 1989)	8
Şekil 2.2. Duvar yüzeyinin sınırlanması (Heuser, 1989).....	12
Şekil 2.3. Döşeme üzerinde sınırlılık etkisi (Heuser, 1989).....	12
Şekil 2.4. Plan düzleminde kolonların sınırlayıcı etkisi (Heuser, 1989)	12
Şekil 2.5. Perspektifte kolonların sınırlayıcı etkisi (Heuser, 1989).....	13
Şekil 2.6. Kirişin mekânda sınırlayıcı olarak etkisi (Heuser, 1989).....	13
Şekil 2.7. Merdivenlerin mekân örgütlenmesindeki sınırlayıcı rolü (Heuser,1989).....	14
Şekil 2.8. Pencerelerin mekân örgütlenmesindeki sınırlayıcı rolü (Heuser, 1989)	14
Şekil 2.9. Kapıların mekân örgütlenmesindeki sınırlayıcı rolü (Heuser, 1989).....	15
Şekil 4.1. Toplumsal Düzenini Sağlayan Kurallar	29
Şekil 4.2. Toplumsal Kurallar Şeması	32
Şekil 5.1. ABD Duruşma Salonları: Yargılamada Planlama ve Tasarım Süreçleri	58
Şekil 5.2. İtalya Ceza Yargılamalarında Yargı Süreci	72
Şekil 6.1. İç Mekân Tasarımının Değişkenleri ..	84
Şekil 6.2. İç Mekânda Üretim Süreci	84
Şekil 6.3. Şematik Oturma Düzeni Çalışması	118
Şekil 6.4. Ceza Yargılamalarında Türkiye için Duruşma Salonu Tasarım Önerisi Plan Çizimi	122
Şekil 6.5. Ceza Yargılamalarında Türkiye için Duruşma Salonu Tasarım Önerisi Mekansal Düzenlemesi	124
Şekil 6.6. Hâkim kürsüsü arkasında yer alan evrak ve dosya dolabı detayı	125
Şekil 6.7. Cam bölücü detayı	126
Şekil 6.8. İzleyici ve güvenlik görevlileri için tasarlanmış oturma elemanları detayı	127

1. GİRİŞ

1.1. Sorun

Yaşamla ilgili her türlü oluşumun içinde iç mekân da var olmaktadır. İlkçağlarda barınma gereksinimiyle doğan “iç mekân” olgusu, değişen zamanla birlikte teknolojiadaki ilerlemeler ve yenilikler, malzemedeki çeşitlilik gibi unsurlarla da birleşerek insanlarda farklı beklentilerin oluşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, iç mekânlar önceleri “barınma” gereksinimini karşılarken artık tek başına yeterli gelmemeye başlamıştır. Barınma gereksiniminin yanına “işlev” ve “estetik” değerleri de eklenerek kullanıcı-iç mekân arasındaki iletişim gittikçe farklılık göstermeye başlamıştır. Bu çerçeveden bakıldığında içmimarlık disiplini Dünya’da olduğu kadar Türkiye’de de sürekli değişim ve gelişim göstermeye başlamıştır. İç (interior) olarak nitelendirilen her hacim/mekân, içmimarlar tarafından kullanıcı gereksinim, istek ve beğenilerini karşılayabilme noktasında en doğru mekânsal çözümlerle tasarlanmaya başlanmıştır. Sözü edilen iç (interior) zamanla sadece konut olarak isimlendirilen hacimlerde değil, insanların zamanlarını geçirdikleri her alanı kapsamaya başlamıştır.

Bu tez kapsamında ele alınan duruşma salonu örneklerinden de anlaşılacağı üzere, iç mekân tasarımı hukuk disipliniyle de birebir ilişki halindedir. Her iki disiplin de kullanıcıya bir mesaj iletme eğilimindedir. Duruşma salonlarında bu mesajı hissetmek olasıdır. Duruşma salonlarında mekân düzenlemesini yapacak olan içmimar, salon kullanıcılarının (hâkim, savcı, avukat, kâtip, mübaşir, güvenlik, sanık, tanık, izleyici, jüri vb.) hem fizyolojik hem de psikolojik değerlerini de göz önünde bulundurarak profillerine uygun bir şekilde tasarlaması gerekmektedir. Bunu yaparken de salonu oluşturan iç mekân bileşenlerini ve iç mekân estetik öğelerini en doğru şekilde kullanmalıdır. Böylece içmimar tasarladığı iç mekânla vermek istediği mesajı kullanıcı grubuna iletmiş olmaktadır.

Hukuk disiplini çerçevesinde salon içerisinde yürütülen eylemleri ve yer alan tüm söylemleri değerlendirmek gerekirse salonun kullanıcıları, doğru şekilde tasarlanmış, doğru kimliğe sahip olan iç mekânlarla birlikte bütünleşerek bu hukuksal söylemde verilmek istenen mesajı aktarmış olmaktadır. Ancak her iç mekân kadar duruşma salonlarının mekânsal düzenlemeleri de önem teşkil etmesine karşın gereken tasarım çözümlerinin yapılmadığı söylenebilir. Özellikle Türkiye özelinde ele alınan salonlarda pek çok soruna rastlanmakta, her iki disiplinin de birbiriyle iletişime geçmedikleri gözlemlenmektedir. Sözü edilen bu iki disiplini birbirinden bağımsız düşünmek doğru bir

yaklaşım değildir. İçmimarlık disiplini çerçevesinde tasarlanmış hukuki mekânlarda, fiziksel ve ruhsal koşulların mekânsal düzenlemelerde oldukça önem gösterdiği düşünülmelidir.

1.2. Amaç

Bu çalışmada, Anglo-Sakson ve Kara Avrupası hukukunu benimsemiş ve özellikle ceza yargılamalarında aktif rol oynayan ülkeler (Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avustralya, İtalya, Almanya, Türkiye) seçilmiştir. Bu ülkelerde yer alan adliye binaları içinde ceza yargılamalarının gerçekleştiği duruşma salonlarının mekânsal düzenlemeleri salon kullanıcıları (hâkim, savcı, avukat, kâtip, mübaşir, güvenlik, izleyici, jüri, basın vb.) göz önünde bulundurularak fiziksel ve ruhsal değerler açısından irdelenmektedir. Analizi yapılan salonlar arasında tezin ana çerçevesini oluşturan Kara Avrupası hukuk sistemini benimsemiş olan Türkiye için bir duruşma salonu tasarım önerisi getirmek amaçlanmaktadır. Duruşma salonlarında tasarlanacak mekân, hem fiziksel hem de ruhsal açıdan evrensel değerleri yansıtacak “denklik”, “adalet” ve “özgürlük” ilkelerini destekleyecek biçimde düşünülmelidir.

1.3. Önem

Başta Türkiye olmak üzere incelenmek üzere seçilmiş ülkelerin duruşma salonları fiziksel ve ruhsal açılardan değerlendirildiği zaman iç mekânın yapısal bileşenleri (kapı, duvar, pencere, vb.) ile estetik öğelerinin (mobilya, aksesuar, renk, aydınlatma, doku, malzeme) uygulanma biçimlerinden dolayı oluşan olumsuz mekân atmosferi salon kullanıcılarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca “sanık”, “tanık” ya da “davacı” tarafların rahatça kendilerini ifade edememeleri ya da hâkim, savcı, avukat hiyerarşisinde oturma düzenlerinin bilinçli olarak tasarlanmamasından dolayı dava sonunda verilmiş kararların da duruşma salonu kullanıcıları üzerinde olumsuz etkileri görülebilmektedir. Dolayısıyla, bu çalışma, duruşma salonlarının mekân tasarımını fiziksel ve en önemlisi duygusal açıdan değerlendirebilmek adına önem taşımaktadır. Tezden elde edilen sonuçlarla birlikte iç mekân tasarımı için gerekli teorik ve uygulamaya katkı sağlayacak verilerin elde edilmesi ve elde edilen verilerle geliştirilen öneri, çalışma konusunu oluşturan duruşma salonlarına getirilecek yenilikler açısından önemli bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Çalışmada mekân ve iç mekân kavramları, adalet kavramı ve hukuk kavramı ile hukuk sistemleri kendi içinde alt başlıklar halinde açıklanıp, son bölümde ortaya çıkan ceza yargılamalarında duruşma salonları mekânsal düzenlemelerinin fiziksel

ve ruhsal değerler açısından irdelenmesi neticesinde Türkiye için yeni bir tasarım nerisi oluşturmak adına literatür için önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Aşağıdaki başlıkların var olduğu kabul edilerek tez çalışması başlamıştır;

1. Disiplinler arası çalışmanın öneminin anlaşılmaması,
2. İ mekân kurgusunun, içinde yaşam olan, çeşitli eylemlerin gerçekleştiği hacimlerde var olabileceğinin bilincinde olunmaması,
3. Doğru ya da yaşayan i mekânların tasarlanmaması,
4. Duruşma salonlarının fiziksel oluşumunun insan psikolojisi üzerinde olumsuz etkiler bırakması,
5. Mevcut yapının organizasyonunun/tasarımının adalet kavramını yansıtmadığı, tasarım zmlerine yönelik farklı bir bakış açısı getirilmediği noktada farkındalığın az olması.

1.5. Sınırlıklar

Çalışmada mekân ve i mekân kavramları, adalet kavramı ve hukuk kavramı ile hukuk sistemleri kendi içinde alt başlıklar halinde açıklanmaktadır. Son bölümde ise ceza yargılamalarında duruşma salonları mekânsal düzenlemelerinin fiziksel ve ruhsal değerler açısından irdelenmesi neticesinde Türkiye özelinde bir tasarım nerisi olarak sınırlandırılmıştır.

1.6. Yöntem

1.6.1. Araştırmanın yöntemi

Bu alışma nitel araştırma tekniğine bağlı kalınarak yapılacaktır. Nitel araştırma, olayları yakından izlemek ve katılımcı bir tavır sergilemek üzere yerinde gözlem, örneklem alanını oluşturan Türkiye için geliştirilecek tasarım önerisinde İstanbul, Bursa ve Eskişehir olmak üzere üç Şehirde uygulanan Stapel lğine uygun olarak hazırlanan anket ve veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlenmesinden dolayı seçilmiştir.

Bu yöntemde kullanılacak veriler için;

Mekân, iç mekân, adalet, hukuk ve hukuk sistemleri ve bu kavramlara paralel olarak ceza yargılamalarında duruşma salonlarının mekânsal düzenlemelerine ilişkin mevcut kitaplar ve akademik makalelerin kaynak taraması tercih edilmiş ve kullanılmıştır. Meslekle ilgili, hukuk alanında yetkin olan akademisyen ve hukukçulardan bilgi, görüş ve kaynak kullanımı sağlanmıştır.

Çeşitli kaynaklardan toplanan veriler taranmış ve okunmuştur. Veriler tarandıktan ve okunduktan sonra gerekli olmayan fazla bilgiler tezden çıkarılıp, tezde önemli ve gerekli görülen bilgilere yer verilmiştir. Bu aşamada elde kalan kavramlar ve veriler incelenerek düzenlenmiş ve anlam bütünlüğü sağlanarak bir araya getirilmiştir. Yabancı kaynaklardan elde edilen veriler çevrilerle yorumlanmıştır. Tanımlar doğrudan alıntı şeklinde yazılmış olup, yardımcı olacak bilgiler yorumlanarak bir düzen içinde verilmiştir.

Büyükşehirler arasından İstanbul, Bursa ve yeni bir örnek model olarak da Eskişehir’de bulunan adliye sarayları ziyaret edilerek ceza duruşmalarına izleyici olarak katılım sağlanmış ve mekânı kullananlar yerinde gözlemlenmiştir. Ayrıca duruşma salonunu kullananlarla kullanılan anket aracılığıyla iletişim kurulması sağlanmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan tüm yöntemlerin yeni tasarım önerisinin geliştirilmesinde önemli ölçüde katkı sağladıkları gözlemlenmiştir. Böylelikle salonun, kullanıcılar açısından daha rahat, daha güvenli olduğu, işlenen davalara ilişkin kararların daha sağlıklı verildiği, işlevsel ve estetik değerleri yüksek modern bir tasarım önerisi haline gelmesi düşünülmektedir.

1.6.2. Araştırmanın evren ve örnekleme

Bu çalışma evren olarak fiziksel ve ruhsal değerler açısından ceza yargılamalarında aktif bir şekilde rol oynadığı düşünülerek seçilmiş ülkeler çerçevesinde yer alan duruşma salonlarının mekânsal düzenlemelerini kapsamaktadır. Örneklem alanını ise Türkiye oluşturmuş olup Türkiye için bir duruşma salonu tasarım önerisi getirilmektedir.

2. İÇMİMARLIK'DA MEKÂN VE MEKÂN PSİKOLOJİSİ

2.1. Mekân Kavramı

Mekân kavramına birçok kişi tarafından farklı tanımlar getirilmiştir. İngilizce karşılığı olan “space” kelimesiyle etimolojik kökenleri farklı dönemlere dayansa da tarihsel süreçte incelendiği zaman Eskiçağ Grek felsefesine kadar gidilerek bu felsefede birleştikleri görülmektedir. M.Ö 7. yüzyılda yaşayan Hesiodos mekânı boşluk anlamına gelen “khaos”¹ (http-1) olarak ifade etmektedir. Aristoteles anlayışında ise iki tür mekân anlayışı bulunmaktadır. Biri bütün nesnelerin kendi içerisinde bulunduğu ortak yer anlamında topos koinos (mekân), diğeri ise belirli nesnelerin yer aldığı sınırlandırılmış idios topos (özel mekân)’dur.

1. Ortak yer (Topos koinos): Bütün nesnelerin içinde bulunduğu genel yer.
2. Özel yer (İdios topos): Doğrudan nesnenin bulunduğu özel yer (Aristoteles, 1991, çev. R. P. Hardie, R.K. Gaye, s. 209 31).

Platon ise, “doğan her şeyin içinde oluşan mekânın nesnelere için çok önemli bir yere sahip olduğunu, beslediğini ve bu özelliğinden dolayıdır ki mekân, her şeyi bir kap gibi içine almaktadır” şeklinde ifade etmektedir. Aristoteles’in, Platon’un kullandığı “khora”² (http-2) kavramı yerine “topos”³ (http-1) kavramını kullanmasının nedeni ise, boş mekân anlayışını kabul etmeyip, mekânı, öğretmeni Platon gibi matematiksel bir şey olmaktan çok doğada var olan fiziki bir şey olarak incelemiş olmasıdır (Kılıç, 2011, s. 7, 20, 25).

İbn-i Sina ise mekânı, “cismi kuşatan şey” ve “cismin karar kıldığı şey” olmak üzere iki tanıma ayırmıştır. Bir mekânın mekân sayılabilmesi için filozofların dört koşul aradıklarını belirtmektedir;

1. “Cisim, mekânda olmalıdır”.
2. “Cisim, o mekândan ayrılabilmelidir”.

---

¹ **Khaos**, Grek mitolojisinde (boş uzam, boşluk, uçurum, kaos) bir çeşit ilkel tanrısal varlık olarak gösterilen Khaos, Düzen`den ya da öteki adıyla Evren`den(Kosmos) önce gelmiştir. İlk önce Khaos`tan Toprak Ana - Gaia ve gökyüzü - Ouranos oluştu. Gaia ve Ouranos`un birleşmesinden Brontes, Steropes ve Arges (‘gökgürültüsü’, ‘parıltı’ ve ‘şimşek’) isimli üç Kyklop doğdu. Kykloplar alınlarının ortasında taşıdıkları tek gözleri ile yer altı alevini gökyüzü ateşine dönüştürüyorlardı. İkinci olarak Gaia ve Uranos elli başlı yüz kollu Kottos, Briareus ve Gyes (‘öfke’, ‘güç’, ‘dehşet’) adlı Hekatonkheirleri yarattılar. Ve nihayet Titanlar oluşturuldu. [https://www.turkcebilgi.com/khaos_\(mitoloji\)](https://www.turkcebilgi.com/khaos_(mitoloji)) (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

² **Khora**: Nesnenin kapladığı yer, uzay. <http://www.filozof.net/Turkce/filozof-biyografi-a/15335-mekân-khora-felsefede-filozoflara-gore-hakkında-bilgi.html> (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

³ **Topos**: Yer, toprak. <https://www.turkcebilgi.com/arastir?q=topos> (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

3. “Bir mekânda her hangi bir cisim varken aynı anda orada başka bir cisim bulunabilmelidir”.

4. “Bir cisim her hangi bir mekândan ayrıldığında mekân da o cisimle ayrılmamalıdır ve orada başka cisimler de bulunabilmelidir” (İbn Sînâ, es-Simâü't-tabîî, ss. 114-115; a.mlf, Kitâbü'n-Necât, s. 156'dan aktaran Haklı, 2007, s. 54). Bu dört koşuldan çıkışla mekânın, yer tutan cisimden ayrı gerçekliği olan, farklı cisimlerin ayrı zamanlarda bulunabildiği yer sonucuna ulaşmak olasıdır (Haklı, 2007, s. 54).

Heidegger ise, Greklerin “topos” ve “chora” yani “yer” ve “uzam” kavramlarını birbirinden ayırmaktadır. Bunu da şöyle ifade etmektedir; “yer sınırlı bir mekândır ve bu mekânı uzam içindeki bir cisim kaplamaktadır” (1964'ten aktaran, Örnek, 2015, s. 128).

Mekân ve kullanıcı ilişkisinden yola çıkılarak iki kavram da birbirlerinden etkilenmekte ve birbirlerini şekillendirmektedirler. Rapoport'da (1987) bu düşünceden yola çıkarak kullanıcıların gereksinimleri ve beklentileri doğrultusunda çevreleriyle etkileşime geçtiklerini belirtmektedir. Bu etkileşim kültürel, fiziksel ve algısal değişkenlere bağlı olarak çeşitlenebilmektedir.

Lefebvre ise bedeninin mekânı işgal ettiğinden bahsetmektedir. “Mekânın orijin noktası bedendir; mekân böylece algılanır, yaşanılır ve üretilir” şeklinde aktarmaktadır (2014, s. 180). Ayrıca mekânı, “algılanan”, “tasarlanan” ve “yaşanan” mekân olarak üçe ayırmıştır. Lefebvre, mekânı, hem somut şekliyle ele almakta hem de bir kavram ve deneyim içerecek şekilde kavramlaştırmaktadır (Avar, 2009, s. 11).

Rasmussen (1994, s. 42), mekânı, “mimari olarak biçimlendirilmiş boşluk” olarak tanımlamakta ve mekân kelimesi yerine boşluk kelimesini kullanmayı tercih etmektedir. Mekân kavramını iki boyuttaki zemin kavramının üç boyuttaki karşılığı olarak da kullanmaktadır. Gür (1996, s. 34) ise mekânı, insanın insanla, nesneyle ve nesnenin nesneyle olan ilişkilerinin üç boyutlu bir anlatımı olarak tanımlamaktadır.

Rämö 1999 yılında yazdığı “Kairotopos An Aristotelian Human Time-Space Manifold: From Chronochora to Kairotopos” isimli makalesinde iki mekân kavramı olan “topos” ve “chora”nın birbirinden farklılık gösterdiklerini belirtmektedir. Topik (topic), topoloji, topografya, toponim ve ütopya kelimeleriyle köken olarak aynı olan “topos”u, somut bir şekilde var olan yer anlamıyla ilişkilendirirken, “chora”yı ise korografi (şehir ve bölge haritalandırması), koroloji (organizmaların coğrafi dağılımı) ve korometri (arazi ölçme bilimi) gibi teknik terimler dışında bugün kullanımda olmayan ve “topos” un

aksine soyut olan mekân ile ilişkilendirmektedir. Chronos-zamanı chora'yla ilişkilendirirken kairos-zamanı topos'la ilişkilendirmiştir (s. 313) (Tablo 2.1.).

Tablo 2.1. *Aristoteles'in Zaman ve Mekânı (Ramirez (1995, s. 171)'den aktaran, Rämö, 1999, s. 316)*

MEKÂN	
CHORA	→ Soyut olan mekân
TOPOS	→ Somut olan mekân

Mekân hareket etmez, durağan bir yapıya sahiptir. Ancak insanlar, içerisinde hareket ettikçe mekânla kurdukları ilişkiler her açıdan farklılık göstermeye başlamaktadır. İnsanlar zihinlerinde mekâna ilişkin farklı ayrıntıları bir araya getirerek mekân hakkında genel bir bakış açısına sahip olmaktadır (Demirel, 2004). Camcı (2009, s. 98) ise mekânı hareket etmeyen, aynı anda orada bulunan nesnelere görünümünün bir formu olarak tanımlamaktadır.

Muhammed ve Karadaş (2008, s. 246) ise mekânı “bir şeyin meydana geldiği yer olarak” tanımlamaktadırlar. Arapçadaki kevn (oluş, oluşum) mastarından türetilen mekân kelimesinin çoğulu ise “emkine⁴” (http-3) ve “emakindir⁵” (http-4). Duyularımızın bize verdiği tüm var olanlar mekânsaldır ve uzamın içindedir. Bir yeri ve bir eni-boyu, şöyle ya da böyle hacmi olan her şey mekân olarak tanımlanabilir. Bu var olan/şey bir mekân içinde özellikle de uzamın içindedir, yani uzamın bir bileşenidir (Örnek, 2015, s. 128).

Türk Dil Kurumu tanımına göre mekân, bulunulan yer, ev, yurt olarak tanımlanmaktadır (http-5). Avar (2009, s. 8), mekânı “ne salt bir soyutlama ve nesne, ne de somut, fiziksel bir şeydir, hem kavram hem de gerçekliktir” şeklinde yorumlamaktadır.

Zevi (2015, s. 23) için mekân, “bizi çeviren üç boyutlu bir boşluktan öte dördüncü boyutun da eklenmesidir” şeklinde olup “binanın içinde yer değiştirirken, binaya farklı perspektiflerden bakan kişinin, bir anlamda dördüncü boyutu kendisi yaratarak mekâna bütünsel gerçekliğini kazandırmaktadır” şeklinde devam etmiştir. Mekân kavramı için iki farklı yanılığın varlığından da bahseden Zevi bunları;

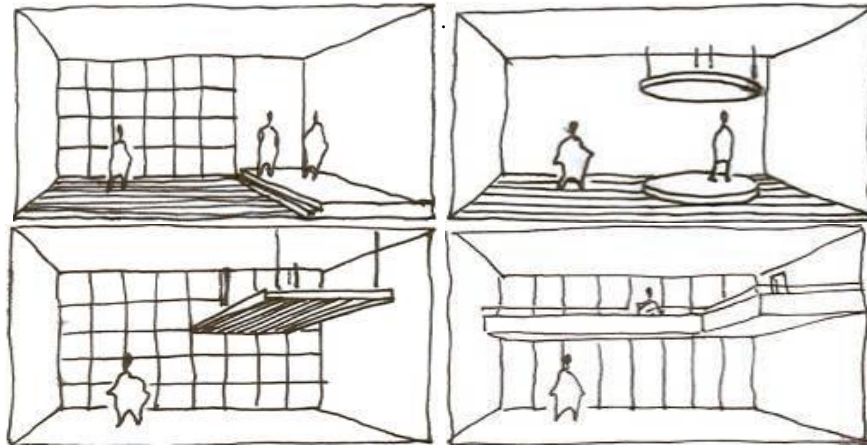
⁴ **Emkine:** Mahaller, mevkiler, yerler, haneler, evler
<https://www.osmanice.com/osmanlica-6828-nedir-ne-demek.html> (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

⁵ **Emakin:** Mahaller, mekânlar, yerler, bulunulan yerler, olunan yer ve mevkiler
<https://www.turkcesozlukler.com/emakin-nedir-ne-demek> (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

1. Mekân tanımının sadece bir yapı içerisinde gerçekleşebileceğini ve kent mekânlarının varlıklarının bu tanıma girmemesi ve bir değerinin olmaması,
2. Bir binanın mekânsal yorumunun eser niteliği taşıyan bir mimari yapıyı yorumlamaya yeterli olduğu düşüncesi şeklinde açıklamaktadır. Zevi “mekâna dair gerçek olan, kentlerde, sokaklarda, meydanlarda daha net bir anlatımla insanoğlunun boşluklara sınırlar getirdiği her yerde varlığını devam ettirmektedir” şeklinde ifade ederek bahsettiği iki farklı yanılgıya açıklık getirmeye çalışmaktadır (2015, s. 24). Buradan yola çıkarak, mekân kavramını dört duvarla sınırlanmış bir hacim olarak tanımlamak yerine sembolik ve estetik anlamlar barındıran hacim olarak tanımlamak daha doğru bir yaklaşım olabilir.

Kuban (2016, s. 15) ise mekânı şöyle tanımlamaktadır; “Mekânın biçimsel olduğu kadar insan yaşamına ilişkin özellikleri de içinde barındırması gerekmektedir”.

1. “Yapı mekânı sınırlayan boşlukla oluşan bir olgudur”.
2. “Mekân hareketle belirlenmektedir”. Demirel’in (2004) de değindiği gibi durağan mekân içinde canlı hareketlidir. Kuban bu hareketi yapı içerisinde sadece bir yerden bir yere gitmek değil, içeride var olan insanın bakışıyla yapı sınırlarına doğru uzanan görsel bir hareket olarak tanımlamaktadır (Şekil 2.1).
3. “Mekân ışıkla var olmaktadır. Aydınlik, sınırlanan boşluğun niteliklerini görmeye olanak tanınması açısından önemlidir”. Mekânın oluşumunda onun her yönden net anlatımlarla çevresinden sınırlandırılması gerekmektedir.

Şekil 2.1. Mekân kavramının farklı anlatımları (Heuser, 1989)

Mekânı oluşturan çeşitli bileşen ve ögeler bulunmaktadır. Bu ögeler mekân örgütlemesinde sınırlayıcı, belirleyici, yönlendirici, odaklayıcı, süreklilik sağlayıcı, anlam taşıyıcı, birleştirici ve ayırıcı gibi çeşitli roller üstlenmektedirler (Gür, 1996, s. 49). Bu bileşenlerle birlikte kişi mekânı rahatlıkla kavrayabilir. Mekânı sınırlandıran öğelere göre mekânın mimari ya da doğal mekân ayrımı rahatlıkla yapılabilmektedir. Ögeler duvar, tavan, döşeme, kolon, giriş vb. ise bu mekânın mimari bir mekân olduğu; ögeler yeryüzü, gökyüzü, ağaç, bulut vb. ise de bunun doğal bir mekân olduğu anlaşılmaktadır (Altan, 1993, s. 79). Mekân algısında önemli rol oynayan duyu organları sayesinde mekân kavramı kullanıcı için farklı anlamlar taşımaya başladığı andan itibaren hacmin ötesine geçebilmektedir.

Yukarıda yer alan mekâna dair farklı tanımlar çerçevesinde; “mekân, fiziksel ve algısal olarak içerisinde var olunan, sınırları orada bulunan kişi ya da kişilerin izin verdiği kadar çizilen, yaşama dair önemli ipuçları veren, çeşitli eylemlerin gerçekleştiği bir alan” olarak tanımlanabilir. Bu eylemlerle birlikte mekân ve içinde geçen yaşam bir aradalığını korumaktadır. Mekânı oluşturan, mekâna dair tüm ögeler kişinin algısında farklı anlamlarda bir imaj uyandırabilir. İçinde bulunulan mekâna ait bir donatı, bir aksesuar, bir aydınlatma, hissedilen bir koku ya da bir ses kişinin geçmişten gelen bir anısının zihninde canlanmasına neden olabilir. Dolayısıyla, mekân ve kişi arasında bir tür alışveriş meydana gelebilmektedir.

2.2. İç Mekân / İçmimaride Mekân Kavramı

İç mekân kullanımı insanoğlu var olduğu sürece hep var olmuştur. İç mekân, yapısal çevrenin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmekte ve çevresiyle beraber düşünülmektedir. Çevresiyle kurduğu ilişki anlamında her mekân farklı verilerle beslenmektedir. Yapısal çevrenin parçası olan iç mekânları oluşturan bileşenlerin de mekânın çevresiyle kurduğu ilişki bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir (Onay, 2013).

İç mekânlar ve bunun bir ilerisi olan içmimarlık disiplini insan soyunun barınma gereksinimi ile ortaya çıkmıştır. İlkçağlarda insanlar barındıkları yerlerde ısınma, yatma, yeme, depolama gibi gereksinimlerini kendi ürettikleri ilkel düzenlemelerle çözümlenmekteydiler (Kaptan, 1998, s. 64)”. Bu ifadeden yola çıkışla “her birey mekân ve kabuk içinde, hareketlerini ve iletişimini sürdürebilmek için, donatılara, işlevsel alanlara ve tanımlanmış mekânlara gereksinim duymaktadır denilebilir. İç mekân hareketler ve maddesel nesnelere arasındaki ilişkiler sistemidir” (Atalayer, 1977’den aktaran Kaçar, 2007, s. 65). Bireyin ilişki ve eylemliliği, mekâna hareket ve zaman boyutunu da katmıştır. İçinde harcanan ya da değerlendirilen zamana ve hareketin yoğunluğuna göre mekân tasarımı farklılık göstermektedir. Amaç; zaman ve mekân içinde kullanıcının gerekli konfor ve rahatını sağlamak ve yaşayan(lar)ın o mekânla olumlu iletişim kurmasına yardımcı olmaktır (Kaçar, 2007, s. 65). Bir iç mekânda konfor, kişi ile çevresi arasında doğrudan ilişki kurmaktadır. “Mekân içinde yer alan birey, o mekânın dolaşımı, rengi, ışık şiddeti, kokusu ve ısı gibi fiziksel her türlü örgütlenmeyle iletişim içindedir” (Kaptan, 2001, s. 113). “İşlev, biçim, estetik, konfor, güvenlik, görevsellik ve boyutsal özellikler bir arada uyumlu bir şekilde ise mekân başarılı bir şekilde örgütlenmiştir” denilebilir (Özdemir, 1994). Dolayısıyla, tüm bu kavramlar birbirlerine gereksinim duymaktadırlar.

İç mekânın oluşabilmesi ve söz edilen fiziksel örgütlenmelerin sağlanabilmesi için mekânı oluşturan kabuğun;

1. Duvar
2. Döşeme
3. Kolon
4. Giriş
5. Merdiven
6. Pencere
7. Kapı

olmak üzere yedi temel bileşenden meydana gelmesi gerekmektedir. Bu bileşenler bir yandan iç mekânı oluştururken bir yandan da iç ve dış arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır.

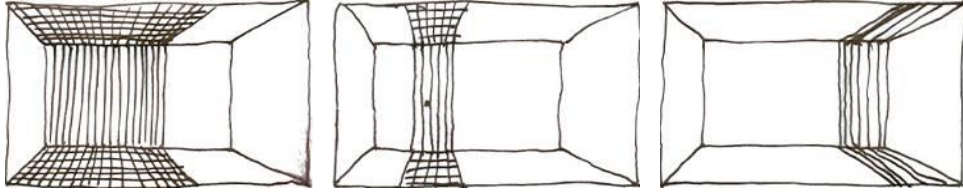
Tablo. 2.2. *İç Mekânın Fiziksel ve Estetik Yapılarını Oluşturan Bileşenler ve Öğeler*

İç Mekânın Bileşenleri	Duvar Döşeme Kolon Kiriş Merdiven Pencere Kapı	İç Mekânın Estetik Öğeleri	Donatı Aksesuar Işık Malzeme Renk Doku/Tekstil
	FİZİKSEL YAPI		ESTETİK YAPI

Bir iç mekânın fiziksel yapısını meydana getiren duvar, döşeme, kolon, kiriş, merdiven, pencere ve kapının oluşturduğu iç mekân bileşenleri ve estetik yapısını oluşturan donatı, aksesuar, ışık, malzeme, renk ve doku/tekstil gibi iç mekânın estetik öğeleri aşağıda maddeler halinde açıklanmaktadır;

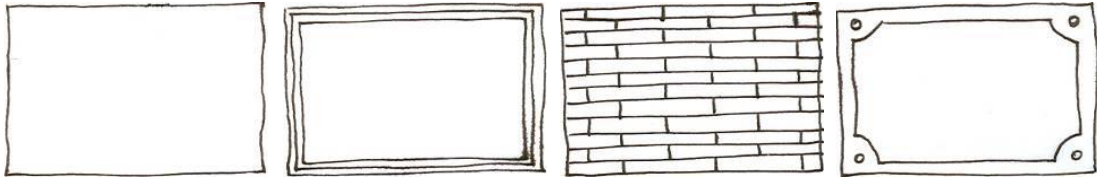
Fiziksel Yapı:

Duvar: TDK sözlüğüne göre duvar, “bir yapının yanlarını dışa karşı koruyan, iç bölümlerini birbirinden ayıran, taş, tuğla vb. gereçlerden yapılan ya da örülen dikey düzlem” olarak tanımlanmaktadır. Sözen ve Tanyeli ise, “yapılarda genellikle taşıyıcı işlevi de bulunan bölme elemanı” olarak tanımlamaktadır. Örgü ya da dökme yöntemleriyle yapılabildiği gibi, prefabrik olarak da üretilebilir ya da ahşap bir strüktür üzerine kaplama uygulanarak da gerçekleştirilebilir (2016, s.92).

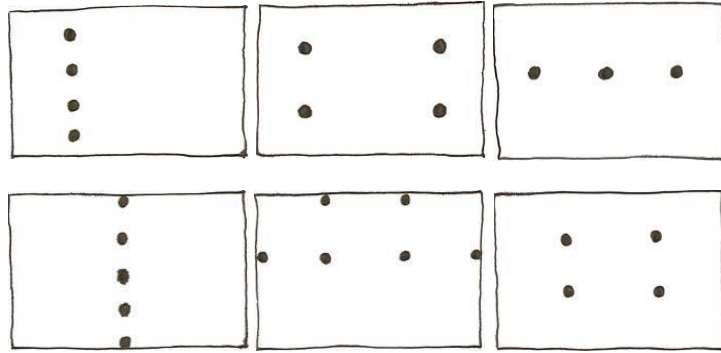
Şekil 2.2. Duvar yüzeyinin sınırlanması (Heuser, 1989)

Döşeme: TDK sözlüğüne göre döşeme, “yapılarda taban üzerine döşenen tahta vb. kaplama, bir yapının döşenmesine yarayan her türlü eşya, mefruşat” olarak tanımlarken Sözen ve Tanyeli, “yapılarda katları birbirinden ayıran düzlemsel yüzey ve bu yüzeyin üst yüzü” olarak tanımlamışlardır (2016, s.91). Turani (2000, s. 36) ise döşemeyi, “bir binanın ahşap, beton ya da taş zemin” olarak tanımlamıştır.

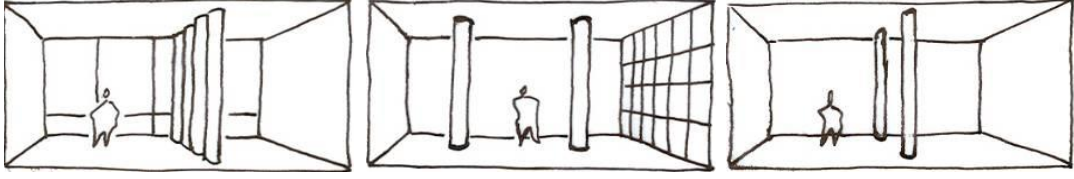

Şekil 2.3. Döşeme üzerinde sınırlılık etkisi (Heuser, 1989)

Kolon: TDK kolonu, “katlardaki döşemeleri birbirlerine bağlayan düşey boru” olarak tanımlamaktadır. Sözen ve Tanyeli ise “betonarme ya da çelikten yapılmış, düşey, taşıyıcı strüktürel öge” olarak tanımlamaktadır. Kolon, taş ya da mermerden yapılmış olursa sütun diye adlandırılır (Sözen, Tanyeli, 2016, s.173).

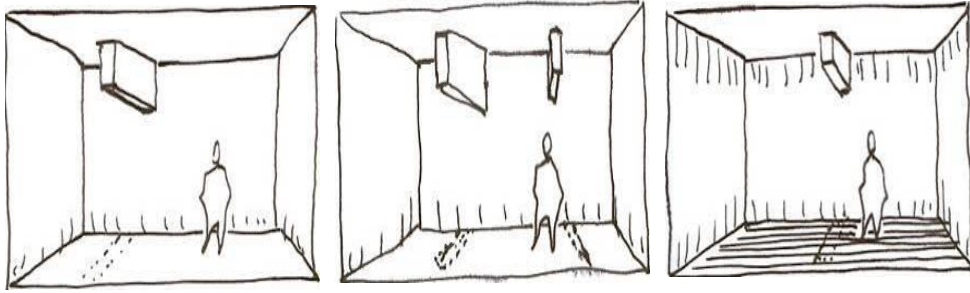

Şekil 2.4. Plan düzleminde kolonların sınırlayıcı etkisi (Heuser, 1989)

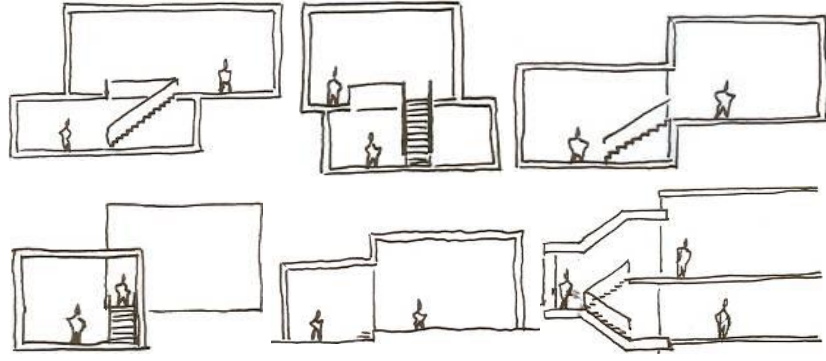
Şekil 2.5. Perspektifte kolonların sınırlayıcı etkisi (Heuser, 1989)

Kiriş: TDK sözlüğüne göre kiriş, “yapılarda dört köşe kalın keresteden, demirden ya da betonarmeden yapılmış yatay destek parçası” olarak tanımlanmaktadır. Sözen ve Tanyeli “Döşeme ya da tavanı taşıyan ahşap, metal ya da betonarmeden yapılmış yatay inşaat ögesi” olarak tanımlamaktadır (Sözen, Tanyeli, 2016, s.170). Turani (2000, s. 70) ise “döşeme ve tavan tahtalarını taşıyan ve iki karşılıklı duvar arasına kılıcına konulmuş olan ahşap, metal ya da betonarme yapı ögesi” olarak tanımlamıştır.

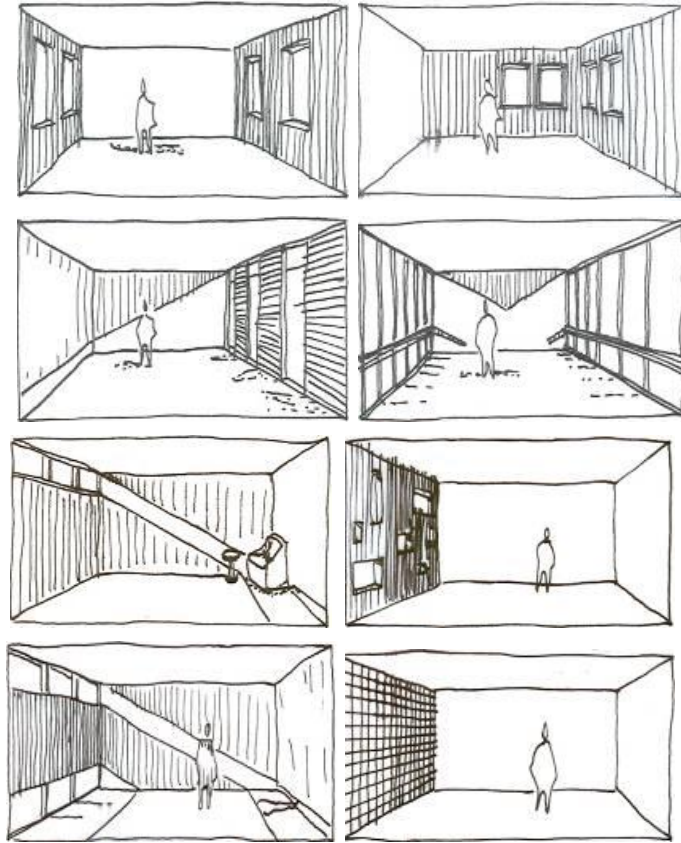
Şekil 2.6. Kirişin mekânda sınırlayıcı olarak etkisi (Heuser, 1989)

Merdiven: TDK tanımına göre merdiven, “bir yere çıkma ya da bir yerden inmeye yarayan basamaklar dizisi” olarak tanımlanmaktadır. Sözen ve Tanyeli ise, “farklı kottaki iki düzlemi birleştiren basamaklı yapı ögesi” olarak tanımlamaktadırlar (2016, s. 203).

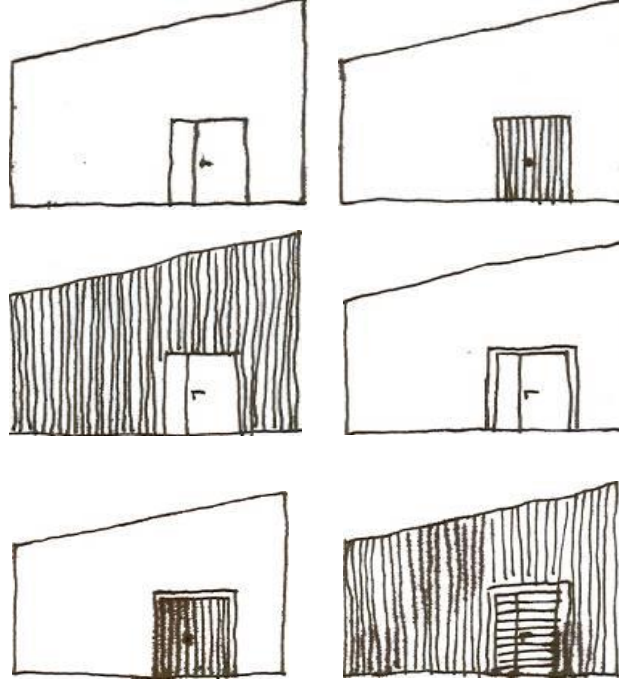
Şekil 2.7. Merdivenlerin mekân örgütlenmesindeki sınırlayıcı rolü (Heuser, 1989)

Pencere: TDK sözlüğüne göre pencere, “yapıları ya da tren, vapur vb. ulaşım araçlarını aydınlatmak, havalandırmak amacıyla yapılan, çerçeve, cam, panjur, perde gibi eklentilerle daha kullanışlı bir duruma getirilen açıklık” olarak tanımlanmaktadır. Sözen ve Tanyeli ise, “bir iç mekâna ışık ve hava vermek için yapılmış açıklık ya da delik” olarak tanımlamaktadırlar (2016, s. 241).

Şekil 2.8. Pencereilerin mekân örgütlenmesindeki sınırlayıcı rolü (Heuser, 1989)

Kapı: TDK, kapıyı, “bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar ya da bölme açıklığı” olarak tanımlamaktadır. Sözen ve Tanyeli ise, “bir mekâna giriş çıkış için kullanılan açıklık” olarak tanım getirmişlerdir (2016, s. 158).

Şekil 2.9. Kapıların mekân örgütlenmesindeki sınırlayıcı rolü (Heuser, 1989)

Estetik Yapı:

Donatı:

İlk çağlardan bugüne kadar insanların gereksinimlerinin önemli bir parçası olan donatılar zamanla işlevsel ve estetik bir takım değişikliklere uğrayarak tasarlanmaya başlanmışlardır. İnsanlar günlük yaşantılarını genellikle iç mekânlarda geçirmektedirler. Donatılara olan gereksinim her geçen gün artış göstermektedir. Düzenlenme şekilleri, nitelik, yoğunluk ve görünümleri iç mekânın algılanmasında önemli bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla, donatıların, kullanıcının fizyolojik ölçülerine uygun olmasının ötesinde, malzeme, renk, doku gibi iç mekânı oluşturan diğer estetik öğelerle birlikte düşünülmesi gerekmektedir (Altan, 1993, s. 80). Pile (1994, s. 349) ise donatıların iç mekânlara işlevsel ve estetik değerler katarak kişisel alanların yaratıldığı görüşünü ileri sürmektedir. Böylece bireyler kendilerini konforlu ve güvende hissetmektedirler. Ayrıca masalar üzerinde çalışmak ve yemek yemek; koltuklar üzerinde oturmak, televizyon izlemek ve sohbet etmek; yataklar uyumak, raflar ve vitrinler bir takım eşyaları, kitapları depolamak ya da sergilemek üzere iç mekânlarda yerlerini alırlar şeklinde devam etmektedir. İnsanların iç mekânları donatıların bütünü olarak algılamalarının şaşırtıcı bir durum olmadığını belirtmektedir. Tamamlanan iç mekânın görsel karakteri ve rahatlığı büyük ölçüde içindeki donatıdan kaynaklanmaktadır.

Bilgin (1991, s.363), mekân öğeleri arasında sisteme bağlı birtakım ilişkilerin varlığından söz etmektedir. “Donatı tek başına bir öğe olmaktan öte, bir bütünün parçası haline dönüşmektedir” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca, “mekân örgütlenmesinde donatılar, kendi görevleri dışında mekânın sosyal statüsünü ve saygınlığını belirlemektedirler” şeklinde devam etmektedir. Mekâna ve mekân örgütlenmesine bakılarak, kullanıcıların profilleri ve statülerini belirlemek adına ipuçları da vermektedirler. Donatıların, bir iç mekân için hem estetik hem de işlevsel açıdan önemli öğeler olmalarının yanında iç mekânı salon, çalışma odası, banyo, yatak odası, yeme-içme alanı, restoran, mağaza gibi mekânların kimliklerini tanımlamaları açısından önemli iç mekân estetik öğeleri arasında sayılmaktadırlar.

Aksesuar:

Aksesuar “detay”, ayrıntı anlamına gelmekte olup ikinci derecede gelen şeyler” için kullanılan bir sözcüktür (Turani, 2000, s. 9). Aksesuar olarak tanımlanabilecek iç mekân bitkileri ve aydınlatma elemanları, tablolar vb. da Bilgin (1991, s. 260, 261)’in de ifade ettiği gibi mekân düzenlemesinde donatılarla birlikte sistemin tamamlayıcı öğelerindedir. Bitkiler mekânı yaşayan bir hacim haline getirmekte ve kullanıcıya canlı bir ortam sunmaktadır. Aydınlatma öğelerinde ise mekân hem aydınlanmakta hem de mekâna istenen duygu yüklenebilmektedir (Açııcı, 2006, s. 58). Tüm söylemler de gösteriyor ki aksesuarlar, donatıları vurgulamak adına önemli iç mekân estetik öğelerinden bir tanesidir.

Işık:

Renk ve doku öğelerinin en önemli kaynağı ışıktır. Işık, cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel bir enerji olarak tanımlanabilir (http-5). Sirel⁶ ise “İnsan gözü dalga boyu 380 ile 780 nanometre arasında bulunan ışınımara duyarlı olduğundan bu dalga boyları arasındaki ışınımara ışık denmektedir” şeklinde bir tanım getirmiştir. Işık iç mekânlarda renk ve doku gibi diğer estetik öğelerin yapıcı etkilerini görebilmek adına önem taşımaktadır. Doku ya da rengin daha güzel görünmesini sağlayabilmek için uygun aydınlatma mekan çözümlerinde en önemli gereklilikler arasında sayılabilir. Mekânın kimliği de kullanılan ışıkla birlikte biçim ve anlam kazanmaktadır. “Kişinin mekânı algıladığı süreyle eşzamanlı olarak psikolojik yaklaşımı ve davranışı da aydınlatma sayesinde farklılıklar göstermektedir. Mekânın genel karakteristik özelliklerini ön plana çıkarıp, vurgulayacak ve mekânsal etkiyi yaratacak aydınlatma yaklaşımları mekânları daha tanımlı hale getirmektedir” (Turgay, Altuncu, 2011, s. 169). Dolayısıyla, doğru aydınlatma tasarımları yapılarak doğru algılanabilen mekânlar yaratılmalıdır.

Renk:

Renk en temel anlamıyla “cisimler tarafından yansıtılan ışığın gözde oluşturduğu duyum” olarak tanımlanabilir (http-5). Ruhsal ve fizyolojik tepki uyandırmada rengin güçlü bir etmen olarak görüldüğü söylenebilir. Tüm yaşam boyunca görsel olarak sık sık denk gelinen ve estetik algıya oldukça katkı sağlayan önemli öğelerden bir tanesidir. İç mekân kullanımında da oldukça önemli role sahip olan renk, seçilen donatılar ya da duvar

---

⁶ <http://www.yfu.com/booklets/booklet-08.doc>. (Kaynakçada belirtilmiştir).

yüzeylerinde, kişiler üzerinde oluşan psikolojik etkisine göre seçilmektedir. Bilinçli bir şekilde kullanılan renk, insanlarda heyecan uyandırmalı, beyni ve gözü yormamalı, dinlendirici olmalı ve mekâna ya da donatılara karşı bıkmama hissi vermemelidir (Kalaycıoğlu, Aras, 2015, s. 964). Mekânda renk kullanımı iç mekânın soğuk ya da sıcak, geniş ya da dar görünmesi isteğine bağlı olarak önem göstermektedir. Duvarlarda açık renk kullanımı mekânın daha büyük algılanmasını sağlarken aynı şekilde donatılarda da açık renk kullanılması benzer bir etki yaratabilmektedir (Kalınkara, 2001). Dolayısıyla, doğru renk seçimleri istenilen etkiyi vererek iç mekânın görsel etkisine önemli ölçüde dikkat çekmektedir.

Malzeme:

Doku, malzeme ile de etkileşim içerisindedir. Malzemeyi gösteren temel öge onun dokusudur. Mekân içinde doku, yüzey niteliğinden öte o mekânı meydana getiren parçaların, kullanılan malzemelerin üç boyutlu örgüsüdür. Örnek verilirse, belirgin yüzey dokusuna sahip bir malzemenin dokusu, malzemenin görsel dinamiklerini verirken, bu dinamikler mekân-malzeme-kişisel algılama deneyimlerine göre mekâna değişebilen anlamlar katmaktadır (Gezer, 2008, s. 9). Ayrıca, tasarlanan mekânın kimliğine uygun malzeme seçimlerinin yapılması malzeme-doku ilişkisi kadar önem taşımaktadır. Burada mekân kadar mekânın kullanıcıları da önemlidir. Kullanıcı istek ve gereksinimleri doğrultusunda doğru malzeme seçimleriyle mekân tasarlanmalı ve yaşanabilir hale getirilmelidir.

Doku/Tekstil:

İç (interior) denen oluşuma çeşitlilik kazandırmak için kullanılan birçok araçtan biri de değişik anlamlara sahip bir terim olan dokudur. “Bir yapının *optik dokusu* büyük ölçekte görsel örüntüsüne, *dokunsal dokuya* insan eliyle fiziksel olarak hissedilen öğelere gönderme yapmaktadır (Roth, 2000, s. 106). Hasol (2010, s. 143) ise dokuyu, “bir yüzeyde dokunma duyusuna hitap eden nitelikler”, “bir gerecin içyapısının yani bünyesinin karakteristiği: lifli, taneli, gözenekli gibi” şeklinde ifade etmektedir. Uzunarşlan dokuyu, “aynı cins teklerin belli dizginlere bağlı olarak kendilerinden başka bir bütünü oluşturmak üzere örgütlenmeleridir” şeklinde tanımlamaktadır (Uzunarşlan, 2000). Doku ile iç mekân arasındaki ilişkiyi kaybetmeden, renk, malzeme gibi diğer estetik öğelerde de olduğu gibi dokunun da doğru ve bilinçli bir şekilde iç mekânda kullanılması gerekmektedir. Yüzey ince ve ayrıntılı olarak işlendiğinde yakınlık ve kesinlik duygusu verirken, dağınık, ayrıntısız ve belirsiz işlendiği zaman ise uzaklık etkisi

yaratmaktadır. Kontrast etki yaratılmak istendiğinde de dokudan geniş ölçüde yararlanılabilmektedir (Işingör, Eti, Aslıer, 1986'den aktaran Açıcı, 2006, s. 18). Diğer öğeler gibi doku da mekânın görsel ve estetik algısında önemli katkılar sağlayarak, mekâna hareket katmakta ve tekdüze olma halinden uzaklaştırmaktadır.

Yukarıda sözü edilenler ışığında, iç mekân estetik öğeleri, kullanıcının mekânı kullanılan iç mekân bileşenleriyle ve estetik öğelerle nasıl algıladığını, içmimarın ise bu kapsamda mekânı nasıl tasarlayıp, nasıl yaşanabilir hale getirdiğini anlayabilmek adına önemli ölçütler olarak değerlendirilebilirler. Küçük ölçekten büyük ölçüğe kadar bir ana fikir çerçevesinde gelişen tüm iç mekân tasarımları, tüm işlevsel ve estetik değerleri uyumlu bir şekilde bir araya getirmektedir (Bozdayı, 1996, s. 17). İç mekânda yer alan donatılar dâhil bütün öğelerin renk, doku/tekstil, malzeme, ışık, aksesuar seçimlerinin yapılması ve uygulanması mekân kimliği düşünülerek yapılmış bütüncül bir tasarım anlayışının sonucu olmalıdır. Alexander⁷ için mekân, onu oluşturan alt ve üst bileşenleri aracılığıyla tanımlanabilen ve tasarlanabilen bir yapıyı ifade etmektedir (Köseoğlu, 2012, s. 194). Burada alt ve üst bileşenler ifadesi olarak iç mekân bileşenleri ve estetik öğelerinden söz etmek olasıdır.

Çalışma kapsamında da incelendiği üzere, genellikle duruşma salonlarının donatı, malzeme, ışık, doku, aksesuar ve renk kararlarının doğru ve bilinçli verilmemesinin sonucunda (salon kullanıcıları da göz önüne alındığı zaman) iç mekân organizasyonunun ya da tasarımının adalet mekânlarını yansıtmadıkları görülmektedir. Mekân kavramına ilişkin getirilen tanımlar çerçevesinde de durum değerlendirildiği zaman mekân ve kullanıcı arasında var olan iletişim ve etkileşimin en iyi görülebileceği bu salonlarda belirlenecek “iç mekânın bileşenleri” ve “iç mekânın estetik öğeleri”, işlevsel ve estetik bir şablon oluşturması açısından da önem taşımaktadırlar.

---

⁷ **Christopher Alexander:** Mimar, Tasarım Teorisyonu ve Kaliforniya Üniversitesinde Öğretim Üyesi.

3. ADALET KAVRAMI VE TARİHSEL SÜREÇ

Adalet kavramı farklı kişiler tarafından farklı anlamlar yüklenen göreceli bir kavram olarak belirmektedir. Kelime kökeni olarak Arapça ‘da “adl” kelimesinden Türkçe ’ye geçmiş olan adalet kavramı, TDK ’ya göre; “Adaletin, yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları, herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk” gibi çeşitli tanımlara sahip olduğu görülmektedir (http-5). Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü ’ne göre ise “haklılık, hakka uygunluk” olarak tanımlanmaktadır (http-6). Ansiklopedi tanımına göre adalet, “üstün hukuk kuralları ve ideale uygunluk” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca şunu da eklemiştir; “sadece örf ve âdete, hukuka ve yasalara uygun olmak şeklinde bir kabul görmesi onun ahlaki kavram olma niteliğini kaybedeceğini” de belirtmektedir. Adaletin “objektif ve mutlak bir anlatım değeri olarak, insan davranışlarını ahlaki açıdan inceleyen ve eleştiren” bir düşüncüyü içinde barındırdığını söylemektedir (AnaBritannica, 1986, s. 72). Dolayısıyla, hukuk hem hukuk kurallarına uygunluk, hem de hukuk kurallarının uyması gereken bir değeri ifade etmektedir. Buradan çıkışla da iki tür adaletten söz etmek olası olabilir;

- Hukuki adalet: Hukuk uygulaması sonrasında gerçekleşecek durum
- Hukuk ötesi adalet: Hukukun ulaşmaya çalıştığı bir ilke ya da ideal söz konusudur.

Adalet kavramının kökeni Eski Grek’e dayanmaktadır. Grek mitolojisinde Uranüs ve Gaia’nın kızı olan Themis adalet ve düzen tanrıçasıdır. İlahi adaletin tecessümüdür⁸ (http-7). Grekçede “themis” kelimesi, yapılan ya da yapılagelen “gelenek-örf” anlamında da kurallara kademeli olarak uygulanmıştır.

---

⁸ **Tecessüm:** Görünmeye başlama, belirme, TDK, (Erişim Tarihi: 27.12.2017)

Görsel 3.1. *Themis heykeli* [http-1]

Themis, doğada her türlü oluşumun düzenini sağlayan doğa tanrıçasıdır. Canlı varlıklar arasında yaşam ve ölüm dengesini kuran bir tanrıça, tanrısal bir varlıktır. Genel geçer bir yasa değil, tanrılar ve insanlar arasında değişmeyen, evrensel ve ölümsüz bir doğa yasasıdır. Zıttı ise insansal yasa yani “Nomos Nemesis”tir. Themis, Olympos’ta tanrı toplantılarına başkanlık ederek, sorunları çözmek ve düzeni sağlamaktadır (http-7).

Adalet ve düzeni temsil eden Themis, orijinal betimlemesinde, Antik Grek’te siyah bir giysi içinde ve bir elinde asasıyla simgeleşirken; ellerinde bulunan kılıç ve terazi Rönesans Dönemi’ndeki sanatçılar tarafından kurgulanmıştır (Küçükkayalar, 2012, s. 20). Heykel, detaylı bir şekilde incelendiğinde pek çok sembolik detayın göze çarptığı görülmektedir. “Kılıç”, adaletin verdiği cezaların caydırıcılığını ve gücünü ifade ederken, “Terazi”, adaleti ve bunun dengeli bir şekilde dağıtılmasını ifade etmektedir. “Kadın” ve “Bakire” olması da bağımsızlığı ifade etmektedir (http-7).

Görsel 3.2. *Themis Heykeli* [http-2]

Themis'in gözleri, adalet ve hukuk konularında tarafsızlığını temsil etmek için bağlanmıştır. Elindeki kılıç ise doğruluğun ve gücün simgesidir. Diğer eliyle tuttuğu terazi ise hukukta denge, eşitlik ve adil yargılanmayı simgelemektedir (http-8) (Görsel 3.2.). Dolayısıyla, hukukun ilkelerini temsili taşıdığı için Themis heykeli adaleti simgelemektedir.

Görsel 3.3. *Themis'in tuttuğu terazi* [http-3]

Latince “justitia”, “justum” yani adil olanın karakteridir ve hak, hukuk, hakkaniyet ruhuna uygun olmak anlamına gelmektedir. Ayrıca yargılama gücünü de ifade etmektedir. Bu şekliyle düşünülen adalet, haksızlıkları önlemek, haklıyı göstermek ve birlikte paylaşılan hayatın kurallarının bir ölçütü olarak kabul edilmektedir (Gündoğan, 2003, s. 4).

İlk çağ hukukçuları adaletin ölçütü olarak doğayı ele almışlardır. Burada doğadan kasıt “biyolojik doğadır” ve toplumsal düzen doğa düzenine uygun olmalıdır. Friedmann, insan doğasının fiziki ve biyolojik doğaya ait oluşunu, insanların koydukları yasalarla biyolojik doğanın koyduğu yasaların birbiriyle uyumlu olması gerektiğini belirtmektedir. Ancak bu şekilde insanların koydukları yasalar adil ve geçerli olur görüşünü savunmuştur (Friedmann, 1960, s. 47’den aktaran Gözler, 2008a, s. 79).

Grek düşüncesi başlangıçta adaleti, adaletsizlik fikrine dayandırarak belirtmek yolunu izlemiştir. Bu düşünceyle yola çıkarak “eğer adaletsizlik olmasaydı insanların adaletin ne olduğunu bilemeyecekleri” ileri sürülmüştür (Güriz, 2013, s.7). Farklı kaynaklara göre antik çağ dönemi filozoflarından biri olan Aristoteles, adalet kavramını “dağıtıcı adalet”, “denkleştirici adalet” ve “hakkaniyet” olmak üzere üçe ayırmış ve bu kavramı adaletsizlik yaklaşımıyla birlikte tanımlamanın daha doğru olacağını söylemiştir. Ayrıca “Yasalara uymamak, onu kendi çıkarlarına göre kullanmak ve dolayısıyla bu şekilde bir eşitsizlik yaratmak adaletsizlik, yasalara uygun davranmak ve eşitliliği bozmamak ise adalettir” (Topakkaya, 2009, s. 629) şeklinde bir görüş ortaya koyduğu görülmektedir. Aristoteles, bir toplum ya da grubun kıt kaynaklarını ve ürünlerini, birbiriyle çatışan gereksinim ve isteklere sahip bireyler arasında nasıl bölüştürülmesi gerektiği düşüncesi olan “Dağıtıcı adalet” kavramını (Fleischacker, çev. Murteza vd. 2013, s. 11) ortaya atarak bireylerin sahip oldukları nesne ya da gereksinim ürünlerini, toplum içerisinde dağıtmaktan söz etmektedir. Bu nesnelere ya da gereksinim ürünleri herkese eşit olarak dağıtılsa birbirleriyle eşit olmayan insanlar burada adaletsizlik var diyecektir. Aristoteles, “adalet, eşit olanlara eşit, eşit olmayanlara eşitsiz davranmaktır” fikrini savunmuştur. Bu görüşü de onun orantılı bir şeyden bahsettiğini göstermektedir (Kadim, 2014). Denkleştirici adalet ise bireyler arasında gelişen eşya ve hizmetlerin değiş tokuşunda uygulanmaktadır. Burada söz konusu olan bozulan dengenin düzeltilmesidir. “Saint Thomas d’Aquin’in değiş tokuş dengesinden esinlenerek kullandığı “comutare”, “Justitia commutativa” (denkleştirici adalet) deyiminin tercih edilmesine neden

olmuştur” (Öktem, Türkbağ, 2014, s. 82). Öktem ve Türkbağ (2014, s. 83). “Hakkaniyet”⁹ kavramını ise somut olaylar ve özellikli olaylar karşısında adaletin uygulandığı eşitlik durumu olarak açıklamaktadırlar (http-9). Aldanmaz (2014, s. 187), adalet kavramını sadece akıl tarafından oluşturulmuş bir ifade olarak değil, kalpten gelen, bir hakkaniyet oluşumu şeklinde açıklamaktadır. Tüm söylemler ışığında adalet kavramı kişi vicdanına göre şekillenmekte ve hissettiklerinden bağımsız bir şekilde düşünülmemektedir.

Platon içinse adalet, “herkesin kendi üzerine düşeni yapması ve kendi payına sahip olmasıdır” şeklindedir (Topakkaya, 2008, s. 31). Platon’un devletinde “adalet”, tanrısal bir form, başka bir dünyaya ait bir ideal olarak söz edilmektedir. Ayrıca Platon, adil toplum-adil birey arasında koşutluk ilişkisi kurarak iki durumun da kendi parçaları arasındaki uyuma bağlı olduğunu belirtmiştir. Biri olmadan diğerinin de olmayacağını vurgulamıştır (Çakır, 2017, s. 562). Heraklit’e göre, “nomos (sosyal düzen) fizis (doğal düzen)’e uymak zorundadır. Fizis evrensel akıl olarak adaleti” de içermektedir. Stoa’nın adalet anlayışında panteist¹⁰ tanrı anlayışına bağlılık vardır (http-9). Buna göre de, “evren, yüce bir güç, temel bir akıl (logos) yönetir. Logos’un kuralları adaleti yansıtır” (Öktem, Türkbağ, 2014, s. 80). Ulpinyanus’un adalet tanımında ise ilkeler yer almaktadır;

- “Onurlu yaşa”,
- “Başkasına zarar verme”,
- “Herkes kendine ait olanı ver”.

Grotius’un adalet tanımında da Ulpinyanus gibi bir takım ilkelere rastlanmaktadır;

- “Hakka saygı”,
- “Kusurlu kimsenin zararı ödemesi”,
- “Başkasına ait olanın verilmesi”,
- “Ahde vefa” (Öktem, Türkbağ, 2014, s. 80, 81).

Yahudilik ile başlayıp sonra Hıristiyanlık ile birlikte İslamiyet’te de devam etmiş olan ilahi adalet anlayışı ise tüm haksız olaylara bir gün son verilip “hakkın” yerini bulacağı inancına dayanmaktadır. İslamiyet’in adalet kavramı üzerinde özellikle hassasiyetle durmasının sağlam ve mutlu bir toplum yaratılma arzusundan doğduğu söylenebilir. Kuran-ı Kerimde fertlere, hâkimlere ve idare adamlarına hitaben taraflardan

---

⁹ **Hakkaniyet:** Hak ve adalete uygunluk, doğruluk, nasfet

<https://www.turkedebiyati.org/panteizm/> (Erişim Tarihi: 30.04.2018) (Erişim Tarihi: 30.04.2018)

¹⁰ **Panteizm:** Tanrı’nın dünya ile olan olumlu ve organik ilişkisi bakımından deizmi aşan ve Tanrı’nın dünyaya aşkın değil de, içkin olduğunu öne süren Tanrı anlayışı ya da görüşü. Tüm tanrıçılık. <https://www.turkedebiyati.org/panteizm/> (Erişim Tarihi: 30.04.2018)

biri başka bir dine mensup olsa bile adaletli davranmanın önemi özellikle vurgulanmaktadır (Kayaoğlu, 1986, s. 202). Bu konuyla ilgili Kuran'da yer alan bazı ayetler aşağıdaki gibidir;

1. Hz. Allah, insanların adalete uygun bir şekilde davranmasını isteyerek şöyle belirtmiştir; “Şüphesiz ki Allah, size adaleti, iyilik yapmayı ve yakınlarla bakmayı emreder; hayâsızlıktan, fenalıktan ve azgınlıktan nehyeder. Öğüt almanız için size böyle öğüt verir¹¹” (http-10) (Elmalılı Hamdi Yazır). Bu ayet ile toplumsal meselelerde adaleti temel esas olarak belirtmiştir (Adem, 2016, s. 74).
2. Ey iman edenler! Adaleti ayakta tutan ve kendiniz, ana - babanız ve yakın akrabanız aleyhine de olsa, yalnız Allah için şahitlik eden kimseler olunuz. Zira zengin de olsa, fakir de olsa, Allah ikisine de (sizden) daha yakındır. Nefsinizin arzusuna uyarak adaletten uzaklaşmayın. Eğer (şahitlik ederken) dilinizi eğer, bükerseniz veya çekinirseniz, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır ¹² (http-10) (Elmalılı Hamdi Yazır).
- 3.
4. “Ey Davud! Gerçekten biz seni yeryüzünde bir halife yaptık. Artık insanlar arasında hak ile hüküm ver. Keyfe, arzuya uyma ki, seni Allah yolundan saptırmasın. Çünkü Allah yolundan sapanlar, hesap gününü unuttukları için kendilerine çok şiddetli bir azab vardır¹³” (http-10) (Elmalılı Hamdi Yazır).

Yukarıda örnek verilen ayetlerinde ifade ettiği gibi İslamiyet'te “adalet” kavramının hem birey hem de toplum çerçevesinde ahlaki bir düzenin kurulmasında önemli rol oynadığı görülmektedir (Gündoğan, 2003, s.6). Orta çağ hukukunda tanrısal iradeyle adaleti tanımlayan hukukçulara göre bu kavram Tanrının emirlerine uygun olan şey “adil”, aykırı olan şey ise “gayr-i adildir” (Gözler, 2008a, s. 81). İslam filozofu İbn Rüşd ise, adaleti izah edilmesi gereken bir erdem olarak tanımlamaktadır. Bu erdem de devlet yönetimini temel almaktadır. Devletin varlığını devam ettirebilmesi buna bağlıdır (Çakır, 2017, s. 562).

Adalet kavramı Ortaçağ'da dinsel bir nitelik kazanırken aydınlanma döneminde kavram laikleştirilmiştir. Laikleştirilmemiş bir adalet kavramı, dinci-teokratik toplumsal yaşamları davet edeceğinden insan için bir kurtuluş değil, bir zulüm olacaktır (Acar, 1996, s. 227). Dolayısıyla, adaletin “ilahi” değil, “beşeri” bir kavram olduğu söylenebilir. Aydınlanma Çağı düşünürleri adalet kavramını daha dar biçimde tanımlamışlardır. Onlara göre “hukuka ve hukuksal eşitliğe uygunluk” adalet için yeterlidir. Ancak burada ters bir yanlışlık vardır. Hukuk düzeni her zaman adil olmayabilir. Hukuk, yasaların her durumda aynı biçimde uygulanmasını gerektirir. Oysa hâkim herhangi bir olayda yasayı uygularken, durumun özelliklerini de göz önünde bulundurmaya zorundadır. Böylece

---

¹¹ Nahl, 90.

<http://www.kuranayetleri.net/nahl-suresi/elmalili-hamdi-yazir-meali> (Erişim Tarihi: 30.01.2019)

¹² Nisa, 135.

<http://www.kuranayetleri.net/nisa-suresi/elmalili-hamdi-yazir-meali> (Erişim Tarihi: 30.01.2019)

¹³ Sa'd, 26.

<http://www.kuranayetleri.net/sad-suresi/elmalili-hamdi-yazir-meali> (Erişim Tarihi: 30.01.2019)

genel bir nitelik taşıyan yasanın eksik yanları uygulamada giderilebilir ve adalete daha çok yaklaşılabılır (http-7).

İlk siyasetname olarak kabul edilen Kutadgu Bilig'in yazarı Yusuf Has Hacip adalet kavramını "doğruluk" olarak tanımlamaktadır. Adaletin kaynağı ilahidir ve bunu gerçekleştiren Tanrı'dır. Adalet, "adalet kavramı" ve "adalet duygusu" olmak üzere iki farklı şekilde tanımlanmaktadır. "Adalet kavramı", haklar arasında dengeyi sağlayarak kimseye ya da kimselere hakkından fazla ya da eksikliğini vermemek olarak tanımlanırken; "adalet duygusu", adaletin yerine getirilmesinden dolayı kişi ya da toplum üzerinde yaratılan iç huzur, iç rahatlık olarak tanımlanmaktadır (Kazmaz, 2000, s. 59). Yusuf Hacip Kutadgu Bilig eserinde adalet kavramını temsiller üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Eserde adı geçen hükümdarlardan Kün Toğdı adaleti temsil etmektedir. Üç ayağı birbirine bağlı gümüşten yapılmış bir taht üzerinde oturan Kün Toğdı mutluluğu temsil eden Ay Toldı'yı makamına çağırır ve çok öfkeli. Ay Toldı hükümdarın neden öfkeli olduğunu, üç ayaklı gümüş tahtın, bıçağı, şekeri ve acı otun kerametini sormaya başlamıştır (Arat, 1985, s. 66-70).

Hükümdar, "Üç ayaklı olan her şey doğru ve düz durur. Ben işleri bıçak gibi keser, atarım; hak arayan kimsenin işini uzatmam. Şeker, zulme uğrayarak kapıma gelen ve adâleti bende bulan insan içindir. Zehir gibi acı olan bu Hint otunu zorbalara ve doğruluktan kaçan kimseler içer. Benim sertliğim, kaşlarımın çatıklığı ve bu asık suratım bana gelen zâlimler içindir" (Arat, 1985, s. 66, 70) diyerek anlamlı bir cevap vermiştir.

Tarihte İngiliz Aydınlanmasını, bir anlamda Avrupa'daki aydınlanmayı başlatan İngiliz düşünür John Locke ise adaleti, insanların özgür, eşit, rasyonel ve emekleriyle mal ve mülkiyet sahibi olabilecekleri bir ortamda yaşayabilmeleri olarak tanımlamaktadır (Çebi, 2012, s.152). Doğal adalet kavramı John Locke ile anılmaktadır. Adalet bireysel ya da kısmi değil evrenseldir görüşünü savunmaktadır (http-11). Dolayısıyla, hükümdarlık tahtında oturan her birey, adaletin tüm niteliklerini üzerinde bulunduran, yöneten konumundadır ve adaleti yerine getirmeyi taahhüt eden yapıda olduğu sonucuna varılabilir.

Adalet konusunda bir başka farklı görüşe sahip Robespierre'in "Yasacılar! Adaletli yasalar yapınız! Kamu görevlileri! Onları doğru dürüst uygulayınız! Bütün politikanız bu olsun. Böylece bütün dünyaya yepyeni bir örnek verebilirsiniz, özgür ve erdemli bir ulus örneği" (Robespierre 1795'ten aktaran Çakır, 2017, s. 564) sözleri akla gelmektedir. Robespierre bu sözleriyle bazı olumsuzluklara dikkat çekerek bu olumsuzlukları giderme yolunun adalet olduğunu savunmaktadır.

Liberal siyaset felsefesinin önemli temsilcilerinden Rawls, doğruluğu düşünce sistemlerinin ilk erdemi olarak nasıl düşünüyorsa adalet kavramını da toplumsal kurumların ilk erdemi olarak yorumlamaktadır. Rawls adil bir toplum yaratmak için iki koşul öne sürmektedir. Birincisi, her bireyin adil olanla adil olmayanı nelerin kapsadığına dair kararlar verme yeterliliğine sahip olması beklenirken, ikinci durum olarak da bu insanların toplumun nasıl kurulması gerektiği konusunda işin başında anlaşmaya varmış olmaları gerekliliğidir (Kabadayı, 2013, s. 52).

Bir diğer önemli liberal filozoflardan birisi olan Robert Nozick ise adaleti özgülük ve haklar üzerine kurmakta, adaletin anlamının bireyin biricikliğinin garanti edilmesi ile aynı olduğunu vurgulamaktadır (Kocaoğlu, 2014, s. 38). Adaleti sağlamaya girişen bir siyaset ya da hukuk teorisinin bireyin sahip olduğu hiçbir hakkı ihlal etmemesi gerektiğini savunmaktadır (Sağlam, 2007, s. 182). Şeker (2017, s. 294, 295) ise adalet olgusunun modern dönemde refah devletinin ortaya çıkış sürecinde önemli bir yer tuttuğunu dile getirmektedir. Bunu da iki önemli düşünür Foucault ve Habermas üzerinden açıklamaktadır.

Foucault'ın “adalet”e yaklaşımı, kolektif bir hiyerarşi ve güç ilişkileri üzerine etkili iktidarın ve bu iktidarın sürdürülmesi olarak açıklanabilir. Habermas'a göre sağlıklı bir toplumun, bireyin toplum içinde kendisini göstermesiyle olası olabileceğini vurgulamaktadır. Balcı (2005, s. 8) adalet kavramını, “doğrudan ayrılmama, haktan yana olma, hakkı yerine getirme ve hakkı gözetme” şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca adaletin nesnel (objektif) ve öznel (sübjektif) olarak iki farklı anlamda kullanıldığı şeklinde devam etmektedir. Adalet bir yandan erdemi ifade ederken (öznel adalet), diğer yandan kişilerin ilişki biçiminin bir özelliğini (nesnel adalet) de ifade etmektedir.

Söz edilenler ışığında adalet anlayışının İlk çağ, Orta çağ ve Yeniçağ 'da farklı temeller üzerine kurulduğu anlaşılmaktadır. İlk çağ da adalet anlayışı “doğa” kavramı üzerinden kurulurken, Orta çağ adaleti “tanrısal iradede” şekillenmekte, Yeniçağ' da ise “laikleşerek” içerik değiştirdiği gözlenmektedir. Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılıyor ki adalet kavramını yüzyıllar boyunca tartışmaya açık bir kavram olarak görmek olasıdır.

Adalet söylemi işleyişte dönem dönem farklılık gösterse de tüm toplumlar için her yönüyle toplumu değiştiren, dönüştüren, yön veren özellikleri bakımından ortak anlamları içinde barındıran bir kavram olarak yaşamın her noktasında var olduğu kabul edilirse; “Bireyden devlete ölçek değişse bile, kişi ya da kişilerin olaylar ve eylemler karşısında verdikleri kararları doğru ve tarafsız bir şekilde uygulamalarıyla adalet kavramı yerini bulmuş olacaktır.

4. HUKUK KAVRAMI, HUKUK SİSTEMLERİ VE TÜRK HUKUK SİSTEMİ

4.1 Hukuk Kavramı

Hukuk kavramının birçok filozof ve hukukçu tarafından yapılmış çeşitli tanımlara sahip olduğu görülmektedir. Arapça 'da "hak" kavramının çoğuludur. "Toplumu düzenleyen ve kamu gücü ile desteklenen kuralların bütünü" şeklinde tanımlanabilir (http-12). TDK' da "toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların tümü" şeklinde tanımlanırken (http-5), Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğünde ise hukuk, "içtimai hayat nizamının muhafaza ve idamesi için cemiyet azası sıfatıyla fertlerle fertler, ya da cemiyetle-yani devletle- fertler yahut muhtelif devletler arasındaki münasebetleri tanzim eden usul ve kaidelerdir" şeklinde tanımlanmaktadır (http-6). Daha anlaşılır bir şekilde özetlemek gerekirse; toplumun yaşam düzeninin korunması ve devamı için birey ve devlet ya da devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar şeklinde tanımlanabilir. MS. 533 yılında yürürlüğe girmiş olan Corpus Juris Civilis'de yer alan Ulpianus'un tanımında hukuk kavramını, "tanrısal ve beşeri olanın bilgisi, haklı ve haksızın bilimidir" şeklinde ifade etmektedir (Işıқтаç, 2001). Her şeyin giderek makineleştiği ve tek tip haline geldiği bir dönemde yaşayan Duguit, bu dönemin gereksinimine cevap verecek olan devlet ve hukuk anlayışını getirmiştir. Hukuku bilimsel bir şekilde ele alabilmek için biyolojiden yararlanarak bunun hukuka daha rahat adapte edilebileceğini savunmuştur (Öktem, Türkbağ, 2014, s. 307).

Matematik gibi doğal hukuk da kaynağını doğadan almaktadır. Bu ifadeyi Cicero'nun, "gerçek hukuk, doğa ile uyumlu olan doğal akıldır" sözleri de desteklemektedir. Bir davranışın yasaklanmasının nedeni yasa koyucunun o davranışı yasaklaması değil; davranışın doğal akla, doğal hukuka aykırı olmasıdır" (Emiroğlu, Görgülü, 2013, s. 75). Matematik gibi hukuk da ideal bir düzen kurmayı amaç edinmektedir. İki disiplin bir arada olduğu zaman karmaşıklıktan daha anlaşılabilir ve daha düzenli bir evren tasarlanabilir. "Matematik, soyut ve mükemmel bir şekilde yaratılan sayısal bir düzenlemeler evrenidir. Hukuk ise toplumsal akılla yaratılmaya çalışılan kurgusal bir insan ilişkileri sistemidir" (Balkır, Apaydın, 2011, s. 761).

Fransız hukukçu Duguit, sosyal dayanışmayı, toplumun varlığını korumasının koşulu ve hukukun kaynağı kabul edip bireylerin bu yönde davranması gerektiğini ileri sürerek biyolojik anlamda varlığını devam ettirme amacını, toplumsala ve oradan da hukuksala aktarmış olmaktadır (Can, 2003, s. 204). Sosyolog Gurvitch ise hukuk ve toplumu bir arada değerlendirmektedir. Bu iki kavramın birbirinden doğduklarını ifade

etmektedir (Türksözer 2001'den aktaran; Mızrak, Temiz, 2009, s. 78). Filozof Thomas Aquinas hukuku, “müşterek iyiye yönelen, toplumu önemseyen bir kişi tarafından çıkarılan ve ilan edilen, aklın bir buyruğu” olarak tanımlarken, John Austin ise daha geniş bir tanım getirerek, “bir hukuk tikeli, akli bir varlığın yönlendirilmesi için ondan daha güçlü olan akli bir varlık tarafından koyulan bir kuraldır” şeklinde ifade etmiştir (Bayles, 2015, çev. Dinç, s. 395, 396). Adal (1985) hukuku, “insan varlığını ve insan topluluğunu düzenleyen ve devlet yaptırımıyla kuvvetlendirilmiş bulunan norm, kural, emir ve yasaklardan oluşan kuralların bir bütünü” olarak tanımlarken, Gözler (2008b, s. 2) hukuku, “hukuk kurallarından oluşmuş bir düzen, hukuk kurallarını ise devletin yetkili organları tarafından konulan, insan davranışlarını düzenleyen ve cebir¹⁴ (http-5) ile müeyyidelendirilmiş¹⁵ (http-5) davranış kuralları” olarak yorumlamıştır.

Şekil 4.1. Toplum Düzenini Sağlayan Kurallar [https-1]

Uşan (2003, s. 25) ise hukuku, “toplum hayatında kişilerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu gücüyle desteklenmiş bulunan sosyal kurallar bütünüdür” şeklinde tanımlamaktadır. Şekil 4.1’de söz edilenler, toplumun bir düzen içerisinde yaşamasını sağlayan din, ahlak, görgü ve hukuk kurallarına uyulması huzuru da beraberinde getirmektedir. Bu kuralların yerine getirilmemesi durumunda bireyler bir takım yaptırımlarla karşı karşıya kalabilirler.

Şekil 4.1’de toplumsal düzeni sağlayan kurallar insanların uymaları gereken bir takım emir ve yasakları kapsamaktadırlar. Din, ahlak ve görgü kuralları kişinin vicdani

¹⁴ **Cebir:** Zor, zorlayış

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b55bcfbc518a8.52998889 (Erişim Tarihi: 03.02.2018)

¹⁵ **Müeyyide:** Yaptırım

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ae70f11408222.03370809 (Erişim Tarihi: 03.02.2018)

sorumluluğuna bırakılırken, hukuk kurallarının devlet tarafından bir takım yaptırımları bulunmaktadır (Tablo 4.1).

Tablo 4.1. *Toplumsal düzen kuralları arasında karşılaştırma (Gözler, 2007)¹⁶*

	Hukuk kuralları	Din kuralları	Ahlak kuralları	Örf ve adet kuralları
Normatiflik	Var	Var	Var	Var
Muhatabı	İnsanlar	İnsanlar	İnsanın kendisi	İnsanlar
Koyucusu	Devlet	İlahi irade	İnsanın kendisi	Toplum
Müeyyide	Cebri nitelikte	Cehennem azabı çekme korkusu	Vicdan azabı	Ayıplama, Kınama, Dışlama, Dövme, Linç, vs

Işıқтаç (2001, sy) hukuku, “adalete yönelmiş toplumsal yaşama düzeni” olarak tanımlamaktadır. Hukukla ilgili yapılabilecek en uygun tanım, yerine getirdiği bütün işlevleri kapsayacak genişlikte olması ve “Etik”, “Sosyal Olgü” ve “Normatiflik” olmak üzere işlevsel alanda yer alan normatif kurallardan üç temel işlevin belirlenmesidir. Dinçkol (2002, s. 32), bu üç ögeyi zorunlulukla var olan ve olmadıkları sürece hukukun vücut bulması olası olmayan zorunlu ögeler olarak tanımlamaktadır. Aral’a göre hukuk, “İnsanlar arası ilişkileri biçimlendiren, onlara görünür ve algılanabilir bir düzen veren, bu amaca yönlendiren normlar bütünüdür” (1996, s.168). Hukukun bir düzeni temsil etmesi ya da tanımlaması tesadüf olmamıştır. Adaletin gerçekleşebilmesi için düzenin olması gereklidir. Toplumsal yaşamın bir düzen çerçevesine bağlanma zorunluluğu hukuk düzeni oluşturulunca somut bir hale gelmiş olacaktır (Can, 2003, s. 70). Hak ve yükümlülüklerin belirli bir sistemde insanlara sunulması ve yaptırımlarla korunma altına alınması bir hukuk sistemini ortaya koyduğundan buna “hukuk” denildiği kadar “hukuk sistemi” de denilmektedir (Balcı, 2005, s. 4). Bilge (2000, s. 13) ise hukuku, “toplumun genel yararını, bireylerin ve toplumun ortak iyiliğini sağlamak amacıyla yetkili makam tarafından konulmuş, devlet yaptırımlarıyla donatılmış sosyal kurallar bütünü” olarak tanımlamaktadır. Habermas ise hukuku, yaşam dünyası ile sistem arasında bir araç olarak değerlendirmektedir. “Onun hukukunda” hukukun oluşumu yöntemsel ve kamusal tartışmalara bağlanmaktadır. Hukuk iletişimsel eylemle gerçekleşen kültür ve insan ilişkisi içerisinde kendisini yeniden üretmektedir (Yükselbaba, 2012, s. 309). Bu ölçüde

¹⁶ Tablo 4.1. M. Buldaç tarafından düzenlenmiştir.

hukukun dili, yaşam dünyası ile sınırlı olan ahlaki iletişimden farklı olarak, sistem ve yaşam dünyası arasında dolaşan toplum çapında iletişimde bir dönüştürücü işlevi görebilmektedir (Habermas, 1998, s. 81). Norman Barry’ye göre Hayek hukuk anlayışı pozitif hukukla¹⁷ doğal hukuk¹⁸ arasında bir yerlerdedir. Hayek, rasyonel doğal hukukun ahlaksal ilkelerini istikrarlı bir hukuksal sisteme değişmemektedir (Barry, 1985, s. 78, 79’dan aktaran Aktaş, 2001, s. 97). Hans Kelsen ve H.L.A. Hart gibi düşünürlere göre ise hukuk, birbirine bağlı ve mantıksal tutarlılık gösteren bir normal sistemi olarak görülmektedir (Yüksel, 2006, s. 223). Hayek hukuk alanında ikili bir yol izlemektedir. Birincisi doğru bilimsel yöntemi formüle etmek, ikincisi ise formüle sonucunda uzun vadede etikle ilgili düşünceler çıkarmaktır (Aktaş, 2001, s. 98). Yüksel (2002, s. 179) ise hukuku, “kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen uyulması zorunlu davranış kuralları bütünü olarak” tanımlamaktadır. Balcı (2005, s. 1) hukuk kavramı için hakkın çoğulu olduğunu ve her türlü hakkı kapsadığını ifade etmektedir. Hukuk tanımını ise “genele yönelik, yani sadece bir kişiye yönelik olmayan kurallar bütünü” olarak tanımlamaktadır. Yukarıda söz edilenler doğrultusunda farklı dönemlerde farklı işleyiş sistemleriyle hukuk kavramı kendisini göstermiştir.

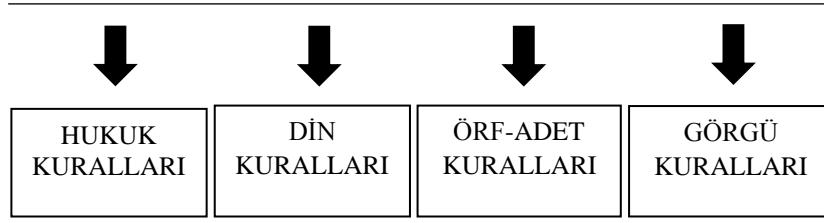
Hukukla ahlakın pek çok noktada birbiriyle ortak noktalara sahip oldukları görülse de bazı farklılıklar da kendisini göstermektedir. Ahlak, bireyi kendisiyle baş başa bırakarak kendisine karşı olan görevleriyle ilgilenmektedir. Ahlak içe dönük bir tavır sergilerken, hukuk dışa dönük bir tavır sergilemektedir. Hukuk kurallarını ahlak kurallarından ayıran önemli farklardan biri “yaptırım” farkıdır. Hukuki yaptırım kurallara uyulmasını sağlamak için devlet kudretini kullanmayı, ahlaki yaptırım ise bireyin kurallara kendi vicdanıyla uyması anlamını taşımaktadırlar (Dinçkol, 2002, s. 13, 15).

---

¹⁷ **Pozitif Hukuk:** Bir ülkede, belli bir zamanda yürürlükte olan hukuk kurallarının bütünü (Dinçkol, 2002, s. 36).

¹⁸ **Doğal Hukuk:** Hukuk idesi ile pozitif hukuk arasında yer alır. “Olan”ı deyimleyen ontolojik bir düzen değil, “olması gereken”i (adaleti) temsil eden deontolojik bir düzendir (Dinçkol, 2002, s. 38).

TOPLUMSAL KURALLAR ŞEMASI

Şekil 4.2. Toplumsal Kurallar Őeması¹⁹

Hukuk kurallarını ahlak kurallarından ayıran en temel özelliklerden biri ise hukuk kurallarına uyulmaması durumunda belli bir kamusal güce tanınmış olan zorlama gücünün devreye giriyor olmasıdır. Sosyolog Weber, “Eğer dışsal olarak zorlama fizik ya da psikolojik olasılığıyla uymayı sağlama ya da ihale karşılık verme güvenceye alınmışsa, bu düzene hukuk denilecektir; zorlama insanların bu amaca yönelik görevlileri tarafından uygulanacaktır” (Rheinestein, 1954, s. 5’den aktaran Gibbs, 1990, s. 302). Antropolog Hoebel, “Eğer, dikkate alınmaması ya da ihlali, tehdit olarak ya da fiilen, bu surette davranma imtiyazı toplumca tanınmış birey ya da grubun fizik zorlama uygulamasıyla düzenli şekilde karşılanıyorsa, toplumsal norm hukuksaldır” şeklinde ifade etmektedir. (Hoebel, 1954, s. 28’den aktaran Gibbs, 1990, s. 302). Kelsen, “Hukuk, yaptırım şartı bağlayan primer normdur. Eğer burada tanımlanan anlamda, “zorlama” hukukun asli bir ögesiye bir hukuk düzenini oluşturan normlar, zorlayıcı bir fiili, yani yaptırım şartı bağlayan normlar olmalıdır” (Ibid, ty, s. 45’den aktaran Gibbs, 1990, s. 302).

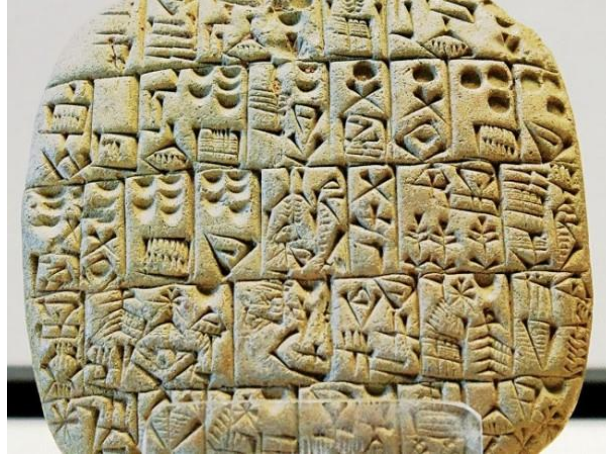
Söz edilenler ışığında anlaşılabilceği üzere Weber, Hoebel ve Kelsen’in tanımları hukukun zorlayıcılığına dayanan tanımlar arasında yer almaktadırlar. Kavrama ilişkin net bir tanım yapmanın zorlayıcılığıyla birlikte genel anlamıyla ifade etmek gerekirse, “hukuk”, belirli bir düzen çerçevesinde bireylerin birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerini düzenleyen, belirlenmiş ve uyulması beklenen bir takım kuralların ihlali karşısında çeşitli yaptırımlara sahip, toplumun huzurunu sağlayan kurallar bütünü olarak tanımlanabilir.

¹⁹ Şekil 4.2. M. Buldaç tarafında düzenlenmiştir.

4.2. Hukuk Sistemleri

Akla gelen hukuk sistemlerinden biri “Sümerlerdir”. Pozitif hukuk alanında önemli aşamalar kaydeden Sümerler, toplumsal yaşamı ele alan yasalar çıkarmışlardır. Onlar için adalet, bir lütuf değil, insanların hakkı ve devletin görevi olduğu düşünülen oldukça ileri bir anlayışı ifade etmektedir (Demir, ty). Sümerlilerin hukuki belgelerin düzenlenmesinde kullanılan üslup, ifade ve formüller konusunda yerleşmiş bir sistemleri vardı. Zamanla Mezopotamya’da yaşamış tüm toplumlar bu gelenek ve teknikten etkilenmişlerdir (Genca, 2009, s. 22).

Sümer hukuk sistemini sırasıyla Hitit, Asur ve Mısır hukuk sistemleri takip etmiştir. Dönemin önemli yasalarından sayılan Hammurabi Yasalarının “Prolog²⁰” kısmında, Prens Hammurabi; *“Tanrı Marduk (...) insanları doğru idare etmek (ve) memleketin idaresini ele almakla beni görevlendirdiği zaman, memleketin diline doğruluk ve adalet koydum (...)”* demektedir ve “Epilog²¹” kısmında da, *“(...) Tanrı Samaş'ın ona gerçekleri verdiği adalet kralı Hammurabi'yim ben (...)”* şeklinde beyanda bulunmaktadır (Dinçkol, 2002, s. 8). Hitit yasaları Hammurabi ve Asur yasalarına göre çok daha insani ve ılımlı bir şekilde hür ya da köle ayırt etmeksizin herkese mülkiyet hakkı tanımıştır.

Görsel 4.1. Sümer yasa tableti [http-5]

---

²⁰ **Prolog:** Öndeyiş

²¹ **Epilog:** Sondeyiş

Mısır'da ise hukuk oldukça gelişmiş bir sistem olarak kendisini göstermektedir. Yargılamalar sözlü değil yazılıdır. Bunun da nedeni sözlü savunma sırasında hâkimlerin durumdan etkilenip yanlış kararlar vermesini önlemektir. Suçluların yargılanacağı mekânlar Mısırlılar için kutsal bir yeri tanımlamaktaydı ve duvarlarında dinsel ve yargısal yazılarla bezeli olduğu görülmüştür (Bozkurt, 2006)

Görsel 4.2. *Mısır'da Hukuk ve Yönetim* [http-6]

Mısır tarihinin hukuku, diğer uygarlıkların hukuk sistemlerine göre biraz daha uzundur. Anlaşmazlıkların çözümünde yetkili kişi firavundur. Yerel yönetimin karmaşık tabiatından dolayı illere güçlü olan valiler ve memurlar atar, mahkemelerde kararların başında bulunur ve hâkimi belirlerdi. Ayrıca mahkemede her hangi bir anlaşmazlık çıkarsa, davalıyı getirmeleri için emrederdi (http-13).

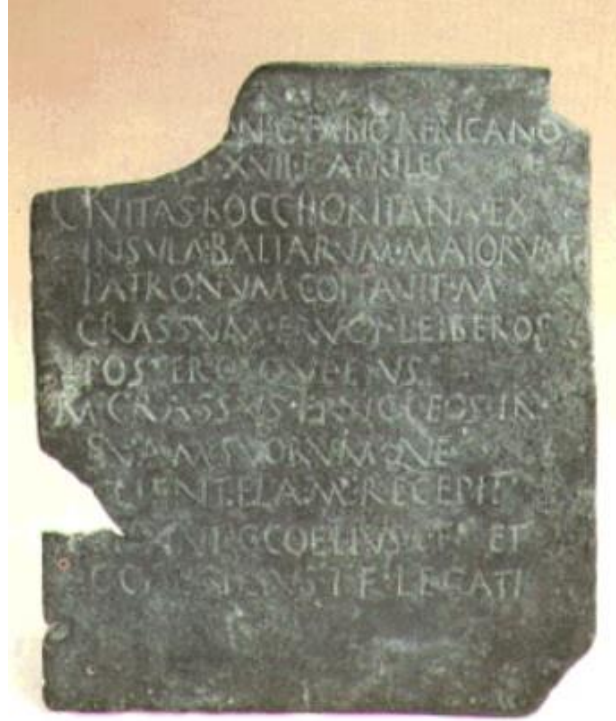

Görsel 4.3. *Adalet Tanrıçası Ma'at* [http-7]

Ceza hukukunda adalet sisteminde suça göre bir hiyerarşiye gereksinim duyulmaktadır. Suçluların cezası barbarcadı. Ancak Mısır hukuku insan haklarını takdire değer bir şekilde uygulamıştır. Firavun Bocchoris;

- “kişisel hakları yükseltmiş”,
- “borçlular için hapis cezasını kaldırmış”,

• “mal mülk transferindeki yasalarda reformlar” yapmıştır (Görsel 4.4). Kötü olan suçlarda firavun tek başına hâkim olabilmekteydi. Son kararda veziriyle birlikte soruşturmayı sürdürmekteydi. Ciddi suçlar için ceza “ağırlaştırılmış hapis ya da idamken; küçük cezalarda vücudun bir yeri kesilir ya da kişi kırbaçlanırdı” (http-13).

Görsel 4.4. *Firavun Bocchoris Tableti* [http-8]

“Grek” mitolojisiinde ise farklı mitolojik kahramanlar tarafından temsil edilen adalet, hukuk, hâkim, savcı, avukat gibi kavramlar bugünün hukuk sisteminde de kullanılmaya devam etmektedir. Yunan mitolojisiinde Areopagus adı verilen mahkeme, adalet tanrıçası Themis’in başkanlığıyla toplanmış ve binlerce yıl adaletin mahkemesi olarak çalışmıştır (Görsel 4.5).

Görsel 4.5. *Areopagus Mahkemesi* [http-9]

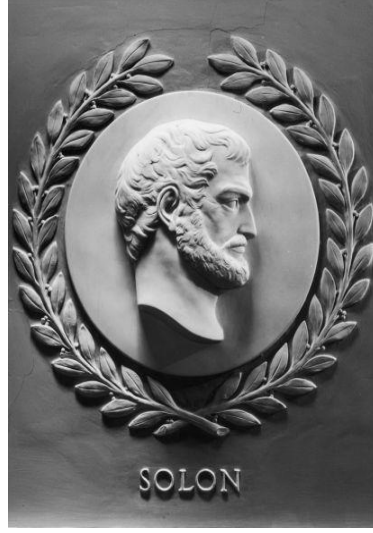
Areopagus ya da Ares Tepesi, Atina'nın siyasi sektörünün merkezinde Areopagus Mahkemesine ev sahipliği yapan bir tepeydi. Bu mahkeme, annesini öldüren Orestes'in davası için tanrıça Athena tarafından yaratılmıştır. Özellikle cinayet ve diğer çeşitli suçlarla ilgili yargı yetkisine sahiptir. Mahkeme ayrıca en ileri yargı sistemine sahip olması açısından da önem taşımaktadır (http-14). Mitolojiden gelen bu mahkeme çok büyük davalara bakması ve anayasa değişikliklerini denetlemesi açısından Eski Grek'te de önemini korumaya devam etmiştir (Bozkurt, 2010, s. 39). Taraflara yazılı savunma hazırlayan Logographes adı verilen yardımcılarıyla birlikte avukat kavramı ortaya çıkmış ve tarihte ilk baro Atina'da kurulmuştur. Lysias ve Ise gibi bazı logografların²² büyük bir ün kazandıkları görülmüştür (Rousselet, 1963, s.18). Dönemin ünlü avukatları Solon (Görsel 4.6) ve Dragondur (Görsel 4.7) (Mısır, 2012, s. 11). Atina demokrasisinde gelişen hukuk sisteminin temeli Solon²³ yasalarına dayanmaktadır. Solon'un hukuk felsefesinde en önemli özelliklerinden biri hiç şüphesiz bir arkhonun²⁴ verdiği karar karşısında vatandaşa mahkemeye başvurma hakkını tanımış olmasıdır (Sina, 2016, s. 424). Atina hukuk sisteminde bir diğer konu ise Sokrates'in savunması olmuştur.

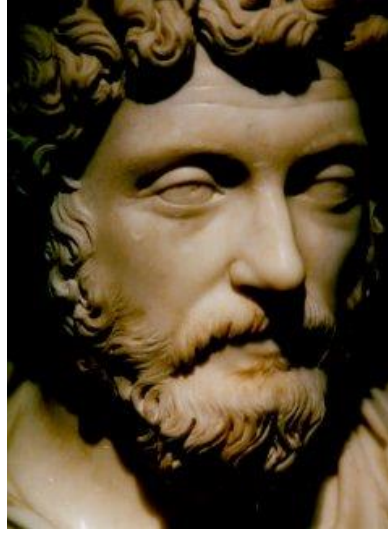
²² **Lolograf:** Tarih yazıcısı

²³ M.Ö. 640-635 tarihleri arasında doğmuş Atinalı devlet adamı, yasa koyucu, ozan. Borçlanma yüzünden köleliği kaldırmıştır, borçların bir bölümünü ya da tümünü silmiştir, halk mahkemeleri kurmuş, para sisteminde ve geleneklerde reform yaptırmıştır.

²⁴ Birçok Eski Grek kent devletinde, özellikle Atina'da en yüksek yönetim görevlisi.

Görsel 4.6. *Atina devlet adamı Solon* [http-10]

Görsel 4.7. *Atina devlet adamı Dragon* [http-11]

Sokrates M.Ö. 399 yılında devletin tanrularına saygı göstermemekten dolayı ölüm cezasına çarptırılmış ve ölüm şekli olarak baldıran zehrini içerek çabuk ve acı çekmeden hayatına son verilmesine karar verilmiştir. Sokrates ise bu cezadan kurtulmak için hiçbir şey yapmamıştır (Görsel 4.8) (Rousselet, 1963, çev. Cemgil, s.19).

Görsel 4.8. Sokrates'in Yargılanması²⁵ [http-12]

Bir diğer önemli hukuk sistemi ise Roma Hukukudur. Roma Hukuku, genellikle Roma şehrinin kuruluş tarihi olarak kabul edilen M.Ö. 753 yılından, Doğu Roma İmparatoru Iustinianus'un M.S. 565 yılında ölümüne kadar geçen süre içinde uygulanmış olan hukuk sistemidir (Güneş Ceylan, 2004, s. 78). Tez kapsamında bölüm 4.2.2'de açıklanacak olan ve Türkiye'nin de dâhil olduğu Kara Avrupa Hukuk Sisteminin anlaşılabilmesi adına bir anahtar niteliği taşımaktadır. Roma Hukuku bugün özellikle kıta Avrupa'sında yürürlükte olan birçok özel hukuk sistemine kaynak olmuştur. Günümüzde, Almanya, Fransa İtalya, İsviçre gibi ülkelerde yürürlükte olan özel hukuk kurallarının büyük bir kısmı Roma hukuku temellerine dayanmaktadır (Makintosh, 1995, s. 32). Bugünün Roma hukuku terimi çoğu zaman, Roma toplumunun yasalarından daha fazlasını ifade etmektedir. Romalılar tarafından geliştirilen yasal kurumlar, Roma İmparatorluğu'nun ortadan kaybolmasından kısa süre sonra ve Roma yönetimine tabi olmayan ülkelerde, diğer halkların yasalarını da etkilemiştir Bunun örneğini Almanya yasalarında görmek mümkündür. 1900'de tüm imparatorluk için ortak bir yasa kabul

²⁵ Fransız ressam Jacques-Louis David tarafından yapılan eser Metropolitan Museum of Art", New York'da yer almaktadır.

edilene kadar, Roma yasası “ikincil yasa” olarak yürürlükte kalmış, yerel hükümlere aykırı olmadıkça uygulanmıştır (http-15)²⁶.

Roma hukukunun kaynakları ikiye ayrılmaktadır;

1. *İus civile*: Roma hukukunun ilk kaynağıdır ve sadece Romalılara yönelik bir hukuk anlayışını ifade etmektedir.
2. *İus gentium*: Yabancılar hukuku olarak isimlendirilmektedir. Yabancıların birbirleriyle değil, Roma vatandaşlarıyla olan ilişkilerini düzenlemektedir. Ancak *Peregrinus* adı verilen yabancıların yararlanabildiği hukuk kaynağıdır (http-16). Romalılar hem Roma vatandaşları hem de yabancılar için uygulanabilecek yasal ilkeleri uygulamaya koymak noktasında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. *İus gentium*'un, katı ve resmi bir adli anlayışa sahip olmasının yanında esnek ve gayri resmi adli anlayışa da sahiptir (Sütken, 2015, s. 1999).

Görsel 4.9. *Roma hukukuna ait bir illüstrasyon* [http-13]

Roma İmparatorluğu'nda ceza hukukuna “*lex repetundarum*” denilmektedir. Hırsızlık gibi suçlar özel hukuk kapsamında incelenmekteydi. Roma toplumuna karşı işlenen suçlarla “*duumviri perduellionis*” olarak isimlendirilen hâkimler ilgilenmekteydi. Bahsi geçen hâkim, bir anlamda kamusal iddia makamı gibi hareket ederek, olayı halk kurullarına götürmekteydi (Lintott, 1992, s. 10).

²⁶ İngilizce 'den Türkçe 'ye çevirisi M. Buldaç tarafından yapılmıştır.

Sümer, Hitit, Asur, Mısır, Grek ya da Roma'da yer alan hukuk sistemleri ve uygulama biçimlerinden sonra çeşitli ülkelerde uygulanan bir takım hukuk sistemleri varlıklarını göstermeye başlamışlardır. Anglo-Sakson ve Kara Avrupa olmak üzere en temelde benimsenen ve uygulanan iki çeşit hukuk sistemi vardır.

4.2.1. Anglo-sakson hukuk sistemi

Anglo-Sakson hukuk sistemi İngiltere'de doğmuş, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya gibi birçok ülkede uygulanmaya başlanmıştır. Güveyi (2017), bugünün İngiliz hukuk sisteminin en belirgin özelliğinin tarihi birikim ürünü olması şeklinde yorumlamıştır. Geleneksel bir yapıyı izlemesinden dolayı da karmaşık bir hukuk sistemine sahip olduğunu belirtmektedir. Kara Avrupası hukuk sisteminden farklı olarak Anglo-Sakson hukuku bağlantılı oldukları yasalara değil, örnek olay gruplarına ve bunların konu edinildiği yargı kararlarına dayanmaktadır. İngiliz Hukuku'nun kaynaklarından Common Law (ortak hukuk) geniş anlamda ABD, Avustralya, Kanada gibi ülkelerin ortak adını anlatırken, dar anlamda 1066 yılında İngiltere'yi işgal eden Normanların adalet hizmetini gerçekleştirmek için geçici yargıçların oluşturdukları hukuku anlatmaktadır. Equity (Hakkaniyet/Denklik) ise Common Law yani Ortak Hukuk'tan biraz daha farklılık göstererek hâkimin vicdanına ve eşitlik ilkelerine göre görevini yerine getirmesinden doğan bir hukuk şeklidir. Son olarak Statute Law (yasa hukuku) ise parlamentonun çıkardığı yasalar ve bu yasaların uygulanma şekillerini gösteren düzenlemeleri kapsamaktadır (Atalay, 2015, s. 62, 63)²⁷.

Tablo 4.2. İngiliz Hukuku'nun Kaynakları (Anadolu Üniversitesi Yayınları, Hukukun Temel Kavramaları, Ünite 3 Hukuk Sistemleri ve Türk Hukuk Tarihi, s. 62.)

²⁷ Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Hukukun Temel Kavramları; Ünite 3: Hukuk Sistemleri ve Türk Hukuk Tarihi.

Anglo-Sakson Hukuk sisteminin başlıca özellikleri;

1. Tedvin edilmemiştir,
2. Örf ve adet, hukukun asli kaynakları arasında yer alır,
3. İçtihadi niteliktedir,
4. Kamu hukuku-Özel hukuk ayrımı yoktur,
5. Yargı birliği ilkesi geçerlidir (Gözler, 2008b, s.5).

4.2.2. Kara avrupa hukuku

Kara Avrupa Hukukunun kökenleri “Roma Hukuku’na dayandırılmaktadır. Roma Hukuku metinlerini kullanan Avrupa ülkeleri (Fransız, Alman, İtalyan, İsviçre, İspanyol vb) birlikte ortak bir hukuk temelini oluşturmasını sağlamış ve gelişme göstermiştir (Güveyi, 2017, s. 103). Cumhuriyet döneminde yapılan hukuk reformuyla birlikte Türk hukuk sistemi de bu sisteme dâhil olmuştur.

MÖ 753 yılından MÖ 150 yılına kadar geçen süre içinde Roma’da geçerli olan hukuka, “Ius Civile” (Yurttaşlar Hukuku) adı verilmektedir. Bu dönemde hukukun temel kaynağını örf ve adetler oluşturmaktaydı (Çelebican, 2006, s. 30, 57). Pozitif hukuk olarak nitelendirilen hukuk alanı Roma geleneğinde mevcutken Cermen geleneğine yabancı bir alandı. Ancak krallıklar otoritelerini güçlendirdikçe ve Roma Hukukuna ilgi arttıkça pozitif hukuk daha çok benimsenen bir hukuk alanı haline gelmiştir (Gönenç, 2008, s. 272). Zamanla iki sistem birbirine karışarak bir olmuşlardır. Roma hukuku İtalya ve Güney Fransa’da egemen olurken Cermen hukuku da kuzey Fransa’da etkili olmaya başlamıştı (Hirst, 2013, s.72). Cermen hukukunun hâkim olduğu döneme “Cermen Devri” denmektedir. Bu devir milattan sonra beşinci asra, yani Garbi Roma İmparatorluğunun yıkılışına kadar devam etmiştir (Çağıl, 1958, s. 47).

Görsel 4.10. Roma Hukuku [http-14]

Anglo-Sakson hukuk sisteminden farklı olarak Kara Avrupa Hukuk Sisteminin başlıca özellikleri:

1. Tedvin²⁸ edilmiştir,
2. Yazılıdır,
3. İctihadi²⁹ nitelikte değildir,
4. Özel hukuk- Kamu hukuku ayrımı vardır,
5. Yargı ayrılığı vardır (Gözler, 2008b, s.4).

İki hukuk sisteminde de idarenin yargısal denetimi, hukuk devleti ilkesine dayanmaktadır. Kara Avrupa’ında “Rechtsstaat”, Anglo-Sakson sisteminde “rule of law” kavramlarıyla ifade edilen ilke; idarenin eylem ve işlemlerinin hukukla bağlı olması olarak tanımlanabilir. Bu durum her iki hukuk sistemindeki idarenin yargısal denetimi, hukuk devleti ilkesinin farklı uygulamalarda ortak bir amaca hizmet etmesi açısından önem taşımaktadır (Güveyi, 2017, s. 110). Tüm söylemler ışığında her ülkenin hukuku kendisine özgü kurallar ve özellikler içermekle birlikte Kara Avrupası Hukuk Sistemi ve Anglo-Sakson Hukuk Sistemi olmak üzere iki başlık altında incelenmektedirler. Bu sistemler de öncelikler ve ilkeler doğrultusunda oluşmuştur. Her ülke, özelliklerine, önceliklerine ve ilkelerine göre, yer aldığı sistem içerisinde geçmişten bugüne hukuki varlıklarını sürdürmektedirler.

4.2.2.1. Türk hukuk sistemi

Tez kapsamında Türkiye ile sınırlandırılan tasarım önerisi için elde edilecek veriler noktasında Türk Hukuk sistemini doğru kavramak önem teşkil etmektedir. Kara Avrupa hukuk sistemini kullanan Türk hukuk sistemi “İslam Öncesi Hukuk Sistemi”, “İslam Hukuku”, “Osmanlı Hukuk Sistemi” ve “Cumhuriyet Hukuk Sistemi” olarak dört ana başlıkta incelenmektedir. Bugünün Türk Hukuk Sisteminde Kara Avrupası Hukuk Sisteminde bahsedilen tüm özellikler uygulanmaktadır. Türk Hukuk Sistemi tedvin edilmiş bir hukuktur; esas itibarıyla yazılıdır; icthadî nitelikte değildir; hukukumuzda özel hukuk-kamu hukuku ayrımı vardır ve nihayet hukukumuzda yargı ayrılığı sistemi geçerlidir (Gözler, 2008b, s. 8).

---

²⁸ **Tedvin:** Yazısız halde bulunan kuralların, yazılı hale getirilip derlenip yasalarda toplanması demektir.

²⁹ **İctihadi:** Örnek alınan mahkeme karar.

• *İslam Öncesi Türk Hukuk Sistemi*

İslamiyet öncesi dönemde Türk hukuk kurallarına “töre³⁰” (yazılı olmayan hukuk kuralı) adı verilmiştir (http-5). Törenin zamanla yenilenebilir kuralları olsa da değişmez birtakım hükümleri de bulunmaktadır. Törenin kaynakları;

1. Örf, adet ve gelenekler
2. Kurultayın kararları
3. Kağanın emirleri

Törenin değişmez hükümleri ise;

1. Adalet
2. Yararcılık
3. Eşitlik
4. İnsanlık (http-17)

Görsel 4.11. *İslamiyet Öncesi Türk Devletleri 'nde Hukuk* [http-15]

• *İslam Hukuku*

İslam hukuku, siyasi ve hukuki konularının yanında ibadet ve dini merasimleri de kapsamaktadır. İslam hukuku diğer hukuk sistemlerinden ayrı bir şekilde incelense de sübjektif konular ve olumlu yasalar söz konusu olunca kendisine uygun düşen özellikleri de içerisinde barındırmıştır (Schacht, 1986, s. 9, 10). İslam hukuku;

- “Hukukun kaynaklarını kuran, sünnet ve içtihat oluşturmaktadır”,
- “İlahi iradeye dayalıdır”,
- “Yaptırımın ikili karakterde olması”,
- “Bilimsel doktrin niteliğinde teşekkül etmesi”,

³⁰ **Töre:** bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü, adet. Türk Dil Kurumu. (Erişim Tarihi: 05.03.2018)

• “Kazuistik³¹ (sorunsal) yöntemle oluşturulması” (Türcan, 2013, s. 18)³² gibi temel özelliklere sahiptir.

• ***Osmanlı Hukuk Sistemi***

Osmanlı Devleti, etkilendiği İslam ve Türk devletlerinde olduğu gibi, din olarak İslamiyet’i kabul etmiş; bunun sonucunda da hukuk sistemi olarak İslam Hukukunu esas almıştır (Şen, 2000, s. 686). Bu durum, İslam dininin inanç ve ibadet esaslarıyla sınırlı kalmayıp hukuku da içine alarak yaşamın tüm yönlerini düzenleyen bir sistem olmasından kaynaklanmaktadır (Barkan, 1945, s. 203; Barkan 1993’den aktaran Şen, 2000, s. 686). Osmanlı Hukuk Sistemi kendi içinde Tanzimat Öncesi Hukuk Sistemi ve Tanzimat Dönemi Hukuk Sistemi olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

• ***Tanzimat Öncesi Hukuk Sistemi***

Tanzimat öncesi dönemde Osmanlı mahkemesi tek hâkim ve tek mahkemeden oluşmaktadır. Her türlü yargısal olaylar “şer’iyye” adı verilen mahkemede çözülerek sonuçlandırılmaktaydı (Şentop, 2006, s. 87). Mahkeme başkanı olarak “kadı” ve mahkemenin bulunduğu yerin büyüklüğüne göre sayıları değişen yardımcıları görev yapmaktaydılar.

• ***Tanzimat Dönemi Hukuk Sistemi***

Tanzimat dönemi hukuk sisteminde ise, 17. ve 18. yüzyıl Avrupa’sında meydana gelen rasyonalizm ve doğal hukuk gibi akımlarla kişilik onurunun korunması, yasa önünde eşitlik gibi ilkelerin ortaya çıkması ve ekonomik gelişmeler önemli rol oynamıştır (Akça vd. 2006, s. 305).

• ***Cumhuriyet Dönemi Türk Hukuk Sistemi***

Tanzimat döneminde hukuk siyasal bir araç olarak kullanılsa da batı hukukundan alınarak yapılan bazı çalışmaların Osmanlı şer’i hukuk sistemini tümüyle ortadan kaldıramadığı görülmektedir. Buna rağmen Cumhuriyet’in hukukun gelişmesine katkıda bulunduğunu söylemek olasıdır (http-18). Ancak Cumhuriyet’in devraldığı hukuk sisteminde bir hukuk birliğinden ve gereksinimleri karşılayabilecek yasaların yer

---

³¹ **Kazuistik** (sorunsal) yöntem, İslam hukuku kavramlarıyla yakından ilgili olup, karşılaştırmaya bağlı düşünce tarzının sonucu olarak açıklanmaktadır (Schacht, 1986, s. 13).

³² İslam Hukukuna Giriş, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.

almadığından söz etmek olası olmayabilir. Eski hukukun devam etmesinin olası olmama nedenleri arasında;

- Osmanlı Devleti'nin gücünü yüzyıllar içerisinde kaybetmiş olması ve olaylara eskisi gibi müdahale edemeyecek hale gelmesi,

- Eski hukuk sistemi ile yeni devletin ve Türk milletinin gereksinimlerinin karşılanamaması sayılabilir (Bozkurt, 1991, s. 2). Tüm bu nedenler karşısında Türkiye'nin yeni bir hukuk sistemi kurması ve batı hukukuna yönelmesi kaçınılmaz bir adım olarak görülebilir (http-19).

Yeni hukuk sisteminin kurulmasıyla ilgili ilk adım olarak 1925 yılında Ankara'da Hukuk Mektebi'nin açılması gösterilebilir. Mustafa Kemal Paşa okulun açılışında yaptığı konuşmada yeni yasalara duyulan gereksinimi dile getirmiş ve okulun yeni hukuk kuşağı yetiştirmek için açıldığını anlatmıştır. Ancak 1926 yılı içerisinde Batı'dan alınan yasalarla Türk hukuk sistemi yepyeni bir çevreye girmiştir (http-19).

Tez kapsamında incelenen Ceza Yargılamaları esnasında işlenen ceza hukukunun amacı; “Kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Yasada, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir” (http-20). Ceza hukukun amacının yerine getirilebilmesi içinse somut bir hacme/alana gereksinim duyulmaktadır. Bunu yerine getiren mekânlar ise Adliye binaları içerisinde yer alan ve ceza yargılamalarının gerçekleştiği duruşma salonlarıdır. Ceza hukukunda duruşma salonları mekânsal düzenlemesi 5. Ana başlık altında kapsamlı bir şekilde incelenecektir.

5. CEZA HUKUKUNDA DURUŞMA SALONLARI MEKÂNSAL DÜZENLEMESİ

Modern dünyanın insancılık düzeyi, “devlet-toplum-birey” kavramlarına yüklenen anlamlarla ölçülmektedir. 20. yüzyılla birlikte sivil toplumların örgütlenmesi kamunun toplum üzerindeki egemen olma durumunu azaltmış ve sivil toplum örgütlerinin kamuda karar verici ve yönetici olma rolünü arttırmıştır. “Demokrasi” kavramı, Hitit uygarlığından bu yana büyük bir evrim göstermiştir (http-21). Bu durumun gelişmesi de beraberinde kararların verileceği ve yöneticiliğin yerine getirilebilmesi için mekân gereksinimini doğurmuştur. Böylece mimarlık mesleği kamu-birey sorunsalından etkilenen, soyut düşünülmeyen bir disiplin olma özelliği taşımıştır.

Tasarım ve hukuk disiplinleri arasında ortak bir bağ her zaman var olmuştur. Branco, (2010, s. 7, 10) hukuk ve mimari arasında doğal bir tür ortaklık olduğunu, her iki disiplinin de bir mesaj iletmek amacıyla olduğunu belirtmektedir. Supiot’da (2005’den aktaran Kopuz, 2015, s. 391) benzer bir şekilde hukuk ve mimarinin aralarında iletişim kurduklarını, mekânlar yarattıklarını ve eylemler düzenlediklerini belirtmektedir. Böylece tasarlanmış hukuki mekânlar aracılığıyla hukuk disiplini içerisinde yer alan tüm söylemler kullanıcıya iletilmiş olmaktadır. Bu ifadelerden çıkışla içmimarlık disiplini çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında tasarlanmış hukuki mekânlarda, mekânsal düzenlemeler ve fiziksel koşullar oldukça önem göstermektedir.

Tarih boyunca tüm yargılamalar bir mekân kurgusu içinde gerçekleşmiştir. Bu mekânların, bazı dönemlerde açık, bazı dönemlerde kapalı mekânlar olarak kendisini göstererek bugüne kadar varlıklarını devam ettirdikleri görülmektedir. Antik Yunan’da mahkemeler “Agora”³³ adı verilen halka açık alanlarda oluşturulmaktaydı. Agoranın etrafında ise üst örtüsü olan, sütunlu galeriler yer almaktadır. “Stoa” adı verilen bu galerilerde mahkeme toplanmakta, resmi belgeler bu alanda saklanmaktaydı (Bozkurt, 2009, s. 71-72). Mezopotamya uygarlıklarında (Sümer, Asur) ise “tapınak” adı verilen mimari yapılar kendisini göstermeye başlamıştır. Bu yapılar kent-devletlerinin siyasi ve ekonomik merkezleri olarak kentin tüm yaşamını yönlendirmekteydiler. Tapınaklar dini vazifelerin yerine getirildikleri yapılar olmanın yanında mahkeme binası işlevini de içinde barındırmaları açısından önemli mimari yapılar arasında yer almaktadırlar (Bilgiç, 1982, s. 93). Roma döneminde ise çok amaçlı yapılar olarak planlanan ve dikkörtgen bir

---

³³ **Agora:** Yunan klasik devrinde sitenin yönetim, politika ve ticaret işlerini konuşmak için halkın toplandığı alan, halk meydanı” bilgisi TDK resmi sitesinden alınmıştır.

plana sahip olan “bazilika” adı verilen kamusal mekânlarda mahkemeler toplanmaktaydı (http-22).

İçerisinde bulunulan çağa geldiği zaman ise çağın getirdiği teknolojik gelişmeler sonucunda duruşma salonları tasarımları yeniden kurgulanmalı, vatandaşları hem “fiziksel” hem “ruhsal” açıdan rahatlatıcı mekânlar yaratılmalıdır (Bacak, 2015, s. 268). Toplumlar rahat, sağlıklı binalar yaparak bunun sonucunda gelen olanakları fark etmeye başladıkları bir dönemde yaşamaktadırlar. Bu durum, mahkeme binalarına olan yaklaşımı da diğerleri kadar fark edilebilir kılmakta, ancak elde edilmesi daha zor bir durum olarak değerlendirilmektedir. Geçmişte, çeşitli güvenlik endişeleri, duruşma salonlarının tasarımının, salonun, doğal ışığa, temiz havaya ya da dış dünyaya temas eden çok az ya da hiç erişimi olmayan, tamamen kapalı bir oda olduğu noktaya kadar etkilemiştir. Duruşma salonlarının insanlarda yarattığı fiziksel ve ruhsal etkileri üzerine yapılan araştırmalar, doğal ışığa ve diğer sağlıklı özelliklerin erişimine sahip duruşma salonlarının daha iyi deneme sonuçları ürettiğini, insanların kendilerini daha rahat hissetmelerini, davada işlenen konuya daha fazla yoğunlaşmalarını ve karar sürecinin daha sağlıklı hale getirdiğini göstermektedir (http-23).

Yazar Virginia Wolf'un (2004) “Yıllar” isimli romanında yer alan kahramanın ağzından yaptığı “*Renkli cübbeli adamlar yollardan telaşla geçiyordu; kimilerinin elinde kırmızı çantalar vardı, kimilerinin mavi. Süslü taşın soğuk kütesini göstererek “adliye yapıları”* anlatımı ve buna ek olarak “*Çok iç karartıcı, cenaze alayı gibi görüntüsü vardı*” betimlemesi de adliye yapılarına olan bakış açısını net bir şekilde gözler önüne sermektedir. Hem fizyolojik hem de psikolojik doğru mekânlar yaratabilmek için ülke genelinde o ülkenin hukuk tanımı ve kuralları çerçevesinde bir standart oluşturularak salonların denetlenmesi gerekmektedir. Mekânın kullanıcıları duruşma salonlarını kendilerini yabancı hissetmeden, kendilerine hizmet eden bir yer olarak düşünmeli ve hukukun kendisine hizmet eden bir yer olduğundan şüphe etmemelidirler (Elveriş, vd., 2008, s.4).

Adliye içerisinde başta duruşma salonları olmak üzere tüm birimler tasarlanırken kullanıcı tanımları göz önünde bulundurulmalıdır (Tablo 5.1). Tasarımcının ana hedefi olan kullanıcı gereksinim, istek ve beğenisinin, tasarıma kaynak oluşturması gibi, duruşma salonlarının da mekânsal düzenlenmesinde de önemli role sahip olması gerektirir. Fizyolojik ve psikolojik gereksinimler kapsamında çözümler geliştirilmelidir. Tasarım süresince duvar, döşeme, kolon, giriş, kapı, pencere, merdiven

gibi iç mekân bileşenleriyle; aydınlatma, malzeme, renk, ışık, doku-tekstil gibi tüm iç mekân estetik öğelerinin kullanım şekline ve derecesine dikkat edilmesi gereken en önemli mekânlardan biridir. Anglo Sakson ve Kara Avrupa olmak üzere iki farklı hukuk sistemini benimsemiş ülkelerin duruşma salonlarında daimi kullanıcılar dışındaki kullanıcılar farklılık gösterebilmektedir (Tablo 5.1).

Tablo 5.1. Duruşma Salonunda Yer Alan Kullanıcı Tanımları

Tanım/Görev	
Hâkim	Millet adına, yargı yetkisini kullanarak yasaya aykırı davranışlarda veya uyuşulmayan işlerde yasayı yerine getirmekle, adaleti gerçekleştirmekle görevli kimse, yargıç (http-6)
Savcı	Devlet adına ve yararına davalar açan, kamu haklarını ve hukuku yerine getirmek üzere yargıç katında sanıkları kovuşturan görevli (http-6)
Avukat	Hak ve yasa işlerinde isteyenlere yol göstermeyi, mahkemelerde, devlet dairelerinde başkalarının hakkını aramayı, korumayı meslek edinen ve bunun için yasanın gerektirdiği şartları taşıyan kimse (http-5).
İzleyici	İzleme işini yapan kimse (http-5)
Sanık	Suç işlediği sanılan kişi (http-6)
Davalı	Davası olan kimse (http-5)
Tanık	Duruşmada bilgisine, görgüsüne başvuru kimse, şahit (http-6)
Kâtip	Yazman (http-6)
Mübaşir	Mahkemede duruşmaya girecekleri ve tanıkları çağıran, yargıcın emirlerini bildiren, kâğıtları getirip götürme görevli, çağırıcı (http-6)
Güvenlik	Emniyet
Jüri	Hakem heyeti anlamına gelmektedir (http-5). Anglo-Sakson hukuk sisteminde bulunurken Kara Avrupa hukuk sisteminde jüri yoktur. Jüri, ceza soruşturması ve yargılamalarında hükmün oluşmasına karar veren ve sırası gelmiş vatandaşlardan oluşmuş mahkeme heyetine denilmektedir (http-24).
Gazeteciler	Yazı yazmayı, haber toplayıp vermeyi iş edinen kimse (http-5) Her zaman salon içerisinde olmasını gerektiren bir durum söz konusu değildir.
Şartlı Tahliye Memuru	Şartlı tahliye işlerini yürüten kimse. Her zaman salon içerisinde olmasını gerektiren bir durum söz konusu değildir.
Raportör	Bir komisyonun verdiği kararların gerekçesini kaleme alıp genel kurul karşısında savunmakla görevlendirilen üye (http-5)
Bilirkişi	Çözümlemesi özel ya da bilimsel bilgiye dayanan konularda oyuna ya da düşüncesine başvuru kimse (http-5)

Whole Building Design Guide'a³⁴ göre duruşma salonlarındaki temel tasarım kaygıları arasında izleyici, sanık ve yargı mensupları için ayrı dolaşım alanları; akustik ve aydınlatma düzeylerine önemli ölçüde dikkat ve estetik alanlara gereksinim duyan bilgi teknolojisi ve A/V³⁵ (http-25) sistemleri tasarımı dengeleyebilmek gelmektedir. Duruşma salonu alan tiplerinin tipik özellikleri, aşağıda yer alan uygulanabilir tasarım hedefleri öğelerinin listesini içermektedir.

- **Erişilebilirlik**

Yargılama sürecinde yer almalarını sağlamak için işitme engelli kişilere yardımcı dinleme sistemleri sağlanmalıdır.

- **Estetik**

Yüksek tavanlar: Mekânsal niteliği arttırmak ve işlemlere uygun "sivil" bir estetik oluşturmak ve tüm katılımcılar için engelsiz mahkeme salonu yaratmak.

Koltuklar: Jürili duruşma salonlarında koltuklar döşemeli koltuklara sahip döner tabanlı döner sandalyeler ve tekerlekli sandalyeleri yerleştirmek için açık bir alan bırakılmakta ve A/V monitörlerle donatılabilmektedir. Seyirci oturma alanları tipik olarak ahşap bir sıra tipidir ya da bu düzen döşemeli oditoryum³⁶ (http-5) oturma şeklinde olabilir.

- **Üretim**

Akustik: Akustiği sağlayabilmek için ses yalıtımlı duvar ve tavan panelleri kullanılmalıdır. Hâkim, sesini diğer katılımcılara rahatlıkla iletebilmelidir.

Yükseltilmiş Döşemeler: Bir hâkim kürsüsü, duruşma salonu zemin kotundan 24 inç³⁷ (60 cm) yükseltilmiş; Kâtipler 6 inç (15 cm) yükseltilmiş; Tanık 12 inç (30 cm) yükseltilmiş ve Jüri Kutuları 6 inç (15 cm) ve 12 inç (30 cm) olmak üzere iki düzeyli yükseltilmiş bir zemine sahip olmalıdırlar. Yükseltilmiş zeminde beton dolgulu metal plaklar tercih edilebilir. Yükseltilmiş zeminler bu sayede görüş hattı ve akustik gereksinimlerini karşılamak için donatıların da bu düzende ayarlanmasına izin vermektedir.

---

³⁴ İngilizce 'den Türkçe 'ye çevirisi M. Buldaç tarafından yapılmıştır.

³⁵ **A/V sistem:** Görüntü ve/veya ses bilgilerini kaydeden, işleyen ya da oluşturan/çalan ürünler bu kategoride verilmektedir. https://www.istanbulbilisim.com/?act=ShowSSS&soru_ID=452 (Erişim Tarihi: 04.03.2019)

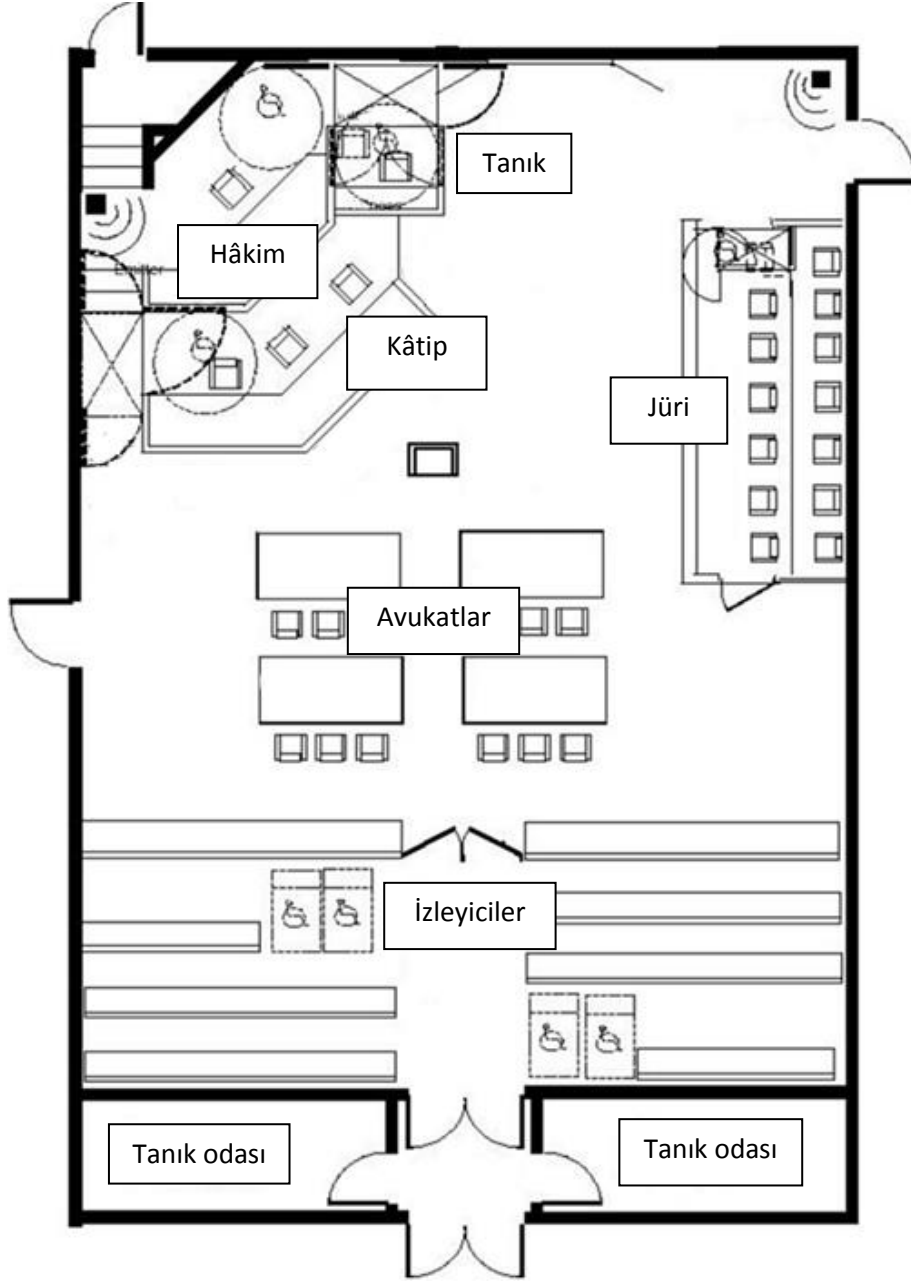
³⁶ **Oditoryum:**

1. Etkinlik Merkezi 2. Antik Roma'da halkın ozanları dinlemek üzere toplandığı yer http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc0aaaa5f1323.30384341 (Erişim Tarihi: 04.03.2019)

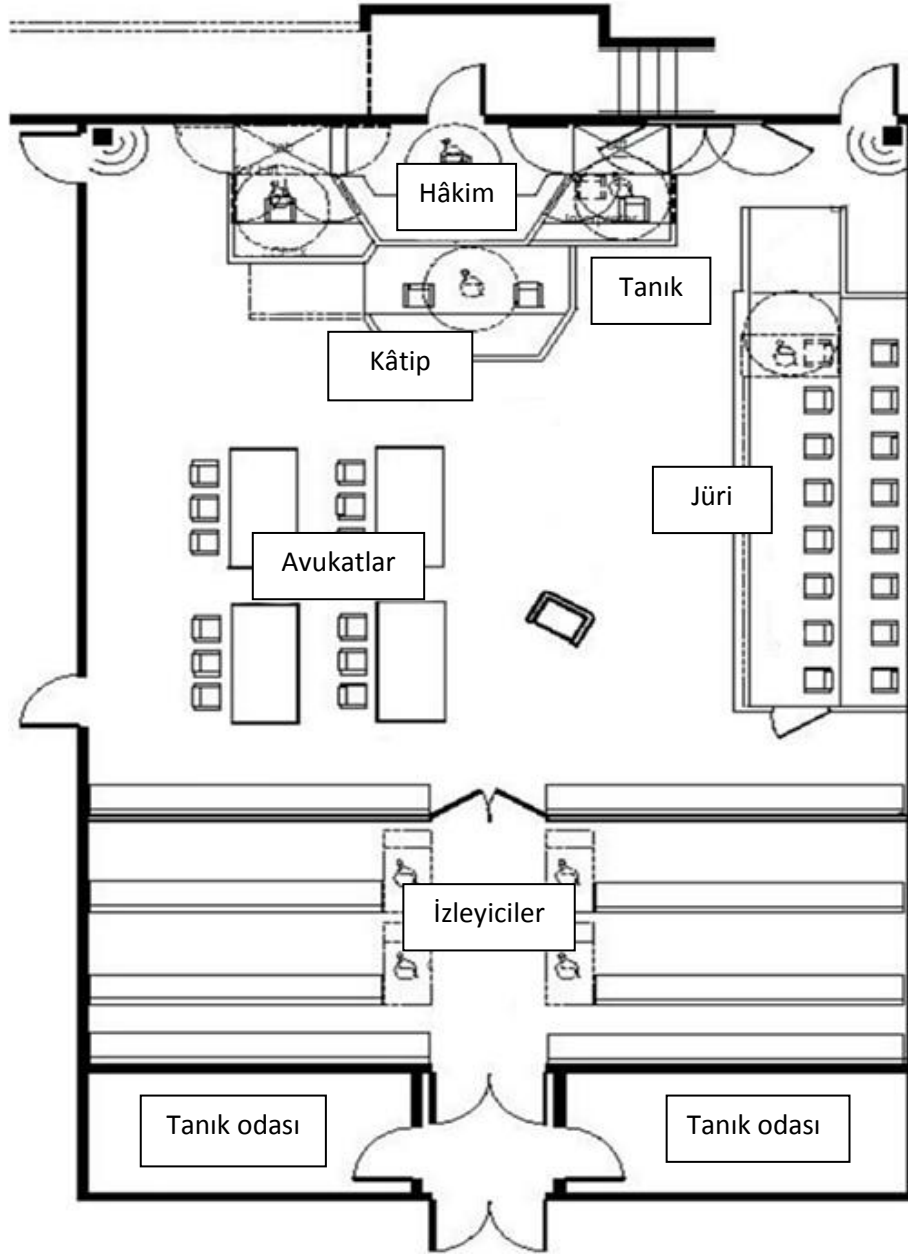
³⁷ 1 inç= 2.54 cm

• Sürdürülebilirlik

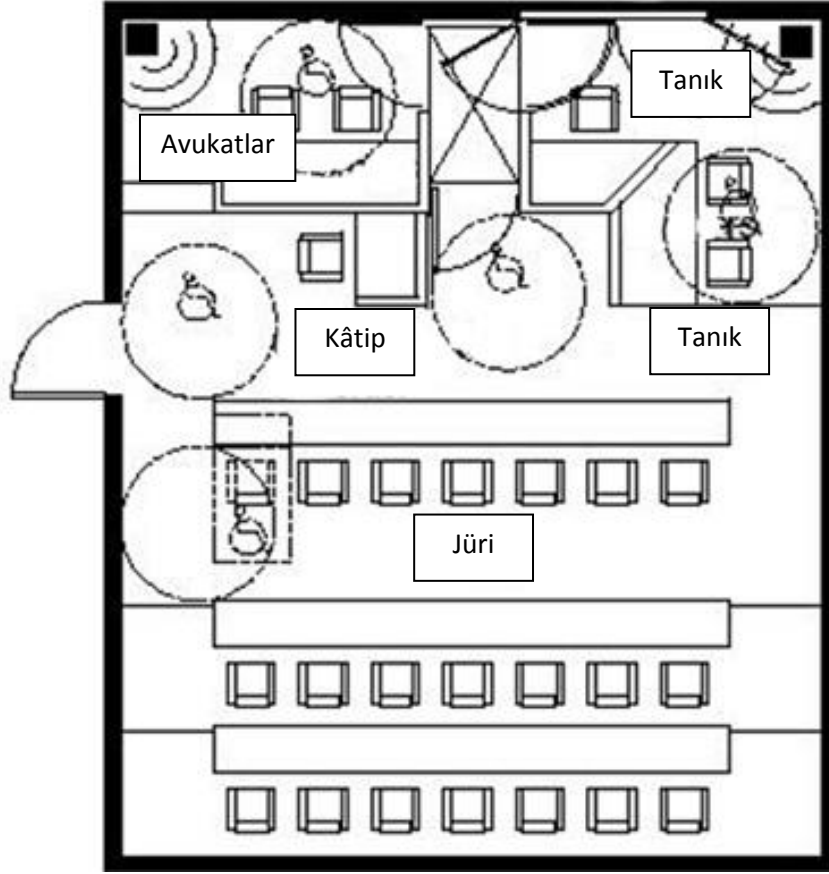
1. Duruşma salonlarında yüksek düzeyde iç hava niteliği sağlanmalı, ancak sistemler akustik ya da güvenlik önlemlerini etkilememelidir.
2. Toksik olmayan malzemeler ve yüzeyler kullanılmalıdır.
3. Bir duruşma salonunda gün ışığından yararlanabilmek için normal pencereler ya da tavan pencereleri olabilir, ancak güvenlik gereklilikleriyle dengeli ve dikkatli düşünülmelidir. Pencereler ya da tavan pencereleri, ısı kazanımı / kaybı, parlaklık, parlama, gürültü ve toz sızmasını kontrol etmek için donanımlı kapalı, çift ya da üç camlı olmalıdır. Dikkat dağılmasını önlemek ve güvenliği artırmak için yüksek pencereler daha çok tercih edilmektedir.
4. Enerji tasarruflu aydınlatma kullanılmalıdır.

Görsel 5.1. Örnek Duruşma Salonu Plan Şeması, ABD [http-16]

Görsel 5.2. Örnek Duruşma Salonu Plan Şeması, ABD [http-17]

Görsel 5.3. Örnek Duruşma Salonu Plan Şeması, ABD [http-18]

Duruşma salonunda yer alan kullanıcı çeşitliliğini ve buna bağlı olan eylemleri bilmek salonun büyüklüğünü belirlemede ve mekânsal düzenin ona göre yapılmasını sağlamada etkili olabilecektir. Salonda; hâkimler, sekreterler, duruşma tanığı, davanın katılımcıları, tanıklar, tercümanlar, mübaşir, polis korumalar, gazeteciler, dinleyiciler gibi çok çeşitli kullanıcı profilleri yer almaktadır. Bu kullanıcıların salonu nasıl ve hangi amaçla kullanacağı bilinciyle mekân şekillenmiş olacaktır (Kopuz, 2015, s. 395).

Tüm bu sözü edilenler ışığında hâkim, savcı, avukat, izleyici, tanık ve sanık (varsa jüri) kavramlarının tanımları çerçevesinde mekân içerisindeki gereksinimleri ve konumlarına göre mekânsal bir düzen kurgulanması gerekmektedir. Bu düzenleme hukuk sisteminin özelliklerine uygunluğu ve en önemlisi yerel mahkemelerin alışkanlıklarını içermelidir. Ancak yerel kültürün katkıları ve etkileri evrensel hukuk kalıplarının önüne geçmemeli ve adalet anlayışının anlam ve değer bütünlüğünü değiştirmemelidir.

5.1. Anglo-Sakson Hukuk Sistemlerinde Duruşma Salonları

5.1.1. Amerika birleşik devletleri

ABD'nin abartılı tasarımı, resmi düzeni ve sembolleri, mahkeme, hâkim, jüri, savcı, savunma avukatı, sanık ve halk arasında var olan iktidar hiyerarşisinin yanı sıra gerçekleşmesi beklenen “dramı” temsil etmektedir (Hanson, 2011, s.3).

Görsel. 5.4. Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi Mührü [http-19]

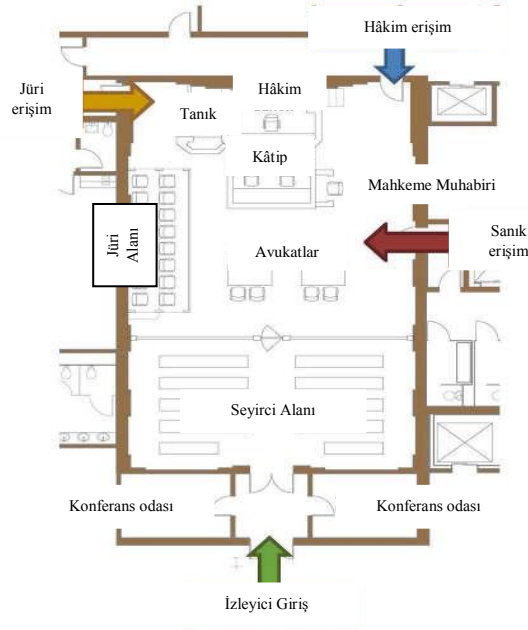
ABD duruşma salonu, gerçeği bulmak ve adalet elde edilmesini sağlamak amacıyla iddia makamı ile savunma arasında gerçekleşen “savaşı” dramatize şekilde tasarlanmıştır. Bu anlamda ABD halkı, mahkemenin duruşma salonunun düzeni ile pekiştirilen dramatik bir oyun ya da tiyatro çatışmasını yansıtmalarını beklemektedir (Hanson, 2011, s. 6). Bu oyun ya da etkinlikte yer alan duruşma salonu kullanıcıları (Tablo. 5.2)³⁸;

³⁸ Bölüm 5’de yer alan tüm tablolar M. Buldaç tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5.2. ABD Ceza Yargılamaları Duruşma Salonu Kullanıcıları

Hâkim
Savcı
Avukat
Jüri
İzleyici
Sanık
Tanık
Davacı
Kâtip
Raporatör

Salonda yer alan tüm kullanıcıların oturması ya da olması gereken alanlar hacim içerisinde belirlenmiştir. Görsel 5.5’de görüldüğü üzere hâkim, jüri, sanık ve izleyici için ayrı ayrı tasarlanmış dört giriş noktası belirlenmiştir. Hâkim, tanık ve kâtip üçlüsü birbirine yakın bir düzende oturtulurken, avukatlar, jüri ve sanık oturma düzenleri de kendi içinde aynı hacim içerisine yerleştirilmişlerdir. İzleyici alanı ise salonun arkasında diğer kullanıcılardan bağımsız bir düzene sahiptir.

Tasarım Ölçütleri

Ebat

- . 1.800-2.400 m2
- . Salonun büyüklüğü işlenen dava konusunu bağlıdır.

Hâkim Kûrsüsü

- . Hâkim dinlenme odasına erişimin yakın olduğu noktaya konumlandırılmalı.
- . Yükseltilmiş zemin

Tanık Masası

- . Hâkim kürsüsüne bitişik yere konumlandırılmalı
- . Hâkim kürsüsünden daha alçak kotta yükseltilmiş zemin

Engelli Erişimi

- . Delillerin sunumu için video görüntüleme

Jüri

- . 12-16 koltuk
- . Jüri odasına erişimin yakın olduğu noktaya konumlandırılmalı
- . İki kademe yükseltilmiş platform
- . En az bir koltuk engelli erişimi için tasarlanmalı
- . Her bir jüri üyesine delil sunumu için video görüntüleme

Görsel 5.5. Çağdaş Bir Tam Boyutlu Amerikan Mahkeme Duruşma Salonunda Tipik Bir Düzenlemeyi Gösteren Plan [http-20]

Hâkim kürsüsü, tanık sandalyesi, raportör için ayrılmış alan, hemen hâkim kürsüsü önünde yer alan kâtip masası, jüri alanı, avukat masaları, bölücüyle ayrılmış arka tarafta yer alan izleyiciler için tanımlanmış oturma alanı ve izleyici girişinin sağ ve sol tarafında yer alan iki konferans odası salon içerisinde yer alan kullanıcı alanları olarak belirlenmiştir (Görsel 5.5). Sanık avukatları ve davalı tarafın avukatlarının masaları aynı yükseklikte ancak hâkimin kullandığı masadan daha alçakta yer almaktadırlar. Bu durum ve avukat arasında eksensel bir ilişki oluşturmakta ve davalarda söylemin önemli bir kanalını kolaylaştırmaktadır (Greenberg, 1976'dan aktaran Richardson, 2006, s. 14).

Kullanıcı gereksinimi doğrultusunda tasarlanmış duruşma salonları tüm ülkelerde olduğu gibi ABD'de de salon düzenlemeleri, iç mekân bileşenleri ve iç mekân estetik öğelerinin bir arada olmasıyla tanımlı hale gelmektedir. Ülkenin hukuk sistemine uygun olarak tasarlandığı düşünülen, birbirleriyle benzerlik gösteren duruşma salonları için örnek olarak seçilmiş görsel üzerinden iç mekân estetik öğeleri çerçevesinde bir analiz tablosu oluşturmak gerekirse;

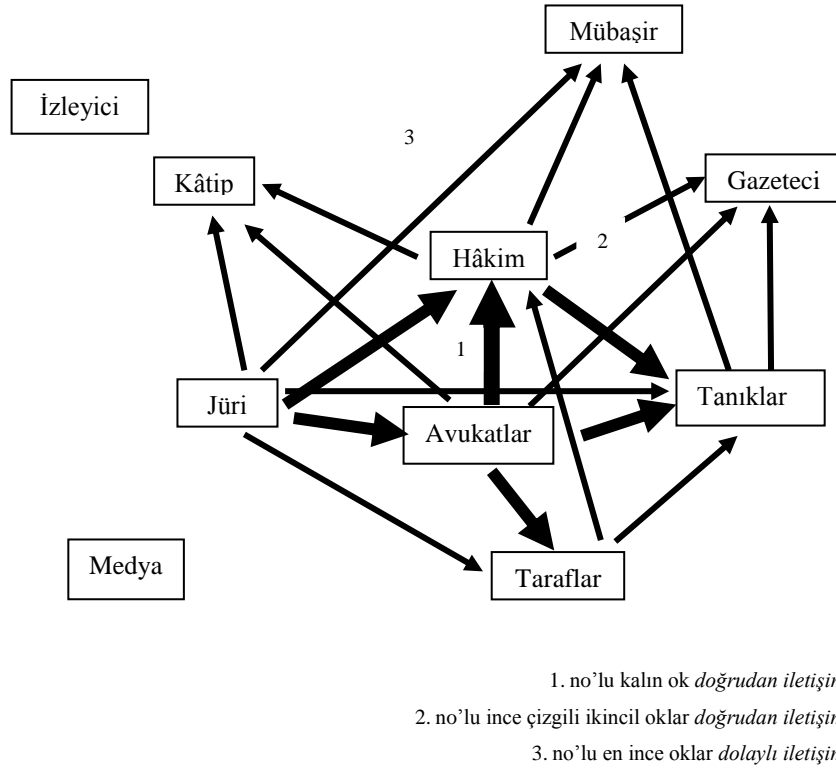
Tablo 5.3. ABD Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Öğeleri Analizi³⁹

İç Mekân Estetik Öğeleri
Donatı: Hâkim kürsüsü ve oturma ögesi, savunma avukatları, davalı ve davacı taraf için konulmuş iki masa ve her biri için oturma ögesi, jüri için tanımlanmış oturma öğeleri, kâtip masası ve sandalyesi, hâkim kürsüsünün hemen yanında yer alan tanık sandalyesi ve arka tarafta yer alan izleyici için tanımlanmış oturma öğeleri salon içerisinde kullanılan donatılardır.
Aksesuar: Aksesuar kullanımının çok az olduğu görülmektedir. ABD'nin barış ve güvenlik için bir elinde zeytin dalı diğer elinde ise beyaz oklar tutan, kendini kalkan eden kartalı ifade eden arma (http-5), ülkeyi temsil eden bayrak, hâkimin kullandığı tokmak, hâkim cübbesi ve kürsünün arkasında yer alan yüksek mahkeme mührü bulunmaktadır.
Işık: Salonda pencerenin yer almamasından dolayı yapay aydınlatma kullanılmıştır.
Malzeme: Hâkim kürsüsü, kâtip masası, avukat masaları ve sandalyeleri, jürinin alanını sınırlandırmak için kullanılmış bölücü ve izleyici alanını sınırlandıran bölücü eleman da olmak üzere mekân içerisinde ahşap malzemenin yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca duvarların ve kapıların da ahşap lambri ile kaplandığı, zeminde ise karo seramik malzemenin tercih edildiği görülmektedir. Hâkim, kâtip, jüri ve tanık sandalyelerinde ise deri malzeme kullanılmıştır.
Renk: Ağırlıklı olarak salonun kullanım amacına yani resmîyetine uygun olması ve kişi üzerinde duruşma salonunda olma durumunu daha net bir şekilde hissettirebilmek için koyu renkler tercih edilmiştir.
Doku: Ahşap ve deri dokusu salonun görsel ve estetik algısına katkı sağlamaktadır.

Tabloda bulunan görsel ABD'de bulunan hemen hemen tüm duruşma salonlarının mevcutta var olan mekânsal analizidir. Ancak "Mahkeme ve Mahkeme Tesisleri Tasarımı Ortak Komitesi" tarafından hazırlanan ve Amerikan Barolar Birliği ve Amerikan

³⁹ Tablo 5.3.'de yer alan görsellere <https://archives.sfoxaminer.com/sanfrancisco/california-assembly-passes-non-citizen-juror-bill-amid-controversy/Content?oid=2336819> (Erişim Tarihi: 08.11.2018) adresinden erişilmiştir [http-21].

Mimarlar Enstitüsü tarafından desteklenen 1973 tarihli bir rapor, “mevcut adliyelerin” ve bunların temel işlevlerinin araştırmasından elde edilen “ideal duruşma salonlarını” tanımlamaktadır (Handler, 1973’den aktaran Spaulding, 2012, s. 337). Raporla, mahkeme müdürleri arasında görsel erişilebilirlik, işitsellik, hareket ve belge akışını temsil eden çizgilerle şekillendirilmiş bir bölümüyle örtüşen ve kesişen üçgenlerden oluşan jüri denemeleri için toplam bir iletişim sistemi yer almaktadır (Şekil 5.1.). Kalın çizgiler, hâkim-tanık-avukat, hâkim-tanık-jüri üyeleri, hâkim-avukat-jüri üyeleri ve hâkim-avukat-seyircileri birleştiren üçgenleri şekillendirmektedir. Daha ince çizgileri olan ikincil üçgenler, alt katılımcılar ve prensipler arasında erişim noktalarını temsil eder. Basın ve genel alanlar, bu üçgensel iletişimin hemen dışında konumlandırılmıştır. Oluşturulmuş bu sistem, Amerikan adalet mahkemelerinde yerel adalet uygulamasından miras alınan muhafazanın yapısını mükemmel bir şekilde göstermektedir (Spaulding, 2012, s. 337).

Şekil 5.1. ABD Duruşma Salonları: Yargılamada Planlama ve Tasarım Süreçleri

(Handler 1973'ten aktaran Spaulding, 2012, 338)

Rapor daha sonra, “gözlem alanı sorunları” başlığı altında düşünölen bir dizi tasarım “yenilikleri” göz önünde bulundurarak;

- Çatışmayı önlemek için, kamusal gözlem alanından düşman alanını ayırmak için bir cam duvar ve ses sistemi kullanılabilmesi yönünde bir tasarım fikri sunmaktadır,
- İzleyiciden görsel dikkatin dağılmasını önlemek için, tek yönlü bir camın kurulmasını ve çok düzeyli bir binanın alt katlarında” kamu gözlem alanını merkezileştirmek için kapalı devre televizyonu kullanarak duruşma salonu tasarımını devrimleştirmeyi ve duruşma salonuna gelen katılımcı trafiğini kamu trafiğinden ayırmayı önermektedir,
- Duruşma salonlarının çoğunun, davalının akrabalarını, arkadaşlarını ya da davanın doğrudan ilgili kişilerini barındıracak yeterli alan gereksinimine vurgu yapılmaktadır (Spaulding, 2012, s. 338-339).

Yukarıda sözü geçen rapor, ABD duruşma salonları mekânsal düzenlemelerinin eksik yönlerini ortaya koyarak ideal bir duruşma salonunun nasıl olması gerektiği konusunda tasarıma yönelik önemli fikirler vermektedir.

5.1.2. İngiltere

İngiliz Hukuku, Parlamento tarafından alınan yasalardan ve mahkemelerin verdiği kararlardan oluşmaktadır. İngiliz mahkeme sistemi “Yüksek Mahkeme (High Court)” ve “Bölge Mahkemelerinden (Country Court)” oluşmaktadır. Bu mahkemeler mevzuatı yorumlayarak karar verirken kendisinden daha yüksek statüde bulunan mahkemeler tarafından alınan kararlara göre hareket etmeleri gerekmektedir (http-26). İngiliz mahkeme sisteminin yapısı bin yıldan uzun bir süreçte oluştuğu için son derece karmaşıktır. Farklı özelliklere sahip davalar farklı mahkemelerde görülmektedir. Ceza davaları “Magistrates Court” ta görülmesine rağmen bazı önemli dosyalar “Crown Court” ta görülebilmektedir (Güveyi, 2015, s. 24).

Görsel 5.6. İngiltere Kraliyet Mahkemesi Amblemi [http-22]

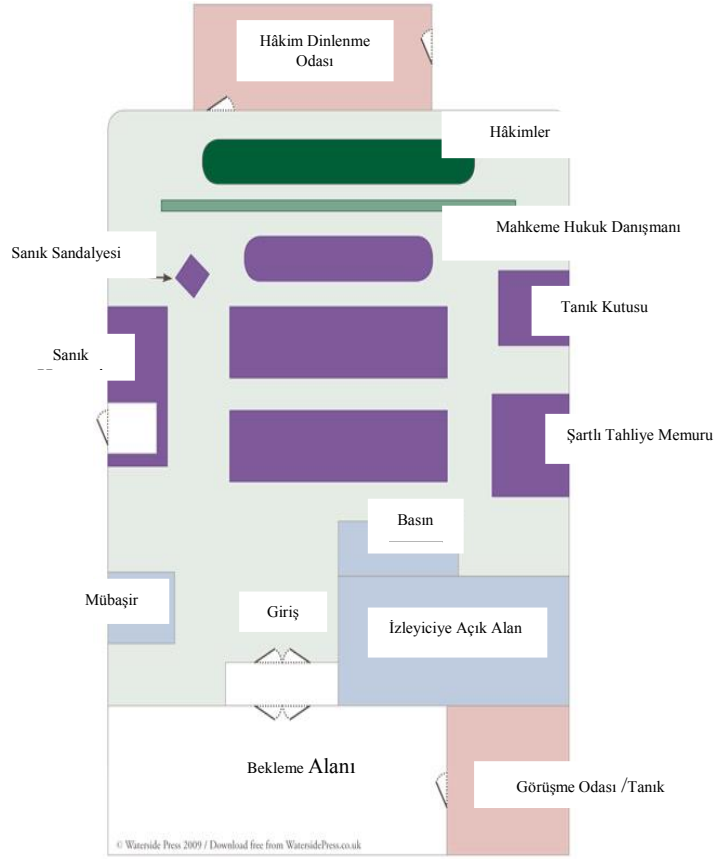
“Magistrates Court ve Crown Court” olarak ayrılan iki mahkeme türü de ceza amaçlı kurulmuş mahkemelerdir. “Magistrates Court” yani “Sulh Ceza Mahkemesi”, hız cezalarının ödenmemesi ya da uyuşturucuyla yakalanmak gibi küçük suçlar ve cinayet gibi daha büyük suçların ilk aşamalarında da kullanılmaktadır. Sulh mahkemelerinde genellikle üç sulh hâkimi yer almaktadır. Ancak, suçun Sulh Mahkemesinin kararını aştığı noktada “Crown Court” yani “Kraliyet Mahkemesi” rol oynamaya başlamaktadır. Bir Kraliyet Mahkemesinde bir hâkim bulunmakta ve avukatlar müvekkillerini temsil etmemektedirler. Sulh Ceza Mahkemesinden farklı olarak burada hâkim tarafından cezalara karar verilir (eğer suçu kabul ederse) ya da bir jüri ile yargılama gerçekleştirilmektedir (http-27).

Davaların görüldüğü duruşma salonlarında sayıları dava tanımlarına göre değişiklik gösterse de duruşma salonu kullanıcıları aşağıda tabloda yer alanlardan oluşmaktadır;

Tablo 5.4. İngiltere Ceza Yargılamaları Duruşma Salonu Kullanıcıları

Hâkim
Savcı
Avukat
Jüri
İzleyici
Sanık
Tanık
Davacı
Şartlı Tahliye Memuru
Mahkeme Memurları
Basın
Mübaşir

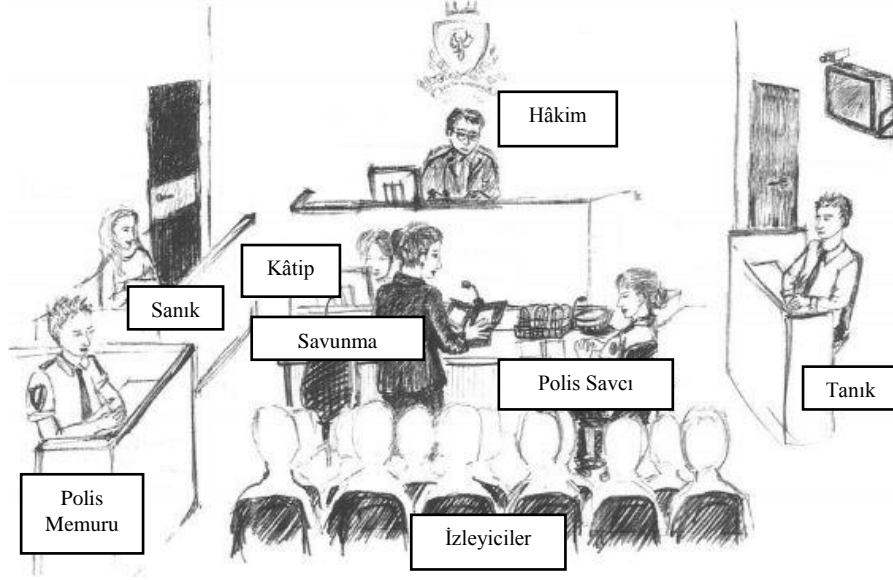
Ceza yargılamalarına bakan “Magistrates Courts” olarak isimlendirilen duruşma salonları üzerinden iç mekân bileşenleri ve iç mekân estetik öğelerine dair bir analiz yapabilmek için salon kullanıcılarının hacim içerisinde yer alış biçimlerine bakılmalıdır (Görsel 5.7).

Görsel 5.7. Magistrates Court için Hazırlanmış Layout [http-23]

Görsel 5.7’de de düzenlenmiş tipik bir duruşma salonu planında da görüldüğü gibi hâkim kürsüsü, hâkim kürsüsünün hemen arkasında duruşma aralarında hâkimlerin dinlenebileceği, onlar için özel tasarlanmış bir dinlenme odası bulunmaktadır. Kürsünün sol tarafında sanık sandalyesi bulunmakta, sanığın giriş yaptığı kapı hâkim kürsüsünün sol tarafında yer almakta, sanık avukatı ise savcıyla birlikte aynı aksta mahkeme memurunun önünde yer almaktadırlar. Hâkim kürsüsünün sağ tarafında ise tanık için ayrılmış etrafi kapalı bir hacim bulunmaktadır. Tanığın yanında şartlı tahliye memuru oturmaktadır. Sanık avukatı ve savcının arkasında savunma avukatı, hemen arkasında gazeteciler ve mübaşir için ayrılmış masa, gazetecilerin arkasında ise halka açık davalarda izleyici için ayrılmış alan yer almaktadır. Salonun dışında giriş kapısının sağ tarafında ise röportaj ve tanıkların bekledi oda bulunmaktadır. Sanık avukatları ve mağdur tarafın avukatlarının masa yükseklikleri aynı yükseklikteyken hâkimin kullandığı masadan daha alçakta yer almaktadırlar. Bu durum hâkim ve avukat arasında eksensel bir ilişki

oluşturmakta ve davalarda söylemin önemli bir kanalını kolaylaştırmaktadır (Greenberg, 1976'dan aktaran Richardson, 2006, s. 14).

Görsel 5.8. *Magistrate Court mekânsal düzenlemeyi anlatan bir illüstratör (Katrina Sonter) [http-24]*

Tüm kullanıcılar göz önünde bulundurularak tasarlanmış duruşma salonu tipik bir Magistrare Court örneği üzerinden iç mekân estetik öğeleri analiz tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 5.5. İngiltere Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Öğeleri Analizi⁴⁰

İç Mekân Estetik Öğeleri

Donatı: Hâkim kürsüsü ve oturma öğeleri, mahkeme memurları için tasarlanmış kürsü ve oturma öğeleri, sanık sandalyesi, savcı ve sanık avukatı için masa ve sandalye, tanık için tasarlanmış kafes ve sandalyesi, izleyiciler için ayrılmış alanda yer alan oturma öğeleri salonda yer alan donatılardır.

Aksesuar: Mahkemelerde başkanlar ve hâkimler her zaman iş kıyafeti giyerken, peruk ya da önlük giymedikleri görülmektedir (http-7). Ayrıca yaygın kanının aksine ceza yargılamalarında hâkimler tokmak kullanmamaktadırlar. Hâkim kürsüsü arkasında üzerinde monarşiyi simgeleyen taç ve ortadaki kalkanda Büyük Britanya, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı oluşturan etnik grupların kendilerine özgü armaların da bulunduğu (http-5) sembol salonda yer alan tek aksesuar olarak değerlendirilebilir.

Işık: Salonda pencerenin yer almamasından dolayı metal asma tavanda yer alan ankastre aydınlatma elemanlarıyla mekân aydınlatılmaktadır (http-28).

Malzeme: Mekân içerisinde ahşap malzemenin yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca duvarların ve kapıların da ahşap lambri ile kaplandığı, zeminde ise laminant parkenin tercih edildiği görülmektedir. Oturma öğelerinde ise deri malzeme tercih edilmiştir.

Renk: Duvarlar da koyu renk kullanılırken, tavan ve zeminde açık renk kullanılmıştır. Oturma öğelerinde ise yeşil renk tercih edilmiş olup, masa yüzeylerinde de aynı ton rengin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Doku: Ahşap ve deri dokusu salonun görsel ve estetik algısına katkı sağlamaktadır.

Yukarıda yer alan mevcut duruşma salonları örnekleri dışında, 1999 yılında sanal video teknolojisinin kullanılması denenmiştir. Camberwell Green ilk sanal mahkeme (virtual courts) olmuştur. Değişiklikler Londra'daki maliyetlerin üçte birinden daha fazla azaltılmasını sağlamış ve sanal mahkemeler Kent, Bromley, Westminster, Cheshire ve Hertfordshire'a doğru genişlemeye başlamıştır. Mahkeme masraflarını azaltmak için

⁴⁰ Tablo 5.5.'de yer alan görsellere <http://onlineeresize.club.html> (Erişim Tarihi: 08.11.2018) adresinden erişilmiştir [http-25].

önerilen fikirler, alışveriş merkezlerindeki “pop-up” mahkemelerden, anlık adaleti dağıtan çift katlı “adalet otobüsü ”ne dönüştürmeye kadar uzandığı görülmektedir. Ancak video konferans teknolojisi fikri bazı çıkar sahiplerinin dikkatini çekmiştir. Masraf konusu dışında hapisaneden delil vermeye çağırılan tanıkların salona gelmesi ya da o süreçte güvenliklerinin sağlanması, korunması gibi sorunların da en aza indirilebileceği düşünülmüştür. Sanal mahkemelerin pratikliği artı bir kolaylık gibi görünse de karşı çıkan gruplar bu durumun yol açtığı sosyal ve kültürel değişimlere dikkat çekmektedirler. Çeşitli nedenler doğrultusunda bazı gruplar sanal mahkemelerin maliyet ve zaman açısından çok daha yararlı ve etkili olduğunu düşünürken bazı gruplar da olumsuz fikir sunmuşlardır. Merkezi Kaliforniya, Palo Alto’da bulunan bir inovasyon ve tasarım şirketi olan IDEO’nun Ceo’su ve başkanı olan Tim Brown’ın “design thinking” yani “tasarım odaklı düşünme” kavramı içerisinde belirlediği;

“Prototip” (prototype); Bu fikirler, mahkeme kullanıcıları ile hızlı bir şekilde test edilmeli, sistemin daha fazla başarısız olma riskini azaltarak, diğer bölümlerini geliştirmek için daha fazla fikir önerilmelidir.

“İlham” (inspire); Gelecekteki sanal mahkemelerin çalışmaları, tüm mahkeme kullanıcılarının deneyimlerini iyileştirmek ve video gibi yeni teknolojileri de dâhil etmek için fikirler üretmelerini içermelidir.

“Uygulama” (execute); Bu inovatif yaklaşım, duruşma salonları tasarım düşüncesini, somut hacimlerin kültürüne bir yaklaşım olarak nasıl yerleştireceklerini düşünmelidir (Young, 2011, s. 10) gibi tasarım düşünce ilkeleri İngiltere Sanal Mahkemelerin gelecekte nasıl geliştirilebileceğini keşfedebilmek adına çerçeve oluşturması açısından önemli ilkeler olarak düşünülmektedirler (Young, 2011, s. 9).

Tüm söz edilenler ışığında 1999 yılında başlatılan sanal mahkeme uygulaması günümüz İngiltere’inde hala üzerinde durulan ve gelecek duruşma salonları için farklı bir bakış açısı sağlayan ve devam ettirilmesi gereken bir tasarım modeli olarak görülmektedir.

5.1.3. Avustralya

Mahkemelerin toplumdaki gelişmelerle iletişim halinde kalmasını sağlamak adaletin yönetiminde kamu güvenini korumak açısından önemlidir (Doyle, 2001, s. 137). Avustralya' da ceza adaleti idaresinin genel çerçevesi, son zamanlarda çok az değişmiş gibi görünmekle birlikte (hala polis, mahkeme ve hapishaneler var), daha yakın bir inceleme sistemin sürekli olarak yeniden gözden geçirilmesini ortaya koymaktadır (Jeffries, 2002, s. 1).

Görsel 5.9. *Avustralya Yüksek Mahkemesi Mührü* [http-26]

Çağdaş mekânlar olarak tanımlanan birkaç ortama dâhil edilen duruşma salonlarında önemli sembolik temsillerin Avustralya mahkemelerindeki önemi, Ortaçağ İngiliz hukukuna kadar uzanmaktadır. Avustralya hukuk sisteminin tarihsel temelini destekleyen asli hukuk mahkemeleri ve duruşma salonları, yasal olanın somut ve resmîyetini biçimlendiren ve betimleyen bir şekilde tasarlanmıştır (Richardson, 2006, s. 12). Tasarlanan salonlar onu kullanan kişilerle bir bütün haline gelmektedirler.

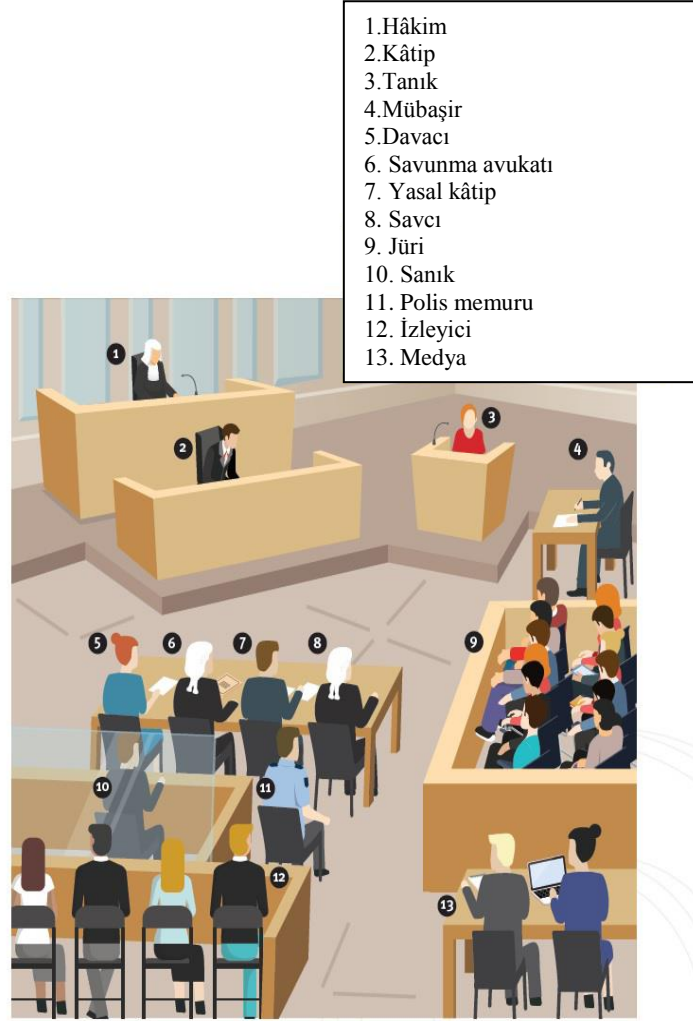
Duruşma salonu kullanıcıları aşağıda tabloda yer alanlardan oluşmaktadır;

Tablo 5.6. *Avustralya Ceza Yargılamaları Duruşma Salonu Kullanıcıları*

Hâkim
Kâtip
Savunma Avukatı
Jüri
İzleyici
Sanık
Davacı
Tanık
Polis Memuru
Basın
Mübaşir

Mekânsal düzen, bir tarafta tanrıların ve monarşinin yüksek güçleri arasında, diğer taraftan dünyevi düzlemde yaşayanların kâfir davranışlarının dünyevi bir bağlantısının temsili olarak simgelenmektedir. Yasal temsilcilerle halk arasında ayırım yapılmış ve hiyerarşik düzen ona göre belirlenmiştir (Asma, 1996; Greenberg, 1976'dan aktaran Richardson, 2006, s. 13). Sanık avukatları ve savcıların masa yükseklikleri aynı yükseklikteyken hâkimin kullandığı masadan daha alçakta yer almaktadırlar. Bu durum hâkim ve avukat arasında eksensel bir ilişki oluşturmakta ve davalarda söylemin önemli bir kanalını kolaylaştırmaktadır (Greenberg, 1976'dan aktaran Richardson, 2006, s. 14). Jüri üyeleri, hâkim ve avukatlar arasındaki ilişkiye dâhil olmadan jüri kutusunda mahkeme salonunun yanına yerleştirilecek şekilde mekânsal düzen oluşturulmuş bu da aynı zamanda yargılamanın sınırsız bir şekilde görülebilmesini sağlamıştır (Greenberg, 1976'dan aktaran Richardson, 2006, s. 14). Bu düzen jürilerin tarafsızlığını sembolize ederek dava sürecini önyargısız bir bakış açısıyla izlemesine olanak tanımıştır (Asma, 1996; Greenberg, 1976'dan aktaran Richardson, 2006, s. 14). Katılımcıların ve mekânda yer alan donatıların yerleştirilme şekilleri, yargıda bir sonucun elde edilmesi ya da

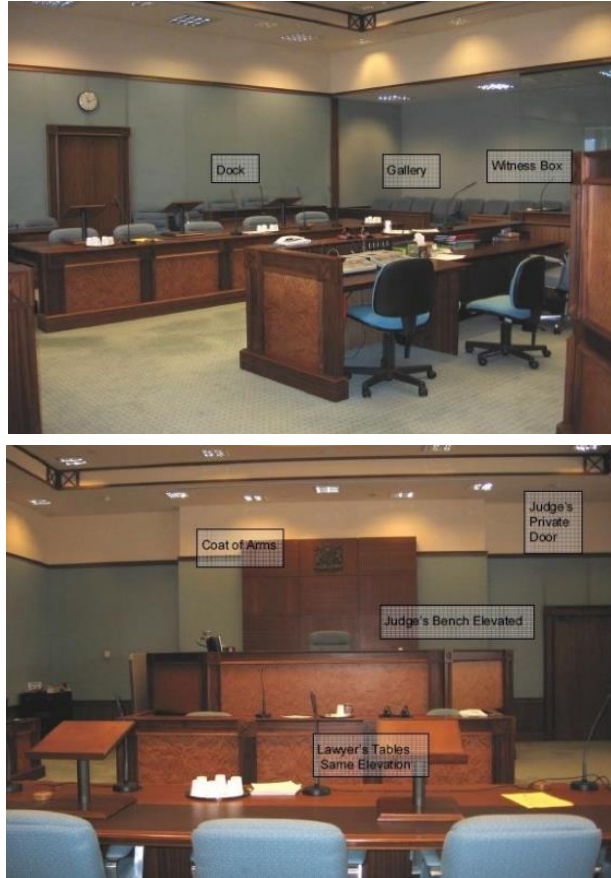
belirlenmesi beklenen bir düzenin sembolik temsilleriyle yüklenmişlerdir (Richardson, 2006, s. 14).

Görsel 5.10. Avustralya Queensland Duruşma Salonu temsili anlatımı (Richardson, 2006)

Görsel 5.10'da da anlatıldığı gibi salon kullanıcıları göz önünde bulundurularak tasarlanmış bir duruşma salonunun seçilmiş bir örnek üzerinden iç mekân estetik öğeleri analiz tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 5.7. Avustralya Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Öğeleri Analizi

İç Mekân Estetik Öğeleri
Donatı: Hâkim kürsüsü, hâkim için tasarlanmış özel kapı, avukatların masası, sanık için ayrılmış masa, tanık için tanımlanmış alanda yer alan masada koyu renk ahşap donatılar tercih edilmiştir. Oturma öğelerinde daha açık renkler tercih edilerek yoğun ahşap etkisinin biraz da olsa yumuşatıldığı görülmektedir.
Aksesuar: Duruşma salonunda yer alan mimari öğeler görselde de görüldüğü üzere simgesel temsiller yüklenerek tasarlanmıştır. Burada hiyerarşik düzenden doğan mekânsal organizasyonun yanı sıra bir de hâkim ve avukatlar tarafından giyilen peruklar ve cübbelerde duruşma salonunun tasarımının bütüncül bir tavır sergilemesinde önemli sembolik temsiller olarak görülebilir (http-5). Görselde görüldüğü kadarıyla salon içerisinde kullanılan aksesuarlar hâkim kürsüsünün arkasında yer alan arma ve duvarda kapının üzerinde yer alan duvar saati salon içerisinde kullanılan aksesuarlar arasında yer almaktadırlar.
Işık: Salonda pencerenin yer almamasından dolayı metal asma tavanda yer alan ankastre aydınlatma elemanlarıyla mekân aydınlatılmaktadır.
Malzeme: Mekân içerisinde ahşap malzemenin yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca kapıların ahşap lambri ile kaplandığı, duvarlarda oturma öğelerinin rengine uygun duvar boyasının kullanıldığı, zeminde ise salonun yoğun kullanılma potansiyeline karşı akustiği sağlamak için halının tercih edildiği görülmektedir. Oturma öğelerinde ise deri ve kumaş malzeme tercih edilmiştir.
Renk: Duvar, tavan ve zeminde açık renk kullanılmıştır. Oturma öğelerinde ise mavi renk tercih edilmiş olup, masa yüzeylerinde koyu rengin kullanıldığı dikkat çekmektedir.
Doku: Yoğunluklu ahşap, deri ve kumaş dokusu salonun görsel ve estetik algısına katkı sağlamaktadır.

Tüm anlatılanlar ışığında;

1. Hâkim yükseltilmiş zeminde,
2. Tanığın bulunduğu yer salonun geri kalanından ayrı tutulmuş,
3. Davalı/Sanık avukatları ve savcı masaları aynı kotta,
4. Hâkim tarafında kullanılan özel bir kapı,
5. Sanıkla, duruşmayı izlemeye gelen halkı ayıran bir ayırıcı öge,
6. Jüriyi çevreleyen bir kutu,
7. Duruşma salonunun iç mekân tasarımı,
8. Hâkim ve diğer tüm personelin duruşma salonunda konumlandırılma şekilleri gibi Avustralya duruşma salonlarına ait mekânsal analiz Rapoport (1983, 1990) tarafından betimlenmiştir.

5.2. Kara Avrupa Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları

5.2.1. İtalya

İtalyan hukuku Roma hukukuna özellikle de medeni hukukuna ve Fransız Napolyon yasasına⁴¹ dayanmaktadır. Sardinya Krallığı'nın medeni ve cezai işlerle ilgili kodları, İtalya 19. yüzyılın ortalarında birleştiğinde bütün İtalya'ya yayılmıştır. İtalyan Ceza Muhakemesi Yasası 1988 yılında onaylanmış ve 1930 yılında onaylanmış olanın yerini almıştır. Bu yeni yasa, İtalyan ceza adaleti tarihindeki önemli bir dönüm noktasını işaretlemiştir, sistemi esasen sorgulayıcı olandan suçlayıcı olana doğru değiştirmiştir (Bolognari, 2018, s. 16). İtalyan anayasasına göre yargı, yasama organı ve yürütmeden bağımsızdır ve bu nedenle yargı yetkisi işlevleri yalnızca hâkimler tarafından yerine getirilebilir.

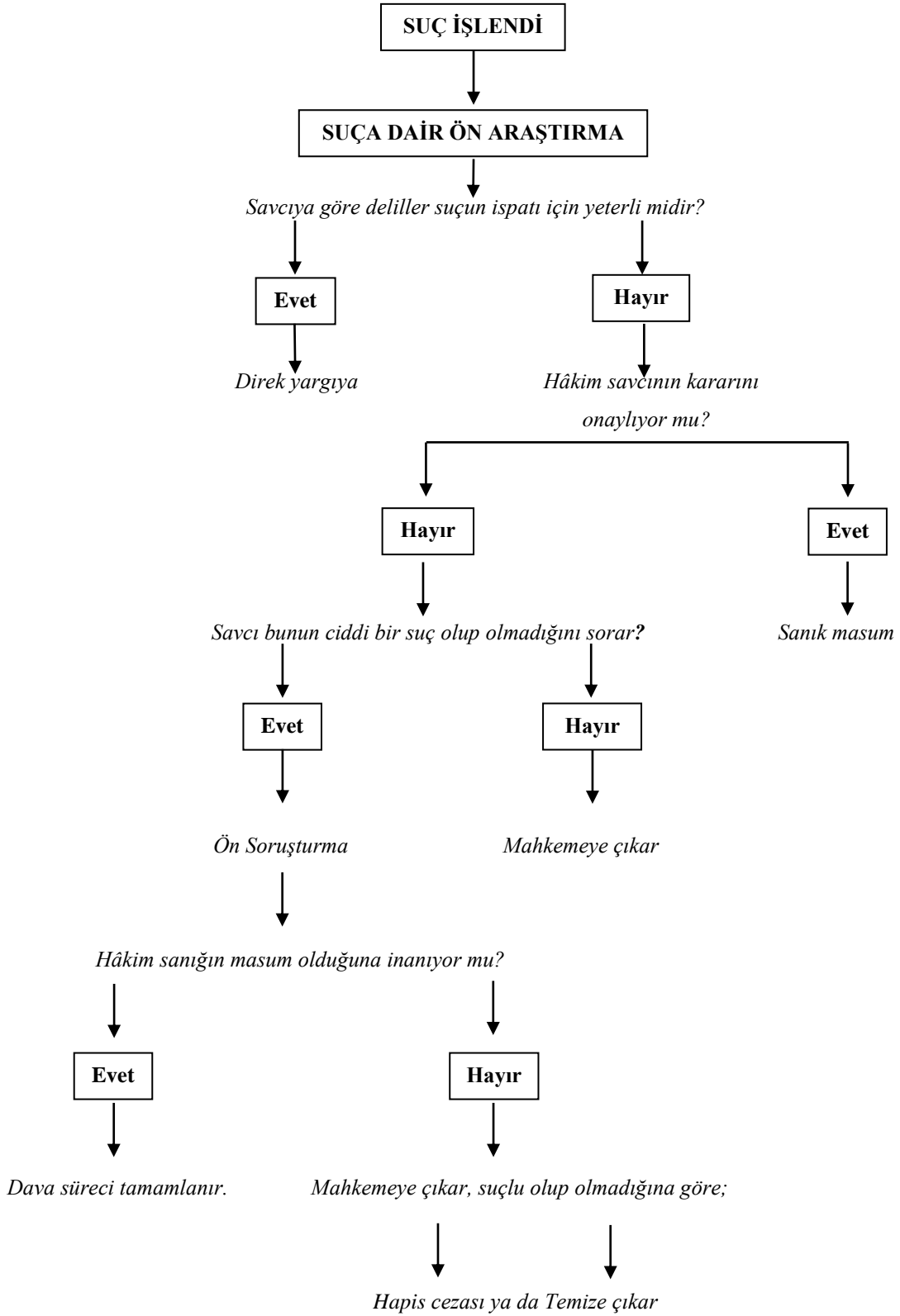
İtalyan yargı sistemi, bir dizi mahkeme ve devlet memuru olan hâkimlerden oluşmaktadır. Yargı sistemi birleşik, her mahkeme ulusal ağın bir parçasıdır. İtalyan hukuk sistemi son derece karmaşıktır. Çoğu avukat (avvocato) ve hâkim (giudici) yasalar arasındaki çatışmalardan dolayı kafa karışıklığı yaşamaktadır (http-29). İtalya'nın Avrupa Birliği'ne üyeliği ve bir dizi Avrupa Birliği direktifinin bir sonucu olarak Medeni Yasası'nın birçok bölümünün önemli ölçüde değiştirildiği görülmektedir (diğer bir deyişle, kurumsal kuruluşlar, ajans sözleşmeleri, ürün sorumluluğu vb.) (http-30).

Tipik bir İtalya yargılama sürecinde suça dair deliller toplanmaktadır. Elde edilen deliller ışığında suçun ispatı için ya konu direk yargıya taşınmakta ya da hâkimin, savcının vermiş olduğu karara onayı beklenmektedir. Eğer hâkim onay veriyorsa sanık mağdur olarak nitelendirilir, onay vermiyorsa da soruşturma açılmakta ya da sanık mahkemeye çıkarılmaktadır. Cezasına göre ya temize çıkmakta ya da hapis cezası verilmektedir (Şekil 5.2).

---

⁴¹ Napolyon yasasının kendisi de Roma modeline dayanmaktadır.

Şekil 5.2. İtalya Ceza Yargılamalarında Yargı Süreci [http-2]⁴²

⁴² Şekil 5.2. İtalya Ceza Yargılamalarında Yargı Süreci; M. Buldaç tarafından İngilizce 'den Türkçe 'ye çevirisi yapılarak, düzenlenmiştir.

İtalyan adalet sistemi, her gün etkileyici sayıda hâkimler, savcılar, avukatlar, sanıklar, tanıklar, kâtipler, gazeteciler ve polisler de dâhil olmak üzere çok sayıda insanı içeren ve yavaş hareket eden bir sistem olarak tanımlanmaktadır.

Mahkeme süreci temelde dört kullanıcı profili vardır. Yargılanması gereken bir sanık, onu yargılayacak bir hâkim, sanığı savunan bir savunma avukatı ve davacıyı duruşma süreci boyunca korumakla görevli bir polis memuru İtalya ceza yargılamalarında duruşma salonunu kullanan en temel kişiler olarak kabul edilmektedirler.

Tablo 5.8. *İtalya Ceza Yargılamaları Duruşma Salonu Kullanıcıları*

Hâkim
Kâtip
Savunma Avukatı
Sanık
Davacı
Tanık
Polis Memuru
Basın
Mübaşir

Ceza yargılamaları sırasında kullanılan duruşma salonlarının yukarıda ifade edildiği gibi somut değerleri dışında salonun kişi üzerinde bıraktığı duygu yapısını da söz konusudur. Sironi durumu bu açıdan değerlendirerek;

“... Ancak kapanış saatlerinde sandalyenin üzerine atılmış bir avukatın kıyafeti, ıssız duruşma salonlarındaki diğer adalet öğeleri davalar sırasında neler olduğunu hatırlatmaktadır. Birden insanların adalet hakkında bildikleri şekil alabilir. Özellikle ilgili mahkeme davalarında, yıllar boyunca kişilerin hayal güçlerini yakalayan vakalar hatırlatılabilir. Her gün burada yer alan olayların önemini ve duyarlılığını düşünmek, yargılananların zorluklarını ve başka bir insanı yargılamak zorunda olanlar üzerinde ağır sorumlulukları hayal etmeye çalışmak için ilgili duruşmayı izlemek bir fırsat ve deneyim olarak düşünülebilir. Bu mekânlarda gerçek duygusal depremler meydana gelmekte, her gün farklı trajedilerin ve tartışmaların yapıldığı bir sahneye dönüştürülmektedir” (http-31).

şeklinde betimlediği salonların duygusal açılımını bu cümlelerle ifade ettiği görülmektedir. Salon kullanıcıları göz önüne alınarak tasarlanmış tipik bir İtalya Ceza Mahkemesi analiz tablosu aşağıda verilmiştir;

Tablo 5.9. İtalya Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Öğeleri Analizi⁴³

İç Mekân Estetik Öğeleri
Donatı: Hâkim ve savcıların yer aldığı kürsü, avukatların masaları, tanıklar için yer alan masa ve kâtipin kullandığı masada ahşap donatılar tercih edilmiştir.
Aksesuar: Salonda tavanın sarkıtılmış aydınlatmalar ve hâkim kürsüsünün olduğu duvarda asılı haç işareti sembolik anlamı olan ve Tanrının huzurunda bulunulduğunu anlatan bir öge olarak aksesuarlar arasında sayılabilir.
Işık: Salonda yer alan pencerelerle birlikte salona gün ışığının girmesi sağlanırken aynı zamanda sarkıt aydınlatmalarla da salonun yapay aydınlatması sağlanmaktadır.
Malzeme: Mekân içerisinde ahşap malzemenin yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca pencere kasalarında da ahşap malzeme kullanılmıştır Zemin de ise ikiye bölünerek farklı malzeme geçişleri görülmektedir. Hâkim kürsüsü, kâtip ve tanıkların konumlandığı alanda parke kullanılırken avukatlar, izleyiciler ve sanık kafesinin olduğu alanda fayansın kullanıldığı dikkat çekmektedir. Pencerelerin olduğu duvarlarda boya, diğer duvarlarda taş malzeme tercih edilmiştir. Sanık kafesinin metal, oturma ögesi olarak konulmuş sıranın ise ahşap malzeme olduğu görülmektedir. Oturma öğelerinde ise hâkim ve savcı, tanık, kâtip ve avukatlar için deri, izleyicilerin oturma öğelerinde ise kumaş malzeme tercih edilmiştir.

⁴³ Tablo 5.9'da yer alan görsellere <http://truejustice.org/ee/images/perugia/frontpage7/7016.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018) adresinden erişilmiştir [http-28].

Renk: Kullanılan tüm masalarda açık renk ahşabın kullanıldığı dikkat çekmektedir. Hâkimler ve savcılar kürsüsünde yer alan oturma ögelerinin rengi sarı, avukatların oturma ögelerinin rengi siyah tercih edilmiştir. İzleyiciler içinse birbirinden farklı renk ve görüntüde oturma ögelerinin kullanıldığı görülmektedir. Parke kullanılan zeminde parke rengi masaların aksine koyu kahverengi, yer seramiği kullanılan kısımda ise açık kahverengi tercih edilmiştir. Beyaz boyalı duvarlarla bütünlüğü kaybetmemek için taş malzeme

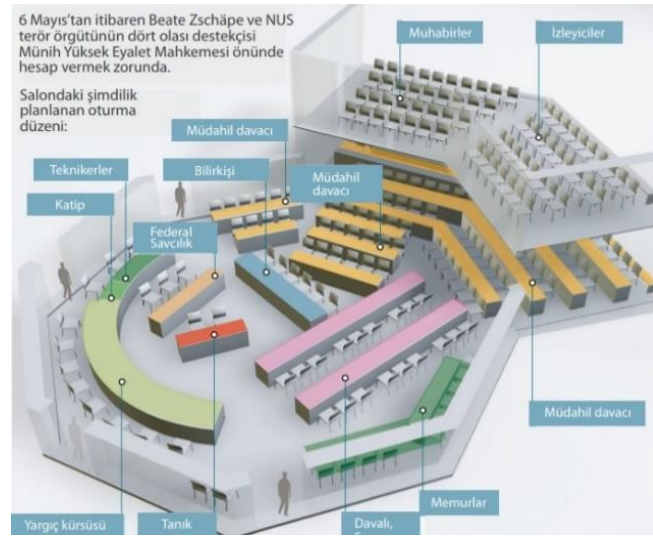
Doku: Yoğunluklu ahşap, deri, kumaş ve taş dokusu salonun görsel ve estetik algısına katkı sağlamaktadır.

İtalya, ceza yargılamaları kapsamında incelendiği zaman tüm batılı ülkeler arasında en büyük birikim, en yavaş hukuk ve ceza davalarına sahip olduğu gibi özelliklerini söylemek olasıdır (Steelman ve Fabri, 2008, s. 1). Ceza yargılama süreçlerinde önemli bir yere sahip olması nedeniyle yukarıda analizi yapılan örneğin de olumlu ve olumsuz tarafları göz önünde bulundurularak, dava sürecinin sağlıklı geçmesi ve salon kullanıcılarının kendilerini rahat hissettikleri ve ifade edebildikleri mekânlar olarak tasarlanmaları hem hukukçuların hem de içmimarların, mimarların ve tasarımcıların da birincil farkındalıkları arasında yer alması gerekmektedir.

5.2.2. Almanya

Bir duruşma salonunda yürütülen etkinliklerin salonun nasıl tasarlanması gerektiği üzerinde etkisi olduğu uzun zamandır bilinen bir durumdur. Bu, duruşma salonlarının diğer iç mekânlardan ayırt edilme eğilimi göstermesiyle kanıtlanmıştır. Hem tasarımın koşullandırılması hem de yargılama koşullarının tasarlanmasının ne ölçüde olası olduğunu görebilmek için katılıma ve katılımcı adalete odaklanan tasarım yolu seçilmiştir. Böylelikle yeni yargı ideolojilerini teşvik etmek adına bir takım girişimlerde bulunulmuştur. Üçüncü Reich⁴⁴ dehşetinin ardından camın gerçek ve mecazi bir şeffaflık yaratmak için kullanıldığı Federal Alman mahkemesi de bu duruma verilebilecek önemli örneklerden bir tanesidir (Bürklin, 2004'ten aktaran Mulcahy, 2007, s. 384).

Bir başka dava konusu olan NSU (Nasyonal Sosyalist Yeraltı örgütü) davasının da görüldüğü Münih ceza mahkemesi duruşma salonu boğucu bir atmosfere sahip, hacimsel olarak büyük ve pencereleri olmayan bir salon olarak tasarlanmıştır. Güvenlik mahkeme memurları tarafından sağlanmaktadır. Davayı izlemek üzere orada bulunan kişiler için balkon kısmında yükseltilmiş olarak ilk platformda medya temsilcileri de dâhil olmak üzere 50 kişilik oturma öğelerinin mevcut olduğu görülmektedir ([http-32](http://32)).

Görsel 5.11. Münih Ceza Mahkemesi Duruşma Salonu, Münih Yüksek Eyalet Mahkemesi, 2013

[[http-29](http://29)]

⁴⁴ Üçüncü Reich: Nazi Devleti

İzleyici platformunun yanında oturma aralarında yiyecek ve içecek alınabilecek bir bekleme alanı tasarlanmıştır. Ayrıca aynı alanda tuvaletler de mevcuttur. İzleyicilerin bulunduğu alandan hâkimler, federal savcılık ve davalılar görülmektedir. Müdahil davacılar ve avukatları balkon altından kaldığı için izleyici perspektifine girmemektedirler. Dava, oturma süresince iki perdeye yansıtılarak takip edilmektedir. Böylece tüm süreç izleyiciler tarafından rahatlıkla takip edilmektedir. Ceza mahkemesi kullanıcıları arasında yer alan tanıklar için ifade verecekleri zamana kadar bekleyecekleri bir oda tasarlanmıştır. Tanıklar, ifadelerini verirken yargıç kürsüsünün önünde yer alan masada oturmaktadırlar (Görsel 5.11.) (http-32). Sözü edilen ifadelerin de ışığında Almanya ceza yargılamalarının yürütüldüğü duruşma salonlarının kullanıcıları Tablo 5.10'da gösterilmektedir.

Tablo 5.10. *Almanya Ceza Yargılamaları Duruşma Salonları Kullanıcıları*

Hâkim
Kâtip
Federal Savcılık
Savunma Avukatı
Müdahil davacı
Sanık
Tanık
Davalı
Bilirkişi
Teknikerler
Muhabirler
İzleyici

Görsel 5.11’de de anlatıldığı gibi salon kullanıcıları göz önünde bulundurularak tasarlanmış bir duruşma salonunun seçilmiş bir örnek üzerinden iç mekân estetik öğeleri analiz tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 5.11. *Almanya Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Öğeleri Analizi*⁴⁵

İç Mekân Estetik Öğeleri
Donatı: Hâkim ve savcıların yer aldığı kürsü, avukatların masası ve tanık için tanımlanmış alanda yer alan masada ahşap donatılar tercih edilmiştir.
Aksesuar: Salonda tavandan sarkıtılmış aydınlatmalar, kapılara giydirilmiş gösterişli pervazlar, hâkim kürsüsü üzerinde duvarda yer alan sembolik anlama sahip ve Tanrının huzurunda bulunulduğunu anlatan haç aksesuarlar arasında sayılabilir. Ayrıca Almanya’da duruşma salonlarının sembolik anlamlarından biri olan kostümler incelendiği zaman, Alman mahkemesi elbisesi, normalde herhangi bir eşarp ya da yaka olmadan ABD’de giyilenlere benzer düz bir cübbeden oluşmaktadır. Ancak, hâkimler ve savcılar, ceza davalarında yer alan avukatlarda olduğu gibi geleneksel beyaz gömlek giyip, beyaz kravat takmaktadırlar (http-33). Hâkim cübbelerinin rengi, farklı türdeki mahkemeler ve yargı organları arasında değişmektedir. Sivil ve cezai konularda Federal Adalet Divanı'nda koyu kırmızı kadife astarlı koyu

⁴⁵ Tablo 5.11’de yer alan görsellere <https://www.flickr.com/photos/ggpix/21124670708/in/photostream/> (Erişim Tarihi: 18.12.2018) adresinden erişilmiştir [http-30].

kırmızı elbiseler her zaman giyilirken, Alman devletlerinin yargı yetkisi altındaki diğer alt mahkemeler, medeni ve cezai konularda siyah cübbe kullanılmaktadır (http-33).

Soldaki görsel: Berlin'de Bir Ceza Mahkemesi [http-31]

Sağdaki görsel: 1989'da Federal Anayasa Mahkemesi'nin İlk Senatosu Mahkeme Elbisesi [http-32]

Işık: Salonda yer alan pencerelerle birlikte salona gün ışığının girmesi sağlanırken aynı zamanda dört adet sarkıt aydınlatmayla da yapay aydınlatma sağlanmaktadır.

Malzeme: Mekân içerisinde ahşap malzemenin yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca kapıların, duvarların ve tavanın ahşap lambri ile kaplandığı, ancak duvarların tavanla birleştiği kısımlar açık renk ahşap lambriyle kaplanarak aynı ahşap malzeme yoğunluğunun azaltılması amaçlanmıştır. Zeminde ise salonun yoğun kullanılma olasılığına karşın akustiği sağlamak için halının tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca pencere kasalarında da ahşap malzeme kullanılmıştır. Oturma ögelerinde ise hâkim ve savcıların kullandıkları oturma ögelerinde deri malzeme tercih edilmişken, tanık, kâtip, avukatlar ve izleyicilerin oturma ögelerinde kumaş malzeme tercih edilmiştir. Perdeler de avukat, izleyici, tanık ve kâtip oturma ögelerinde kullanılan kumaş malzemenin tercih edildiği görülmektedir.

Renk: Kullanılan tüm donatılarda, duvarlarda, tavanda, pencere kasalarında ve radyatör kapatma çözümlerinde aynı renk ahşabın kullanıldığı dikkat çekmektedir. Avukatlar, tanık, kâtip ve izleyici oturma ögeleri, halı ve perdelerde ise mavi renk tercih edilmiştir.

Doku: Yoğunluklu ahşap, deri ve kumaş dokusu salonun görsel ve estetik algısına katkı sağlamaktadır.

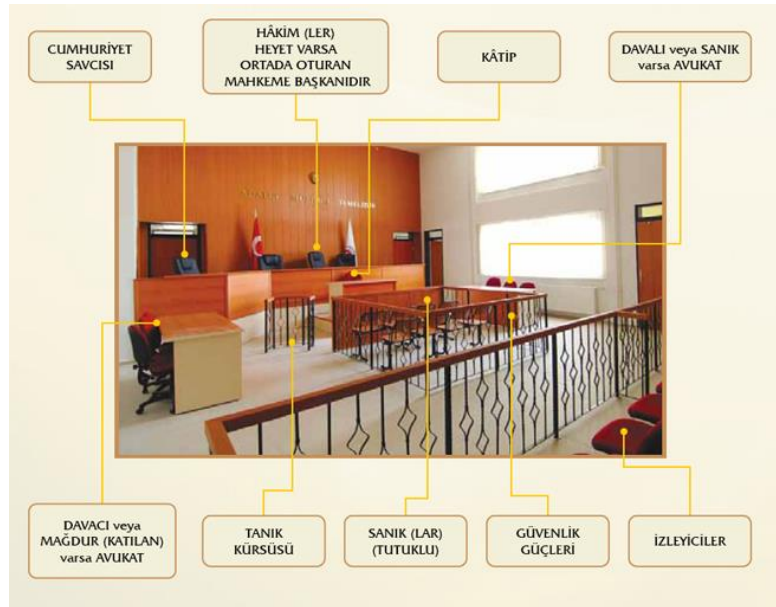
Tablo 5.11'de de görüldüğü üzere verilen duruşma salonu örneği, tipik Almanya hukuk sistemindeki hiyerarşinin mekânsal düzenlemeye yansımış şekli olarak gösterilebilir. Ancak her ülkenin hukuk sistemi gibi Almanya'da ceza yargılama davalarında duruşma salonlarının tasarımını çağın gereksinimleri ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte farklı çözüm önerileri de sunulmaktadır. Buna örnek olarak Düsseldorf'taki Yüksek Güvenlik Mahkemesi verilebilir. Korunan tanıklara yönelik bir helikopter pisti, bombaya dayanıklı bir çatı sistemi ve çevresindeki kırsal alanı gözetim altına tutacak bir takım yenilikler gibi farklı öneriler getirildiği görülmektedir (McDougall, 2016, s.15)⁴⁶. Böylelikle, salon içerisindeki sistem ve düzen bozulmadan geleneksel salon tasarımının dışına çıkılarak salonun işlevini daha da zenginleştirmek adına duruşma salonlarına yeni tasarım anlayışları getirildiği görülmektedir.

⁴⁶ İngilizce 'den Türkçe 'ye çevirisi M. Buldaç tarafından yapılmıştır.

5.2.3 Türkiye

Ülkenin yönetiminde ve kazanılan malların temelinde adalet olmalıdır. Temelini adaletten almayan bir ülke (mülk) yönetimi düşünülemez (http-34). Bu ifade Türkiye’de duruşma salonlarında hâkim kürsüsü arkasında “Adalet Mülkün Temelidir” cümlesini tanımlamaktadır. Duruşma salonlarında hâkim ve cumhuriyet savcısı kürsüde oturmaktadır. Hâkimin oturduğu konumdan bakıldığı zaman sağ tarafında davacının, sol tarafında ise davalının yer aldığı görülmektedir. Hâkimin hemen önünde bir alt kotta ise mahkeme kâtibi yer almaktadır. Tanıklar kâtibin önünde yer alan kürsüden konuşmaktadırlar. Tanıklar avukatlarla yani kamu grubuyla iletişim halinde olan bireylerdir. Tanık kamu grubunda yer alan kullanıcı olarak değerlendirilirken, suçlu yani sanık ise kullanıcı grubu olarak tanımlanmaktadır (Aydın, Özgen, 2017, s. 98).

Tanık olarak dinlenecek kişi salondaki olaylardan etkilenmemesi için son ana kadar içeriye alınmamakta, salonda kendisine ait tanımlı bir alan yer almamaktadır (http-35). Sanık ise kafes izlenimi yaratan, ortada konumlandırılmış alanda yer almaktadır.

Görsel 5.12. Türkiye’de Duruşma Salonlarından Bir Örnek [http-33]

Sözü edilen ifadelerin de ışığında Türkiye ceza yargılamalarının yürütüldüğü duruşma salonların kullanıcıları Tablo 5.12’de gösterilmektedir.

Tablo 5.12. *Türkiye Ceza Yargılamaları Duruşma Salonları Kullanıcıları*

Hâkim(ler)
Kâtip
Cumhuriyet Savcısı
Savunma Avukatı
Sanık
Tanık
Davalı
İzleyici
Güvenlik Güçleri

Aydın ve Özgen (2017, s. 99), Tablo 5.12’de de yer aldığı gibi kullanıcı gruplarını “geçici” ve “sürekli” olarak ikiye ayırmaktadırlar. Sürekli kullanıcılardan hâkim ve savcı yerden yükseltilmiş zeminde yer alan kürsüde otururken, sanık ve müşteki (davacı) avukatları karşılıklı masalarda yer almaktadır. Geçici kullanıcı grubunda yer alan izleyiciler ya da basın gibi kullanıcılar ise sanık arkasında yer alan hacim içerisinde dava sürecini izleyebilmektedirler.

Görsel 5.12’de anlatıldığı gibi salon kullanıcıları göz önünde bulundurularak tasarlanmış bir duruşma salonunun iç mekân estetik öğeleri analiz tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 5.13. Türkiye Hukuk Sisteminde Duruşma Salonları İç Mekân Estetik Öğeleri Analizi, Bursa Örneği⁴⁷

İç Mekân Estetik Öğeleri

Donatı: Salonun geneline bakıldığı zaman hâkimlerin ve savcının yer aldığı kürsü, avukatların masaları, kâtip masası, sanık, davalı ve izleyiciler için tanımlanmış alanda yer alan oturma öğelerinde ahşap donatılar tercih edilmiştir.

Aksesuar: Salonda hâkim kürsüsü üzerinde duvarda yer alan sembolik anlam taşıyan “Adalet Mülkün Temelidir” yazısı, yanında yer alan Atatürk portresi ve Türk bayrağı aksesuarlar arasında sayılabilir.

Işık: Salonda yer alan pencerelerle birlikte salona gün ışığının girmesi sağlanırken aynı zamanda asma tavanda yer alan karo ankastre aydınlatma elemanlarıyla da yapay aydınlatma sağlanmaktadır.

Malzeme: Mekân içerisinde ahşap malzemenin yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Oturma öğelerinde ise hâkim, savcı, avukat, kâtip ve davalılar için kumaş tercih edilirken, izleyiciler ve sanık oturma öğelerinde ahşap malzeme tercih edildiği görülmektedir. Hâkim kürsüsünün yer aldığı yerden yükseltilmiş zeminde laminant parke kullanılırken, salonun diğer kalan kısımlarında karo mozaik, duvarlarda da boya tercih edilmiştir. Ayrıca pencere kasalarında da ahşap malzeme kullanılmıştır.

Renk: Kullanılan tüm ahşap donatıların aynı renk olmasına dikkat edilmiştir. Hâkimler ve savcının kullandığı oturma öğeleri diğer ahşap donatılara uyum sağlaması için kahverengi tercih edilmiştir. Avukat, davalı ve güvenlik güçlerinin oturması için konulmuş oturma öğelerinde gri rengin kullanıldığı görülmektedir. Zeminde kullanılan karo mozaik malzeme koyu gri seçilmiş, duvarlarda ise beyaz renk boya kullanılmıştır.

Doku: Yoğunluklu kullanılan ahşap ve kumaş dokusu salonun görsel ve estetik algısına katkı sağlamaktadır.

Yukarıda bahsedilen tüm söylemler ışığında görülüyor ki, örnek üzerinden yapılan mekân analizi donatı, aksesuar, ışık, malzeme, renk ve doku gibi estetik ölçütler bilinçli bir şekilde ele alınmadan sadece işlevin yerine getirildiği tipik bir duruşma salonu olarak tasarlandığı görülmektedir.

⁴⁷ Tabloda yer alan örnek Bursa Adalet Sarayı Ceza Yargılamalarının gerçekleştiği Duruşma Salonu M. Buldaç fotoğraf arşivinden alınmıştır.

6. CEZA YARGILAMALARINDA TÜRKİYE İÇİN BİR DURUŞMA SALONU TASARIM ÖNERİSİ

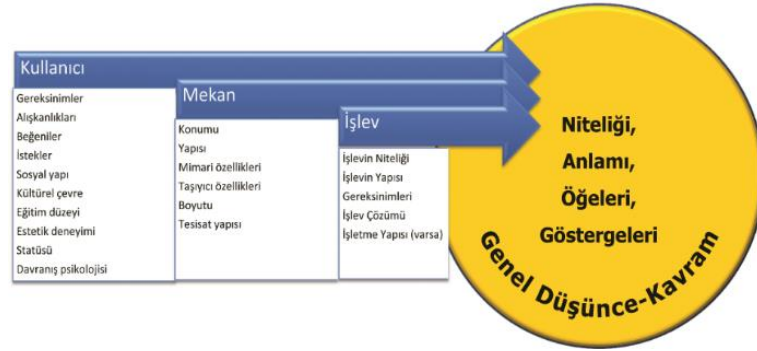
6.1. Tasarım ve Tasarım Süreci

Tasarılama, “veri toplama”, “toplanan verileri değerlendirme”, “analiz etme” ve sonrasında tasarlanacak iç mekâna yönelik zihinde oluşan “fikrin” önce “iki ve üç boyutlu çizimler” olmak üzere kâğıda aktarımı daha sonra ise “uygulamada” somut bir biçime dönüşme eylemlerinin tümünü kapsamaktadır. Tasarım anlayışı, belirlenmiş iç mekânların, insanların gereksinim, istek ve beğenileriyle birlikte fiziksel ve ruhsal özelliklerine ve davranışlarına uygun olmasını amaçlamaktadır. Her iç mekân tasarımı için mekânı oluşturan tüm bileşenlerin ve estetik öğelerin nasıl bir araya geldiğini, kendi içinde nasıl bütünleştiğini, düzenlendiğini ve bunun kullanıcıyla nasıl özdeşleştiğini anlamaya ve kavramaya çalışmak mekânı tasarlayacak olan kişinin yani iç mekân tasarımcısı/içmimarın sorumluluğundadır. İçmimar, “bilgisi, hayal gücü, yaratıcılığı, eğitimi, deneyimi, sorumluluğu ve kültürüyle insana dair mekânları yaratma becerisine sahip, kullanıcının mekânda kendisini sağlıklı, refah ve güvenli hissetmesini arzu eden ve bunu sağlamak için tasarımını gerçekleştiren kişi” olarak tanımlamak olasıdır. Bu tanım kapsamında tasarım süreci başlamaktadır.

Tasarım düşüncesinin, tasarım sürecinde yer alacak herkesi içermesi gerekmektedir. Sürecin birincil hedefi “kullanıcı” olsa da tek başına yeterli değildir. Eylemlerini gerçekleştirebilecek bir fiziksel mekâna” gereksinim duymaktadır. Bu mekânların da “pratik”, “estetik” ve “sembolik” açıdan bir işleve sahip olması gerekmektedir.

“Kültür, bireyden küresele ve zaman içinde edinimleriyle ilerleyip nasıl olgunlaşıyorsa, kullanıcı – mekân - işlev de benzer bir biçimde gelişim göstermektedir” (Kaptan, 2013, s. 55). Şekil 6.1.’de yer alan iç mekân değişkenlerinden de görüldüğü gibi zamanla kullanıcının beğenileri, istekleri, davranış şekilleri, alışkanlıkları, sosyal ve kültürel çevresi gibi özellikleri değişkenlik gösterebilir. Bu değişkenler mekân ve buna bağlı olarak işleve de yansyarak bu değerler üzerinde de bir takım değişimlerin yaşanmasına neden olabilir. Kullanıcının içinde zaman geçirdiği, gereksinimlerini karşıladığı, bir takım eylemlerin geçtiği mekân olarak isimlendirilen hacimlerin kullanıcıya bağlı olarak konumu, yapısı, mimari ve taşıyıcı özellikleri, boyutu gibi özellikleri de değişebilir. Buna bağlı olarak da zincirin bir diğer tamamlayıcı ögesi olan işlevsellik niteliği, yapısı, çözümünü noktasında başka şekillere bürünebilir. Aynı mekânın, aynı işlevle bir başka kişinin kullanımına sunulmamış olması iç mekân tasarımında bir

içmimar tarafından dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri olarak düşünülebilir.

Şekil 6.1. İç Mekân Tasarımının Değişkenleri (Kaptan, 2013, s. 55)

Kullanıcı, içmimar tarafından iyi bir şekilde analiz edilip bu doğrultuda süreç başlatılmalıdır. Kaptan (2013, s. 65) iç mekânda üretim sürecini “tasarım aşaması”, “düzenleme aşaması” ve “uygulama aşaması” olmak üzere üç ana başlık altında incelemektedir.

Şekil 6.2. İç Mekânda Üretim Süreci (Kaptan, 2013, s. 65)

Tasarım aşamasıyla başlayan süreçte öncelikli olarak kullanıcıya dair detaylı bir bilgi akışı sağlanmakta, kullanıcı özelliklerine bağlı çözümler getirilip zihinde canlanan fikirler eskize aktarılmaktadır. Tasarım süreci üretim süreci içinde yer alan en önemli süreçlerden biri olarak tanımlanabilir.

“Mekânın hem özdeksel hem de tinsel her türlü değerin üretileceği değişkenler bu aşamada irdelenir” (Kaptan, 2013, s. 65). Lawson (1997, s. 47), ise tasarım aşamasında mekânın gereksinimlerinin anlaşılıp, üzerinde çalışılması gerektiğini düşünmektedir. Tasarım aşamasını takip eden düzenleme aşamasında mekânın olası maliyeti hesaplanmakta, projenin başlangıç-bitiş süreleri belirlenip bu dilimde yapılacak bir organizasyon şeması çıkarılmaktadır. Son aşama olan uygulama aşamasında ise elde edilen tüm çalışmalar (maket, iki ve üç boyutlu çizimler, farklı meslek grupları ya da uzmanlık alanlarından alınan destekler gibi) ışığında mekânın üretim, uygulama ve montaj işlemlerine geçilerek sonuç ürün ortaya çıkmış olur.

Kullanıcıya yönelik tasarım süreci her hacimde geçerli olduğu gibi tüm duruşma salonları için de geçerlidir. Özellikle ceza mahkemelerinde daha da önemli hale gelmektedir. Yukarıda genel olarak bahsedilen kullanıcı – mekân – işlev üçlüsü duruşma salonları üzerinde incelendiği zaman;

Kullanıcı: Fiziksel ve ruhsal açılarından hâkimler, savcılar, avukatlar, davalılar, izleyiciler tanıklar, sanıklar ve daha fazlası süreçte kullanıcı olarak yer alacağı için duruşma salonunun tasarımı tüm bu kullanıcıları kapsayacak şekilde gerçekleştirilmelidir.

Mekân: Adını duruşma salonları olarak alan bu iç mekânlarda ceza yargılamalarına yer verilmektedir. Sağlıklı bir duruşma sürecinin gerçekleşebilmesi içinse fiziki koşullar açısından salonun kapladığı hacim, iç mekân bileşenleri ve iç mekân estetik öğelerinin doğru şekilde salona yansıtılmış olması gerekmektedir.

İşlev: Salon içerisinde gerçekleşen eylemin yani işlenen davanın türüne göre duruşma salonları işlevselliğini kullanıcılarını da göz önünde bulundurarak doğru bir şekilde yerine getirmelidir.

6.2. Tasarım Yöntemi

6.2.1. Veri toplama araçları

Çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Bu yöntem de kendi içinde kaynak tarama, yerinde gözlem, duruşma salonu kullanıcılarıyla görüşme ve Stapel ölçeğinde hazırlanmış anket çalışması olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

Kaynak tarama:

Çalışma kapsamında incelenen mekân, iç mekân, adalet, hukuk, hukuk sistemleri ve ceza yargılamalarının geçtiği duruşma salonları olmak üzere tüm kavramlar için alanın önemli kitapları taranmış, Meslekle ilgili, hukuk alanında yetkin olan akademisyen ve hukukçularla görüşülerek önerdikleri kitaplara ve makalelere ulaşılmış, internet üzerinden önemli web sitelerine ulaşılmış ve önemli görülen makaleler ve yazılar indirilerek incelenmiş ve yabancı kaynaklar taranarak çevirileri yapılmış ve yorumlanmıştır.

Yerinde gözlem:

Tip proje örneği olan İstanbul Çağlayan Adliyesi, büyükşehir olarak Bursa Adliyesi ve yeni bir tasarım örneği ve prototipi olan Eskişehir Adliyesi (EK 1) olmak üzere seçilmiş üç şehirde çalışma kapsamında incelenen ceza yargılamalarının işlendiği duruşma salonlarına mesai saatleri içinde ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Davalarda izleyici olarak salonda yer alarak hem salonun fiziksel değerler açısından mekânsal düzenlemesine ilişkin gözlemlerde bulunulmuş hem de ruhsal değerler açısından mekân kullanıcıları gözlemlenmiştir. Ayrıca gözlemler neticesinde elde edilen veriler not edilmiştir.

Salon kullanıcılarıyla yapılan görüşmeler:

Ceza yargılamalarının işlendiği duruşma salonlarını kullanan kişilerin (hâkim, savcı, avukat(lar), davalı ve davacı taraf, tanık, kâtip, mübaşir, izleyici, güvenlik vb.) salona dair fiziksel ve ruhsal değerler açısından bilgi ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen bilgi ve görüş akışı tez kapsamında yapılması hedeflenen Türkiye için tasarım önerisinin şekillenmesinde ve tasarıma yön vermesi açısından uygulanmış önemli bir yöntem olarak görmek olasıdır.

Anket çalışması:

• **Ölçme Aracı:** Adliye binaları duruşma salonlarına yapılan ziyaretler sırasında bir başka veri toplama aracı olan “Stapel ölçeğinde” hazırlanmış anket çalışması kullanılmıştır. İstanbul, Bursa ve Eskişehir illerinde bulunan adalet saraylarında yer alan ceza yargılamalarının gerçekleştiği duruşma salonları kullanıcılarıyla yapılan anket çalışması daha önce Havacılık ve Uzay Psikolojisi Derneği (HUPDER) tarafından, içinde bulunulan alanda (havalimanı / alışveriş merkezi) kişi algısı, hissedişleri ve taleplerinin ölçülmesi için düzenlenen araştırmadan uyarlanmıştır.

Bu çalışmada da duruşma salonlarının salon-kullanıcı arasındaki ilişkiyi bazı değişkenler açısından (yaş, cinsiyet, meslek, şehir, binada geçirilen zaman, ruhsal etki, fiziksel etki) araştırarak olan çalışmada verileri elde etmek için anket kullanılmıştır. Ölçme aracı (demografik bilgilerle başlayan ankette yer alan ilk soru 1 olarak kodlanmış ve ilk sorudan itibaren toplam 42 soru yer almaktadır);

- Demografik Bilgiler (1-5 arası sorular)
- Ruhsal etki ölçeği (6-20 arası sorular)
- Fiziksel etki ölçeği (21-42 arası sorular)

olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. Ölçülmesi amaçlanan bu değişkenler açısından salon kullanıcılarının (hâkim, savcı, avukat(lar), kâtip, mübaşir, izleyici, mağdur, tanık, sanık, güvenlik görevlileri) görüşleri incelenmiş ve yorumlanmıştır,

• **Verilerin Analizi:** “Stapel ölçeğine” uygun olarak salon kullanıcıları için hazırlanmış anket sorularının (EK 2) sonuçlarının IBM SPSS v. 24 (IBM Statistical Package for Social Sciences – version 24) isimli istatistik programında veri analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz olarak kullanılan tanımlayıcı değerler hesaplanarak tablolar halinde raporlanmıştır⁴⁸. Stapel ölçeği özelliğini taşıyan anket soruları gruplama özelliğiyle analize tabi tutulmuştur. Sorular arasında sadece “yaş” scale (ölçek) grubunda analiz edilmiş olup, “meslek”, “cinsiyet”, “bulduğunuz il” soruları nominal özellik taşıyan sorular grubuna girmektedirler. Diğer sorular ise ordinal özellik taşımaktadırlar. SPSS analizi yapılırken soruların ölçümlerinde bu özellikler temel alınarak frekans tabloları çıkarılmıştır. 129 kişiyle gerçekleştirilen ankette kayıp değer taşıyan (missing value) her hangi bir cevaba rastlanmamıştır.

---

⁴⁸ Çalışmada yer alan IBM SPSS v. 24 kapsamında yapılmış tüm veri analizi tabloları M. Buldaç tarafından düzenlenmiştir.

Ordinal sorular üzerinden güvenilirlik analizi yapıldığında “Cronbach’s Alpha” Katsayısı 0,743 çıkmakta ve bu kabul edilebilir değer olarak anketin güvenilirliğini göstermektedir. Aşağıda yer alan tabloda da görüldüğü üzere toplam soru sayısı 30 olmasına rağmen SPSS Programında analize tabi tutabilmek adına, kendi içerisinde ayrılan sorular ayrı birer analiz konusu olup teker teker incelenerek toplam soru sayısı 42 olacak şekilde güvenilirlik katsayısı çıkarılmıştır.

Tablo 6.1. *Güvenilirlik katsayısı*

Cronbach's Alpha	Ankete yer alan soru sayısı
,743	42

“Çarpıklık (Skewness)” değerinin sosyal bilimlerde -3 ile +3 arasında bir değer olması beklenmektedir. Her bir sorunun “Çarpıklık (Skewness)” ve “Basıklık (Kurtosis)” değerleri Tablo 6.2’de görüldüğü üzere normal dağılıma uymaktadır. Tüm sorularda Çarpıklık için standart sapma 0,213 ve Basıklık için standart sapma 0,423 değerindedir.

Tablo 6.2. *Tanımlayıcı İstatistik Analiz Tablosu*

Tanımlayıcı İstatistik						
Sorular	Ankete katılan kişi sayısı	Min.	Max.	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Yaş	129	23,00	68,00	10,36081	1,196	1,021
Cinsiyet	129	1,00	2,00	,50157	-,078	-2,025
Meslek	129	1,00	8,00	2,16859	,011	-1,140
Yaşadığı Şehir	129	1,00	3,00	,77244	,121	-1,307
Binada Ne Kadar Zaman Geçiriyorsunuz?	129	1,00	4,00	1,28700	-,051	-1,705
Duruşma salonundayken sakinim	129	1,00	4,00	,96021	,227	-,977
Duruşma salonunda kendimi emniyette hissediyorum	129	1,00	4,00	,98462	,101	-1,020

Duruşma salonundayken gergin hissediyorum	129	1,00	4,00	,92768	,557	-,434
Duruşma salonundayken huzur içinde oluyorum	129	1,00	4,00	,83229	1,190	,845
Duruşma salonundayken hiç keyfim olmuyor	129	1,00	4,00	,97460	,643	-,488
Duruşma salonundayken kendimi dinlenmiş hissediyorum	129	1,00	4,00	,77837	1,915	3,041
Duruşma salonundayken kaygılıyım	129	1,00	4,00	,96021	,662	-,409
Duruşma salonundayken kendimi rahat hissediyorum	128	1,00	4,00	1,00781	,734	-,527
Duruşma salonundayken kendime güveniyorum	129	1,00	4,00	,97131	-,363	-,840
Duruşma salonundayken sinirli oluyorum	129	1,00	4,00	,74587	,902	,523
Duruşma salonundayken kendimi rahatlamış hissediyorum	129	1,00	4,00	,85235	1,106	,326
Bu binada halimden memnunum	129	1,00	4,00	,89295	,905	,254
Duruşma salonundayken endişeli hissediyorum	129	1,00	4,00	,96812	,818	-,223
Duruşma salonundayken mutlu oluyorum	129	1,00	4,00	,81509	1,396	1,479
Duruşma salonundayken keyfim yerinde oluyor	129	1,00	4,00	,85950	1,046	,454

İçinde bulunduğunuz salonunun konumu iyi planlanmış mı?	129	1,00	2,00	,74935	1,429	2,023
İçinde bulunduğunuz salonunun işlevsel olduğunu düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,50073	-,142	-2,011
İçinde bulunduğunuz salonun modern bir görünüşü olduğunu düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,45404	-,954	-1,108
İçinde bulunduğunuz salonun tasarımının sıkıcı olduğunu düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,43357	1,180	-,616
İçinde bulunduğunuz salon yeterli büyüklükte mi?	129	1,00	2,00	,47324	-,715	-1,512
İçinde bulunduğunuz salonunun ferah olduğunu düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,39066	-1,633	,676
İçinde bulunduğunuz salonunda kullanılan renkler sizi rahatsız ediyor mu?	129	1,00	2,00	,50073	-,142	-2,011
İçinde bulunduğunuz salonda kullanılan oturma elemanlarını ergonomik/rahat buluyor musunuz?	129	1,00	2,00	,42894	-1,230	-,495
İçinde bulunduğunuz salonun aydınlatması yeterli mi?	129	1,00	2,00	,48910	,467	-1,810
İçinde bulunduğunuz salonun ısı düzeyi uygun mu?	129	1,00	2,00	,44228	1,086	-,834

İçinde bulunduğunuz salonda ses rahatlıkla duyuluyor mu?	129	1,00	2,00	,46433	,831	-1,330
İçinde bulunduğunuz salonun havalandırması yeterli mi?	129	1,00	2,00	,49083	-,433	-1,841
Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,33090	2,308	3,380
Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,49083	,433	-1,841
Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,37061	1,848	1,439
Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,37061	1,848	1,439
Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,44637	1,041	-,932
Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,40272	1,506	,270
Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,38425	1,701	,907
Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?	129	1,00	2,00	,32181	2,422	3,928

İçinde bulunduğunuz salonda mübaşir için ayrılmış bir alan var mı?	129	1,00	2,00	,41908	-1,334	-,224
Sanık yanında oturan Jandarma ya da polis memurlarının duruşma esnasında sanık üzerinde hiç, az ya da çok baskı yaptıklarını düşünüyorum	129	1,00	3,00	,69336	-,266	-,897
Geçerli değer	129					

Anket çalışması sonucu IBM SPSS v. 24 isimli istatistik programıyla çıkarılan frekans analiz tabloları, katılımcıların demografik bilgilerinin analizi, katılımcıların ruhsal değerler açısından hazırlanmış on beş (15) soruya verdikleri cevapların analizi, katılımcıların fiziksel değerler açısından hazırlanmış on beş (15) soruya verdikleri cevapların analizi şeklinde üç grup halinde incelenmiştir.

Aşağıda frekans tabloları verilmiş “”Grup 1” kapsamında analiz edilmiş demografik bilgiler sırasıyla yaş, cinsiyet, meslek, şehir ve adliye binasında geçirilen sürelerin ayrı ayrı frekans analizleri yer almaktadır.

Tablo 6.3. Yaş Yüzdeleri

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Yaş	23,00	1	,8	,8	,8
	24,00	6	4,7	4,7	5,4
	25,00	4	3,1	3,1	8,5
	26,00	5	3,9	3,9	12,4
	27,00	7	5,4	5,4	17,8
	28,00	11	8,5	8,5	26,4
	29,00	8	6,2	6,2	32,6
	30,00	9	7,0	7,0	39,5
	31,00	3	2,3	2,3	41,9
	32,00	2	1,6	1,6	43,4
	33,00	6	4,7	4,7	48,1
	34,00	3	2,3	2,3	50,4
	35,00	7	5,4	5,4	55,8

	36,00	4	3,1	3,1	58,9
	37,00	4	3,1	3,1	62,0
	38,00	3	2,3	2,3	64,3
	39,00	1	,8	,8	65,1
	40,00	8	6,2	6,2	71,3
	41,00	11	8,5	8,5	79,8
	42,00	3	2,3	2,3	82,2
	43,00	2	1,6	1,6	83,7
	44,00	1	,8	,8	84,5
	45,00	3	2,3	2,3	86,8
	48,00	1	,8	,8	87,6
	49,00	1	,8	,8	88,4
	50,00	2	1,6	1,6	89,9
	54,00	1	,8	,8	90,7
	55,00	1	,8	,8	91,5
	56,00	2	1,6	1,6	93,0
	58,00	1	,8	,8	93,8
	59,00	1	,8	,8	94,6
	60,00	1	,8	,8	95,3
	62,00	2	1,6	1,6	96,9
	63,00	1	,8	,8	97,7
	64,00	1	,8	,8	98,4
	67,00	1	,8	,8	99,2
	68,00	1	,8	,8	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.3.'de yaş yüzdelerinin görüldüğü frekans tablosunda 28 - 41 yaş arası kullanıcı gruplarının yoğun olarak adliye binasını ve duruşma salonlarını kullandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 6.4. Cinsiyet Yüzdeleri

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Cinsiyet	KADIN	62	48,1	48,1	48,1
	ERKEK	67	51,9	51,9	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.4'de cinsiyet yüzdelerinin görüldüğü frekans tablosunda %48,1 kadın kullanıcılar oluştururken %51,9'unu da erkek kullanıcıların oluşturduğu görülmüştür. İki cinsiyetin de yakın yüzdelerine sahip olması nedeniyle duruşma salonlarının fiziksel

değerlerini göz önünde bulundurarak geliştirilecek olan tasarım önerisinde iç mekân estetik öğelerinden donatı kararları, belirlenmiş standart antropometrik⁴⁹ (http-5) ölçülerin kullanılması uygun görülmüştür.

Tablo 6.5. Meslek Yüzdeleri

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Meslek	HÂKİM	10	7,8	7,8	7,8
	SAVCI	8	6,2	6,2	14,0
	AVUKAT	31	24,0	24,0	38,0
	KÂTİP	16	12,4	12,4	50,4
	MÜBAŞİR	5	3,9	3,9	54,3
	İZLEYİCİ	32	24,8	24,8	79,1
	GÜVENLİK	7	5,4	5,4	84,5
	DİĞER	20	15,5	15,5	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.5’de meslek yüzdelerinin görüldüğü frekans tablosunda salon kullanıcılarından avukat ve izleyici gruplarının yüzdelerinin diğer meslek gruplarına oranla daha yüksek çıktığı görülmüştür. Salonun sürekli kullanıcıları olarak nitelendirilen avukatlar ve salonun geçici kullanıcıları olarak nitelendirilen izleyici yüzdelerinin yüksek çıkması, salonu kullanma sıklıkları da göz önüne alındığı zaman duruşma salonlarına olan bakış açılarını net bir şekilde anket soruları üzerinden anlamak için önemli bir ölçüt olarak kabul edilebilir.

Tablo 6.6. Şehir Yüzdeleri

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Bulunulan il	İSTANBUL	43	33,3	33,3	33,3
	BURSA	52	40,3	40,3	73,6
	ESKİŞEHİR	34	26,4	26,4	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.6’da bulunulan il yüzdelerinin görüldüğü frekans tablosunda her üç şehirde de yaklaşık aynı oranda kişi üzerinde anket çalışmasının gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

⁴⁹ **Antropometri**, insan vücudunun boyutları ile ilgilenen özel bir bilim dalıdır. Yunanca anthropo (insan) ve metrikos (ölçme) sözcüklerinden türetilmiştir.
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Antropometri> (Erişim Tarihi: 10.04.2019)

Tablo 6.7. Binada Geçirilen Zaman Yüzdeleri

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Binada Ne Kadar Zaman Geçiriyorsunuz?	1 SAATTEN AZ	43	33,3	33,3	33,3
	1 SAATTEN FAZLA	20	15,5	15,5	48,8
	2 SAATTEN FAZLA	19	14,7	14,7	63,6
	3 SAATTEN FAZLA	47	36,4	36,4	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.7’de binada geçirilen sürenin yüzdelerinin görüldüğü frekans tablosunda %33,3’lük kısmı “1 saatten az” cevabı oluştururken %36,4’lük kısımda “3 saatten fazla” cevabını verdikleri görülmüştür. Tablo 6.7’den çıkışla, binada en az zamanı geçici kullanıcı gruplarının geçirdiğini, en fazla zamanı da sürekli kullanıcı gruplarının geçirdiğini söylemek önemli tespit ölçütlerinden biri olarak görülebilir.

Aşağıda ”Grup 2” kapsamında analizi yapılmış olan katılımcıların ruhsal etkiyi ölçebilmek için hazırlanmış on beş (15) soruya verdikleri cevapların ayrı ayrı frekans analiz tabloları yer almaktadır. Burada çoklu seçmeli cevaplardan “hiç” düşük, “biraz” orta, “çok” yüksek, “tamamıyla” ise en yüksek düzey olarak kodlanarak cevapların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tablo 6.8. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken sakinim	HİÇ	15	11,6	11,6	11,6
	BİRAZ	57	44,2	44,2	55,8
	ÇOK	29	22,5	22,5	78,3
	TAMAMİYLE	28	21,7	21,7	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.8’de yer alan “Duruşma salonundayken sakinim” sorusunun cevabında en yüksek yüzdeyi kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi orta olan “biraz” cevabının aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6.9. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonunda kendimi emniyette hissediyorum	HİÇ	19	14,7	14,7	14,7
	BİRAZ	49	38,0	38,0	52,7
	ÇOK	34	26,4	26,4	79,1
	TAMAMIYLA	27	20,9	20,9	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.9’da yer alan “Duruşma salonunda kendimi emniyette hissediyorum” sorusunun cevabında %38,0’lık yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi orta olan “biraz” cevabının aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6.10. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken gergin hissediyorum	HİÇ	29	22,5	22,5	22,5
	BİRAZ	62	48,1	48,1	70,5
	ÇOK	22	17,1	17,1	87,6
	TAMAMIYLA	16	12,4	12,4	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.10’da yer alan “Duruşma salonundayken gergin hissediyorum” sorusunda %48,1’lik yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi orta olan “biraz” cevabının aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6.11. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken huzur içinde oluyorum	HİÇ	67	51,9	51,9	51,9
	BİRAZ	44	34,1	34,1	86,0
	ÇOK	12	9,3	9,3	95,3
	TAMAMIYLA	6	4,7	4,7	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.11’de yer alan “Duruşma salonundayken huzur içinde oluyorum” sorusunda %51,9’luk yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi düşük olan “hiç” cevabı alınarak salonda huzur içinde olmadıkları tespit edilmiştir. Bu sonucun çıkmasının en önemli nedeni salonda gerçekleşen eylemin olumsuzluğundan kaynaklanmaktadır. Çıkan sonucun, geliştirilecek tasarım önerisinde iç mekân estetik öğelerinin kararları sırasında göz önünde bulundurulması gereken önemli bir veri olduğu düşünülmektedir.

Tablo 6.12. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken hiç keyfim olmuyor	HİÇ	33	25,6	25,6	25,6
	BİRAZ	61	47,3	47,3	72,9
	ÇOK	16	12,4	12,4	85,3
	TAMAMIYLA	19	14,7	14,7	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.12’de yer alan “Duruşma salonundayken hiç keyfim olmuyor” sorusunda %47,3’lük yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi orta olan “biraz” keyfim oluyor cevabının alındığı tespit edilmiştir.

Tablo 6.13. *Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken kendimi dinlenmiş hissediyorum	HİÇ	92	71,3	71,3	71,3
	BİRAZ	24	18,6	18,6	89,9
	ÇOK	8	6,2	6,2	96,1
	TAMAMIYLA	5	3,9	3,9	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.13’de yer alan “Duruşma salonundayken kendimi dinlenmiş hissediyorum” sorusunda %71,3’lük yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi düşük olan “hiç” cevabı alınarak kullanıcıların kendilerini salon içinde dinlenmiş hissetmedikleri tespit edilmiştir. Salon kullanıcılarının kendilerini dinlenmemiş ya da yorgun hissetmelerinin en büyük nedeni, salonun yerine getirdiği eylemin olumsuzluğu olsa da bu hissiyatı en aza indirebilmek için iç mekân estetik öğelerinin (donatı, renk, ışık gibi) kararlarını daha doğru ve bilinçli vermek için çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli bir veri olduğu düşünülmektedir.

Tablo 6.14. *Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken kaygılıyım	HİÇ	35	27,1	27,1	27,1
	BİRAZ	60	46,5	46,5	73,6
	ÇOK	17	13,2	13,2	86,8
	TAMAMIYLA	17	13,2	13,2	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.14’de yer alan “Duruşma salonundayken kaygılıyım” sorusunda %46,5’lik yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi orta olan “biraz” cevabının aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6.15. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken kendimi rahat hissediyorum	HİÇ	48	37,2	37,5	37,5
	BİRAZ	47	36,4	36,7	74,2
	ÇOK	17	13,2	13,3	87,5
	TAMAMIYLA	16	12,4	12,5	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.15’de yer alan “Duruşma salonundayken kendimi rahat hissediyorum” sorusunda % 37,2’lik yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi düşük olan “hiç” cevabının aldığı tespit edilmiştir. Salon kullanıcılarının kendilerini rahat hissetmemelerinin en büyük nedeni salonun yerine getirdiği eylemin olumsuzluğu olsa da bu hissiyatı en aza indirebilmek için iç mekân estetik öğelerinin (donatı, renk, ışık gibi) kararlarını daha doğru ve bilinçli vermek için çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli bir veri olduğu düşünülmektedir.

Tablo 6.16. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken kendime güveniyorum	HİÇ	15	11,6	11,6	11,6
	BİRAZ	31	24,0	24,0	35,7
	ÇOK	48	37,2	37,2	72,9
	TAMAMIYLA	35	27,1	27,1	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.16’da yer alan “Duruşma salonundayken kendime güveniyorum” sorusunda %37,2’lik yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi yüksek olan “çok” cevabının aldığı tespit edilmiştir. Grup 1’de yer alan Tablo 6.5 Meslek Yüzdeleri frekans tablosunda salonun sürekli kullanıcılarının yüzdesinin geçici kullanıcı gruplarına göre daha fazla olması bu kullanıcı gruplarının mesleklerinden dolayı salona daha aşina olduklarını gösteren önemli bir ölçüt olarak değerlendirilebilir.

Tablo 6.17. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken sinirli oluyorum	HİÇ	58	45,0	45,0	45,0
	BİRAZ	55	42,6	42,6	87,6
	ÇOK	13	10,1	10,1	97,7
	TAMAMIYLA	3	2,3	2,3	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.17’de yer alan “Duruşma salonundayken sinirli oluyorum” sorusunda %45,0’lık yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi düşük olan “hiç” cevabı alınarak sinirli olmadıkları tespit edilmiştir. Grup 1’de yer alan Tablo 6.5 Meslek Yüzdeleri frekans tablosunda salonun sürekli kullanıcılarının yüzdesinin geçici kullanıcı gruplarına göre daha fazla olması çıkan sonucu destekler niteliktedir. “Hiç” cevabının büyük bir kısmını salonun sürekli kullanıcılarının verdiği görülmüştür.

Tablo 6.18. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken kendimi rahatlamış hissediyorum	HİÇ	71	55,0	55,0	55,0
	BİRAZ	36	27,9	27,9	82,9
	ÇOK	17	13,2	13,2	96,1
	TAMAMIYLA	5	3,9	3,9	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.18’de yer alan “Duruşma salonundayken kendimi rahatlamış hissediyorum” sorusunda %55,0’lık yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi düşük olan “hiç” cevabı alınarak kendilerini salon içinde rahatlamış hissetmedikleri tespit edilmiştir.

Tablo 6.19. *Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Bu binada halimden memnunum	HİÇ	46	35,7	35,7	35,7
	BİRAZ	59	45,7	45,7	81,4
	ÇOK	13	10,1	10,1	91,5
	TAMAMIYLA	11	8,5	8,5	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.19’da yer alan “bu binada halimden memnunum” sorusunda %45,7’lik yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi orta olan “biraz” cevabının aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6.20. *Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken endişeli hissediyorum	HİÇ	46	35,7	35,7	35,7
	BİRAZ	54	41,9	41,9	77,5
	ÇOK	14	10,9	10,9	88,4
	TAMAMIYLA	15	11,6	11,6	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.20’de yer alan “Duruşma salonundayken endişeli hissediyorum” sorusunda %41,9’luk yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi orta olan “biraz” cevabının aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6.21. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken mutlu oluyorum	HİÇ	73	56,6	56,6	56,6
	BİRAZ	41	31,8	31,8	88,4
	ÇOK	9	7,0	7,0	95,3
	TAMAMIYLA	6	4,7	4,7	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.21’de yer alan “Duruşma salonundayken mutlu oluyorum” sorusunda %56,6’lık yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi düşük olan “hiç” cevabının aldığı tespit edilmiştir. Salonda gerçekleşen eylemin olumsuzluğu cevabın “hiç” mutlu olmuyorum şeklinde çıkmasında önemli bir etkidir.

Tablo 6.22. Ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Duruşma salonundayken keyfim yerinde oluyor	HİÇ	61	47,3	47,3	47,3
	BİRAZ	47	36,4	36,4	83,7
	ÇOK	14	10,9	10,9	94,6
	TAMAMIYLA	7	5,4	5,4	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.22’de yer alan “Duruşma salonundayken keyfim yerinde oluyor” sorusunda %47,3’lük yüzdeyle, kullanıcı-salon ilişkisinde etki düzeyi düşük olan “hiç” cevabının aldığı tespit edilmiştir. Tablo 6.21’de de olduğu gibi benzer bir şekilde salonda gerçekleşen eylemin olumsuzluğu cevabın “hiç” çıkmasında önemli bir etkidir.

Yukarıda yer alan frekans tablolarından elde edilen analiz sonuçları da gösteriyor ki “meslek” ve “salonu kullanma yoğunlukları” ruhsal açıdan kullanıcı-salon ilişkilerinde değişkenlik göstermektedir.

Aşağıda "Grup 3" kapsamında analizi yapılmış, katılımcıların fiziksel etkiyi ölçebilmek için hazırlanmış on beş (15) soruya verdikleri cevapların frekans analiz tabloları yer almaktadır. Her soru kendisine verilen "Evet" ya da "Hayır" cevaplarına göre tasarım önerisi için değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 6.23. *Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonunun konumu iyi planlanmış mı?	EVET	56	43,4	43,4	43,4
	HAYIR	73	56,6	56,6	56,6
	TOTAL	129	100,0	100,0	100,0

Tablo 6.23'de yer alan frekans tablosunda %56,6'lık "Hayır" yüzdesiyle duruşma salonlarının konumlarının iyi planlanmadığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 6.24. *Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonunun işlevsel olduğunu düşünüyor musunuz?	EVET	60	46,5	46,5	46,5
	HAYIR	69	53,5	53,5	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.24'de yer alan frekans tablosunda %53,5'lik "Hayır" yüzdesiyle içinde bulunan salonun işlevsel olmadığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli ölçütler arasında yer alması düşünülmektedir.

Tablo 6.25. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonun modern bir görünüşü olduğunu düşünüyor musunuz?	EVET	37	28,7	28,7	28,7
	HAYIR	92	71,3	71,3	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.25’de yer alan frekans tablosunda %71,3’lük “Hayır” yüzdesiyle içinde bulunulan salonun modern bir görünüme sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli ölçütler arasında yer alması düşünülmektedir.

Tablo 6.26. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonun tasarımının sıkıcı olduğunu düşünüyor musunuz?	EVET	97	75,2	75,2	75,2
	HAYIR	32	24,8	24,8	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.26’da yer alan frekans tablosunda %75,2’lik “Evet” yüzdesiyle içinde bulunulan salonun tasarımının sıkıcı olduğu sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli ölçütler arasında yer alması düşünülmektedir.

Tablo 6.27. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salon yeterli büyüklükte mi?	EVET	43	33,3	33,3	33,3
	HAYIR	86	66,7	66,7	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.27’de yer alan frekans tablosunda %66,7’lik “Hayır” yüzdesiyle içinde bulunulan salonun yeterli büyüklükte olmadığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli ölçütler arasında yer alması düşünülmektedir.

Tablo 6.28. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonun ferah olduğunu düşünüyor musunuz?	EVET	24	18,6	18,6	18,6
	HAYIR	105	81,4	81,4	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.28’de yer alan frekans tablosunda %81,4’lük “Hayır” yüzdesiyle içinde bulunulan salonun ferah olmadığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli ölçütler arasında yer alması düşünülmektedir.

Tablo 6.29. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonunda kullanılan renkler sizi rahatsız ediyor mu?	EVET	60	46,5	46,5	46,5
	HAYIR	69	53,5	53,5	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.29’da yer alan frekans tablosunda %53,5’lik “Hayır” yüzdesiyle içinde bulunan salonda kullanılan renklerin rahatsız etmediği sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun olumlu bir veri olduğu kabul edilmekte ancak geliştirilmeye açıktır.

Tablo 6.30. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonda kullanılan oturma öğelerini ergonomik/rahat buluyor musunuz?	EVET	31	24,0	24,0	24,0
	HAYIR	98	76,0	76,0	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.30’da yer alan frekans tablosunda %76,0’lık “Hayır” yüzdesiyle içinde bulunan salonda kullanılan oturma öğelerinin ergonomik/rahat olmadığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli ölçütler arasında yer alması düşünülmektedir.

Tablo 6.31. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonun aydınlatması yeterli mi?	EVET	79	61,2	61,2	61,2
	HAYIR	50	38,8	38,8	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.31’de yer alan frekans tablosunda %61,2’lik “Evet” yüzdesiyle içinde bulunulan salonun aydınlatmasının yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun olumlu bir veri olduğu kabul edilmektedir ancak geliştirilmeye açıktır.

Tablo 6.32. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonun ısı düzeyi uygun mu?	EVET	95	73,6	73,6	73,6
	HAYIR	34	26,4	26,4	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.32’de yer alan frekans tablosunda %73,6’lık “Evet” yüzdesiyle içinde bulunulan salonun ısı düzeyinin uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun olumlu bir veri olduğu kabul edilmektedir ancak geliştirilmeye açıktır.

Tablo 6.33. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonda ses rahatlıkla duyuluyor mu?	EVET	89	69,0	69,0	69,0
	HAYIR	40	31,0	31,0	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.33’de yer alan frekans tablosunda %69,0’lık “Evet” yüzdesiyle içinde bulunulan salonda sesin rahatlıkla duyulduğu sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun olumlu bir veri olduğu kabul edilmektedir ancak geliştirilmeye açıktır.

Tablo 6.34. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İçinde bulunduğunuz salonun havalandırması yeterli mi?	EVET	51	39,5	39,5	39,5
	HAYIR	78	60,5	60,5	100,0
	TOTAL	129	100,0	100,0	

Tablo 6.34’de yer alan frekans tablosunda %60,5’lik “Hayır” yüzdesiyle içinde bulunulan salonun havalandırmasının yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulması gereken önemli ölçütler arasında yer alması düşünülmektedir.

Yukarıda anket sorularına verilen cevapların frekans analizleri de gösteriyor ki salon kullanıcıları, içinde buldukları salonların;

- Konumlarının iyi planlanmadıklarını,
- İşlevsel olmadıklarını,
- Modern bir görünüme sahip olmadıklarını,
- Sıkıcı bir mekân hissi yarattıklarını,
- Kullanılan renklerin rahatsız edici olmadıklarını,

• İyi bir aydınlatma, ısı ve ses düzeylerine sahip olduklarını ancak havalandırmanın yeterli olmadığını düşünmektedirler. Elde edilen cevaplar, Türkiye için geliştirilecek tasarım önerisine yön vermeleri açısından önem taşımaktadırlar.

Grup 3 kapsamında bir diğer soru grubu da salon kullanıcılarının salon içinde doğru konumlandırılıp konumlandırılmadıklarını ölçmeyi hedeflemektedir. Aşağıda tüm salon kullanıcılarının frekans analiz tablolarına yer verilmiştir;

Tablo 6.35. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?					
		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
HÂKİM	EVET	113	87,6	87,6	87,6
	HAYIR	16	12,4	12,4	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.35’de yer alan frekans tablosunda %87,6’lık “Evet” yüzdesiyle hâkimin salon içinde doğru konumlandırıldığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulmasına gerek görülmemiştir.

Tablo 6.36. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?					
		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
SAVCI	EVET	78	60,5	60,5	60,5
	HAYIR	51	39,5	39,5	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.36’da yer alan frekans tablosunda savcının yeri için Evet %60,5 iken Hayır cevabının yüzdesi %39,5 görünmektedir. Ancak salonun esas kullanıcılarından hâkim ve avukatların cevaplarıyla izleyici, mübaşir ya da kâtip olarak salonda yer alan diğer kullanıcıların konuya ilişkin farkındalıklarının değişkenlik göstermesi dikkat çekmiştir. Frekans analiz tablosunda yer alan %39,5’luk “Hayır” diliminin %70’ini oluşturan hâkim ve avukatların gerekçeleriyle birlikte savcının salon içerisinde doğru konumlandırılmadığını belirtmiş olmaları tasarım modelinde savcının yerinin değişebilirlik olasılığını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 6.37. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?					
		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
MÜDAFİ AVUKATI	EVET	108	83,7	83,7	83,7
	HAYIR	21	16,3	16,3	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.37’de yer alan frekans tablosunda %83’7’lik “Evet” yüzdesiyle müdafî avukatın salon içinde doğru konumlandırıldığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulmasına gerek görülmemiştir.

Tablo 6.38. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?					
		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
İZLEYİCİ	EVET	108	83,7	83,7	83,7
	HAYIR	21	16,3	16,3	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.38’de yer alan frekans tablosunda %83’7’lik “Evet” yüzdesiyle izleyicilerin salon içinde doğru konumlandırıldığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulmasına gerek görülmemiştir.

Tablo 6.39. Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi

Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?					
		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
SANIK	EVET	94	72,9	72,9	72,9
	HAYIR	35	27,1	27,1	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.39’da yer alan frekans tablosunda %72,9’luk “Evet” yüzdesiyle sanığın salon içinde doğru konumlandırıldığı sonucuna varılmıştır. Ancak “Evet” yüzdeleri yüksek olsa da savcının yerinde olduğu gibi özellikle salonun sürekli kullanıcılarından gelen farklı bakış açılarının da dikkate alınması gerekliliği düşünülmektedir. Sanığın mekânsal düzenlemedeki yeri ile ilgili farklı düşüncelerin olması tasarım modelinde sanığın yerinin değişebilirlik olasılığını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 6.40. *Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?					
		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
TANIK	EVET	103	79,8	79,8	79,8
	HAYIR	26	20,2	20,2	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.40’da yer alan frekans tablosunda %79,8’lik “Evet” yüzdesiyle tanığın salon içinde doğru konumlandırıldığı sonucuna varılmıştır. anket yüzdesinin yapılan yüksek çıkması tanığın mevcut düzendeki yerinin korunması gerekliliğini doğrulamaktadır.

Tablo 6.41. *Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?					
		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
MAĞDUR	EVET	106	82,2	82,2	82,2
	HAYIR	23	17,8	17,8	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.41’de yer alan frekans tablosunda %82,2’lik “Evet” yüzdesiyle mağdurun salon içinde doğru konumlandırıldığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulmasına gerek görülmemiştir.

Tablo 6.42. *Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?					
		Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Tablo 6.2.1.42. <i>Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi</i>					
KÂTİP	EVET	106	82,2	82,2	82,2
	HAYIR	23	17,8	17,8	100,0
	Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.42’de yer alan frekans tablosunda %82,2’lik “Evet” yüzdesiyle kâtibin salon içinde doğru konumlandırıldığı sonucuna varılmıştır. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulmasına gerek görülmemiştir.

Tablo 6.43. *Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

İçinde bulunduğunuz salonda mübaşir için ayrılmış bir alan var mı?				
	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
EVET	114	88,4	88,4	88,4
HAYIR	15	11,6	11,6	100,0
Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.43’de yer alan frekans tablosunda %88,4’lük “Evet” yüzdesiyle mübaşir için salon içinde ayrılmış bir alanın olduğu kabul edilmiştir. Çıkan sonucun tasarım önerisinde göz önünde bulundurulmasına gerek görülmemiştir.

Tablo 6.44. *Fiziksel açıdan kullanıcı-salon ilişkisi*

Sanık yanında oturan Jandarma ya da polis memurlarının duruşma esnasında sanık üzerinde;				
	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Kümülatif Yüzde %
Çok baskı yaptıklarını düşünüyorum	29	22,5	22,5	22,5
Az da olsa baskı yaptıklarını düşünüyorum	100	77,5	77,5	100,0
Total	129	100,0	100,0	

Tablo 6.44’de yer alan Sanık yanında oturan Jandarma ya da polis memurlarının duruşma sırasında sanık üzerinde baskı yapıp yapmadıklarını ölçmek adına yöneltilmiş olan soruda %77,5’lik dilimi oluşturan “Az da olsa baskı yaptıklarını düşünüyorum” cevabı sanığın avukatının yanında yer alması gerekliliğini güçlendirmektedir. Güvenliğin sanık yanında değil sanığın bulunduğu hacmin arka tarafında yer alarak sanık üzerindeki baskısını en aza indirmek ya da ortadan kaldırmak gerekliliği tasarım modelinin gelişmesine katkı sağlayacak olasılıkları ortaya çıkarmaktadır.

6.2.3. Veri toplama araçlarıyla ortaya çıkan analizler

Türkiye için geliştirilecek duruşma salonu tasarım önerisi için taranan kaynaklar, duruşma salonlarına izleyici olarak sağlanan katılım sonucunda salonda yapılan gözlemler, salon kullanıcılarıyla yapılan görüşmeler ve anket çalışması sonucunda ulaşılan ölçütler sırasıyla aşağıda yer almaktadır;

- IBM SPSS v. 24 (IBM Statistical Package for Social Sciences – version 24) isimli istatistik programında veri analizleri gerçekleştirilen anket çalışmasında kullanıcılara yöneltilen sorularda, yapılan gözlem, görüşmeler ve literatür taraması sonucunda önemli bir nokta dikkat çekmiştir. Salon kullanıcılarından hâkimler, avukatlar ve savcılar mesleki tecrübeleri ve edinimleri doğrultusunda mekânsal düzenlemenin nasıl olması gerektiği konusunda daha bilinçli ve farkındalıkları yüksek gruplarken, kâtip, mübaşir, güvenlik görevlisi gibi kullanıcılar, salon içinde kendilerine yüklenen iş tanımını yerine getirmek üzere salonda bulunan ve salon içinde kimin nereye ne şekilde oturması gerektiğiyle ilgilenmeyen kullanıcı grubu oldukları gözlemlenmiştir. İzleyici grubunun ise dava sürecinde sanık/tanık yakını ya da sadece süreci izlemek üzere salonda bulunmaları, salon içindeki oturma düzeninin ya da hiyerarşinin onlar için bir önemi olmadığına dair çıkarımlarda bulunulmuştur. Frekans tablolarında yüzde değerleri düşük olsa bile farkındalığı yüksek grupların salon içindeki düzene yönelik vermiş oldukları cevaplar dikkate değer bulunmuş ve tipik, mevcuttaki duruşma salonları örneklerine bir alternatif olması açısından tasarımın şekline yön vermiştir.

- Salon içinde kâtip ile duruşma salonunda bulunan diğer kişiler arasında bağlantıyı en az düzeye indirmek gerekmektedir. Kâtipin; sorgulanan sanığın, ifade ya da beyanı alınan müşteki (şikâyetçi) ya da tanığın, savunmasını sunan avukatın vb. konsantrasyonunu bozmayacak ve ilgili kişiyle göz teması kurmayacak şekilde duruşma salonunda bulunması gerekmektedir (http-36).

- Aleniyet ilkesi kapsamında sanığının yargılmasının kamu önünde yapılması, yargılayıcının haksız bir duruma göz yummayacağı söz konusudur. Aleniyet, devletin adalet dağıtımında bir kontrol mekanizması olarak tanımlanabilir. Böylece halk, adalete inanmış, adalet dağıtan makam hakkında da fikir edinmiş olmaktadır (Yılmaz, 1988, s. 235). Türk hukuk sisteminde aleniyetle ilgili hükümler iki ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlardan biri Ceza Muhakemeleri ve Hukuk Muhakemeleri usul yasalarında yer alan “Aleniyet ilkesi”, diğeri ise Türk Ceza Yasasında yer alan “alenilik” ibareleridir. İlk

aleniyet ilkesi yargılamanın topluma açık ve izlenilebilir olmasını ifade ederken, diğer alenilik durumunu ise icra edilen oturumların televizyon, gazete, radyo gibi araçlarla geniş kitlelere duyurulmasını sağlamaktadır (Gülseren, 2014, s. 34-35). Ancak uygulamada bir takım fiziksel koşulların, aleniyet ilkesine aykırı durumlar yaşattığı görülebilmektedir. “Aleniyet” sadece duruşma özneleri için değil, izleyici olarak orada bulunan kişiler için de geçerli bir durumdur. Örneğin, toplu görülen bazı ceza yargılamalarında sanıkların en yakın akrabalarının bile hâkim tarafından salona alınmadığı gözlemlenebilmektedir (Kaya, 2010, s. 205). Aleni bir duruşma, yargısal memnuniyet açısından çok önemli rol oynamaktadır.

- Geçici kullanıcı grubunun duruşma sırasında her zaman salonda bulunma zorunluluğu yokken; sürekli kullanıcı her duruşma sırasında salonda bulunan kullanıcı grubunu anlatmaktadır. Bu ayrım kullanıcı gruplarına göre özelleşmiş mekân gereksinimlerini gündeme getirmekle birlikte duruma uygun bir tasarım ölçütü oluşturulmalıdır.

- Bir başka önemli konu ise güvenliğin sağlanmasıdır. Duruşmaların aleniyetinin bir anlam kazanabilmesi için salonda yer alan herkesin huzurlu ve güvende olmaları gerekmektedir. Türkiye’de yer alan adliyelerin pek çoğunda mağdur, sanık ve tanıklar aynı koridoru kullanmaktadırlar. Bu üç grubun dolaşımının bina içinde ayrı olması gerekliliği işleve ve eyleme dayalı bir belirleyici unsur olarak görülmektedir (Aydın, Özgen, 2017, s. 99). Aynı anda duruşma saatini bir arada beklemeleri ise beraberinde bir takım şiddet eğilimli olayların yaşanmasını, tanıkların tanıklık etmekten vazgeçmeleri gibi sorunları da beraberinde getirmektedir (Bacak, 2015, s. 277). Sözü geçen şahıslar için tasarlanacak ayrı bir koridor bu güvensiz ortamı da ortadan kaldırmış olacaktır. “Silahların eşitliği” ilkesine göre; müştekinin (şikâyetçi) avukatının yanında oturabildiği bir durumda, sanığın avukatı ile yan yana oturamaması, sanığın hukuki yardıma en ihtiyaç duyduğu duruşma sırasında yaşanan yargılama ayıbı olarak görülmektedir (http-37). Sanığın avukatıyla olan uzaklığından dolayı en doğal hakkı olan “avukatıyla iletişimini” zorlaştırdığı görülmektedir. Ayrıca sanık, kendisi için düzenlenmiş alan içerisinde bir takım notlar alma ve bu notlarla savunmasını yapma olanağı bulamamaktadır. Bu gibi bir takım mekânsal düzenlemelerden doğan teknik sorunlar dışında sanığın birçok insanın bakışları arasında kendisini savunması hem onu küçümseyen hem de üzerindeki baskıyı arttıran bir durum olarak görülebilir. Sanığın avukatıyla birlikte oturması ve not almasını sağlayacak bir tasarım, yargı sürecinin memnuniyet verici olması açısından olumlu bir rol oynamış olacaktır (Bacak, 2015, s. 273). Görüşmeler ve anket çalışmasında alınan

yanıtlar da sanık ve müdafinin birbirinden uzakta değil, iletişim kurabilmeleri için bir arada oturmaları gerekliliğini destekler niteliktedirler. Tüm bu söylemlere ek olarak Sanık ve jandarmanın yan yana oturması sanığın kendisini savunmasına müdahale olarak görülmekte ve psikolojik bir baskı hissettirdiği düşünülmektedir. Tutuklu sanığın duruşma salonunda jandarmaların sıkı kontrolü altında tutulması, bir anlamda onun CMK⁵⁰ m. 191/1'e uygun olarak "bağısız" şekilde duruşma salonuna alındığı anlamını taşımayacaktır (http-37). Kelepçeyle getirilen sanığın duruşma esnasında kelepçeleri çıkarılarak fiziksel baskıdan kurtulmuş olsa da, jandarmanın sanık yanında oturması da sanık üzerinde kelepçe etkisi yaratmaktadır. Anket sonuçlarında da "az da olsa baskı yaptıkları" cevabı üzerinde durulması da jandarmanın sanık arkasında oturması gerekliliği düşüncesini desteklemektedir.

- Anket, gözlem ve bu eylemler sırasında salonun sürekli kullanıcılarıyla (avukat, hâkim) yapılan görüşmeler sonucunda oturma düzenlerinde savcının yerinin doğru konumlanmadığı, tarafsızlık ilkesi gereği savcı ve hâkimin aynı kotta yer almaması gerektiği düşünülmektedir. Savcı kamu adına zarar gören taraf yani mağdurun olduğu yere yakın ve hâkimin sağ tarafında kalacak şekilde, hâkimle iletişim kuramayacağı farklı bir yerde konumlandırılması olasılığını doğurmuştur.

- "Hâkimlerin" duruşma aralarında davaya dair konuşabilmek için geçebilecekleri bir odanın ziyaret edilen üç adliyeden sadece bir tanesinde yer aldığı, diğer adliye binalarında böyle bir odanın tasarlanmadığı gözlemlenmiştir. İdeal bir duruşma salonunda hâkimler için böyle bir odanın tanımlanması gerekliliği düşünülmektedir. Ayrıca hâkim kürsüsünün genel olarak zeminden çok yüksekte olduğu, kot düzeyinin biraz daha düşürülmesi gerektiği düşünülmektedir.

- Sanığın, avukatı yanında oturduğu bazı salonların mekânsal düzenlemelerinde sanık ve avukat masasının pencere önünde olduğu gözlemlenmiştir. Güvenlik önlemleri gereği pencerelere çeşitli önlemler alınmış olsa da yetersiz olduğu görülmüştür. Mağdur tarafın pencere, suçlu olan tarafın ise pencerenin olmadığı yönde tasarlanmasının daha doğru olduğu düşünülmektedir. Ancak çözüm önerilerinde ideal olan tasarım yaklaşımı pencerenin, taraflar arkasında değil hâkim kürsüsü arkasında yer almasıdır.

---

⁵⁰ CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

•Duruşma süresince her paydaş grubun tutum ve davranışları üzerine notlar alınmıştır. İzleyici açısından değerlendirildiği zaman davalarda izleyici olarak bulunma halinin de kişi üzerinde farklı bir psikolojik etki yarattığı gözlemlenmiştir. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak izleyicinin bulunacağı yerin sanık, tanık ve mağdur üçlüsü çerçevesinde salonda doğru bir yere konumlandırılması gerekmektedir.

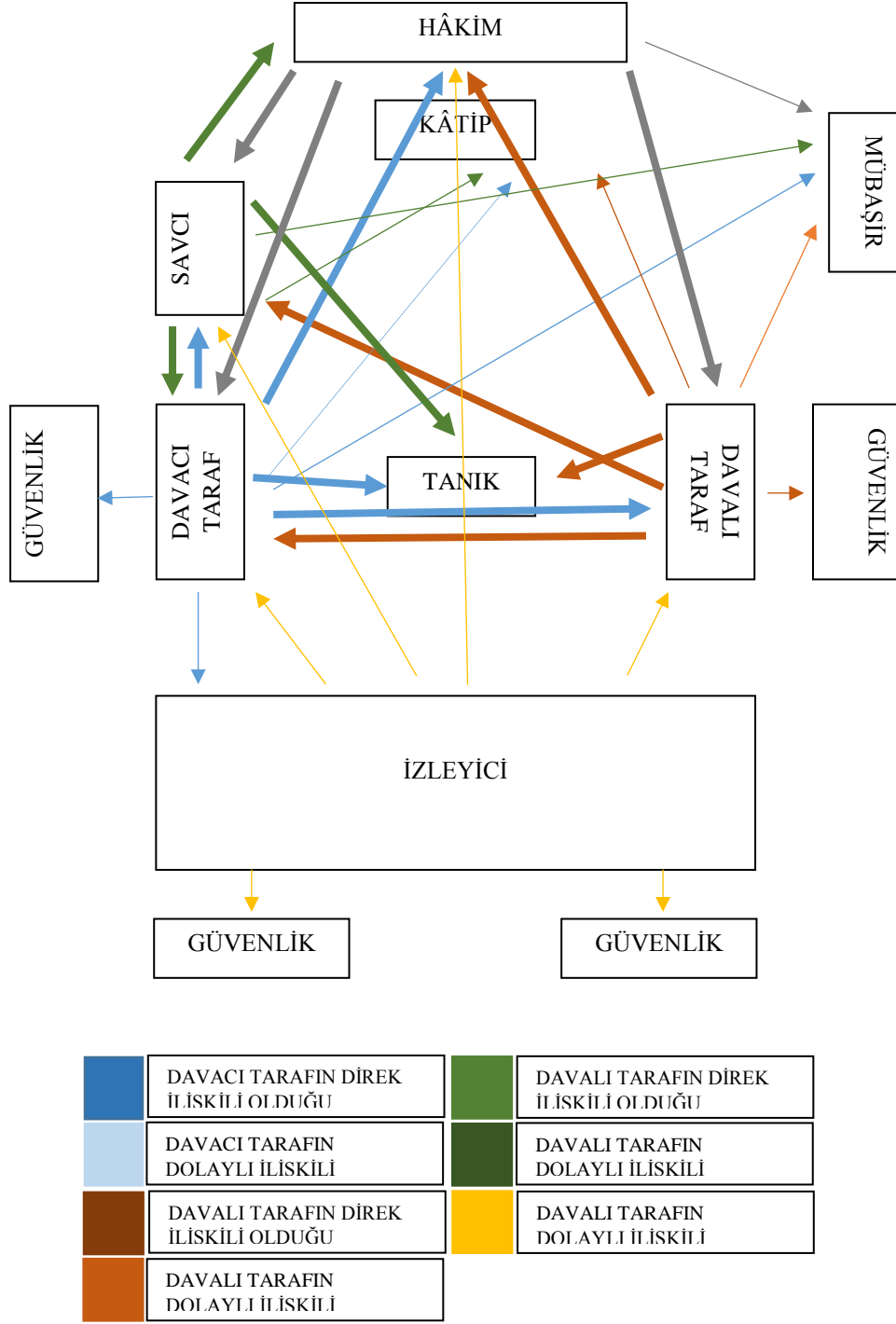
•Salonun metrekaresinin, salonda yer alacak kişi sayısının, salonun sürekli ve geçici kullanıcıları çerçevesinde tanımlı alanların, fizyolojik ve psikolojik değerler açısından salonun, kullanıcılar üzerinde olumlu etkiler bırakması ve bunu sağlayabilmek için de;

- Donatı kararları,
- Malzeme kararları,
- Renk kararları,
- Işık kararları,
- Doku/tekstil kararları,

• Aksesuar kararlarının doğru belirlenmesi gerekmektedir. İstanbul Çağlayan Adalet Sarayı, Bursa ve Eskişehir’de ziyaret edilen adalet saraylarına göre daha yeni ve verilmiş donatı, malzeme, renk, ışık vb. gibi kararlarıyla daha modern bir tasarıma sahip olduğu gözlemlenmiş olsa da genel olarak zemin, tavan, duvar ve donatıların bakımsız ve eski bir görüntüye sahip oldukları gözlemlenmiştir. Yukarıda da maddeler halinde belirtildiği gibi iç mekân estetik öğelerinin kararlarının doğru verilmesi duruşma salonları için önemli ölçütler arasında yer almaktadır.

Tüm sözü edilenler ışığında, elde edilmiş verilerle Türkiye için ceza yargılamalarının geçtiği duruşma salonlarına getirilecek tasarım önerisinde belirlenmiş oturma düzenleri ve mekânsal düzenlemede kullanılacak gereksinim programı Bölüm 6.2.4’te daha açıklayıcı bir şekilde gösterilmektedir.

6.2.4. Duruşma salonu tasarım önerisi için şematik oturma düzeni çalışması, gereksinim programı ve iki/üç boyutlu çizimler

Şekil 6.3. Şematik Oturma Düzeni Çalışması⁵¹

⁵¹ M. Buldaç tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya göre, hâkim, izleyici, mübaşir, kâtip ve davalı/davacı tarafların avukatları ve tanık mevcut düzendeki yerlerinde kalırken, savcının; hâkimin yanından alınarak bir alt kot olan avukatların yanına, sanığın; avukatının yanına, güvenlik görevlilerinin ise izleyici ve tarafların arkasında yer alacak şekilde konumlandırıldıkları görülmektedir.

Gereksinim Programı:

Oluşturulan şematik oturma düzenine bağlı kalınarak fiziksel ve ruhsal değerlerin de göz önünde bulundurulduğu tasarım önerisi için iç mekân estetik öğelerinin (donatı, aksesuar, ışık, malzeme, renk ve doku) kararları aşağıda yer alan tablolarda belirtilmektedir;

Tablo 6.45. Donatı Kararları

Donatı	
Oturma Öğeleri	Hâkim, hiyerarşik düzende salonun en birincil kullanıcıları arasında yer aldığı için oturması için büro tipi koltuk, yine aynı şekilde hâkim koltuğundan farklı olarak savcı için de büro tipi koltuk kullanılırken, kâtip, avukatlar ve mübaşir için sandalye kullanılacaktır. İzleyiciler içinse sıra formunda sırtlığı olan oturma öğeleri tercih edilmiştir.
Masalar	Hâkim kürsüsü, avukat, savcı, kâtip, tanık ve mübaşir için kaplayacakları hacme göre masalar olacaktır.

Tablo 6.46. Aksesuar Kararları

Aksesuar
Sembolik anlam taşıyan “Adalet Mülkün Temelidir” yazısı, yanında yer alan Atatürk portresi ve Türk bayrağı ve salonun diğer duvarlarında oluşturulmuş paneller üzerinde yer alan aplikler aksesuarlar arasında yer alacaktır.

Tablo 6.47. Işık Kararları

Işık	
<p>Mahkeme salonundaki görünürlük tüm katılımcılar ve seyirciler için hayati öneme sahiptir. Düşük aydınlatma görünürlük sorunlarına neden olabilir ve aşırı parlak aydınlatma (ya da yanlış aydınlatma tipleri) parlamaya neden olabilir. Sıcak tonlar kişi üzerinde daha sağlıklı bir zihinsel durum yaratırken soğuk sıcaklıklar daha rahatlatıcı ortam sunmaktadır (http-37). İki sıcaklığı aynı anda kullanmak olasıdır. Hâkim ve avukatların olduğu alan üzerine soğuk sıcaklık, daha az stresli bir bölge yaratabilmek için izleyicilerin oturdukları alanda sıcak tonlar kullanılacaktır. Bunu yaparken de lümen⁵² değerleri ne kadar az tutulursa parlaklık o kadar az olacak ve salon içerisinde sağlıklı bir aydınlatma sağlanmış olacaktır.</p>	

Tablo 6.48. Malzeme Kararları

Malzeme	
Zemin	<p>Basınca dayanıklı, temizliğinin kolay ve sağlıklı, anti bakteriyel ortamlar sağlayan zemin malzemesinin kullanılması düşünülmektedir. Ancak hâkim, savcı ve avukatların masalarının buldukları platformlarda benzer şekilde dayanıklı, sağlıklı ve hijyen bakımından temizliği kolay farklı bir malzeme tercih edilmiştir.</p>
Duvar	<p>Duvarlarda ses yalıtımını sağlamak için yalıtım malzemesi üzerine boya uygulaması tercih edilmiştir. ancak salonda bütünlüğü yakalayabilmek için hakim arkasında yer alan ahşap panel diğer duvarlarda da kullanılacaktır.</p>
Tavan	<p>Alçıpan tavan içine gömülü lineer aydınlatma ve sıva üstü spotlar kullanılacaktır.</p>
Donatı	<p>Resmiyeti temsil etmek üzere ahşap masalar, hâkim kürsüsü arkasında yer alan duvarda ve tarafların bulunduğu duvarlarda ahşap paneller ve hâkim için deri, diğer kullanıcılar için ahşap iskeletli kumaş kaplamalı oturma öğeleri kullanılacaktır.</p>

⁵² **Lümen:** Işık şiddeti 1 mum olan, eşit dağıtımli bir nokta kaynağının 1 steradyan içine yayımladığı ışık akısı (Erişim Tarihi: 20.04.2019)

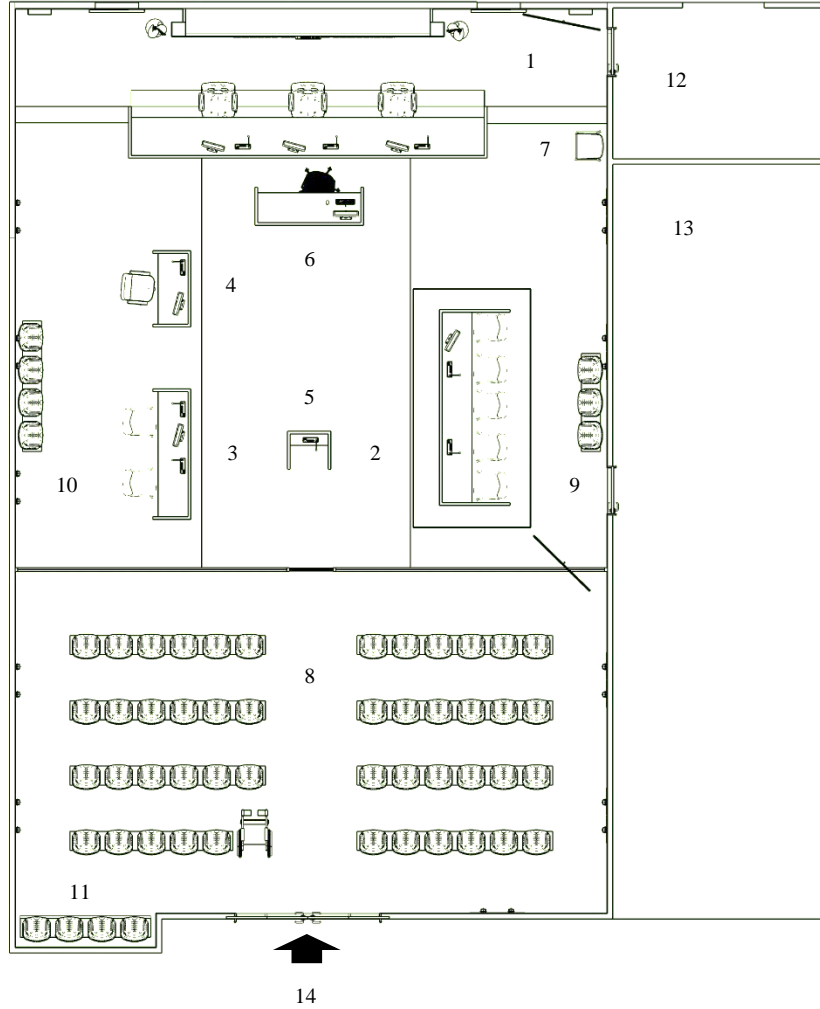
Tablo 6.49. Renk Kararları

Renk	
Masalar	Tüm masalarda toprak tonları kullanılacaktır.
Oturma Ögeleri	Hâkim koltuğunda gücü temsilen siyah renk tercih edilirken, diğer kullanıcı oturma ögelerinde nötr renkler kullanılacaktır. Ancak davalı ve davacı tarafların avukatlarına ait oturma ögeleri mavi ve kırmızı olarak seçilmiş farklı renk kodlarıyla tanımlanacaktır.
Duvar	Duvarlar, masalarla bütünlük sağlaması için toprak tonlarına yakın bir renkle boyanarak, aynı tonda ahşap panellerle hareketlilik kazanması sağlanacaktır.
Zemin	Zeminde kullanılacak malzemeler, duvar ve donatı renkleriyle uyum sağlayacak şekilde nötr renkler içerisinde seçilecektir.

Tablo 6.50. Doku Kararları

Doku	
Masalar	Sıcaklık hissettirecek doğal bir doku kullanılacaktır.
Oturma Ögeleri	Yumuşaklık ve sıcaklık hissettirecek görsel bir doku kullanılacaktır.

Duruşma salonu tasarım önerisi plan çizimi:

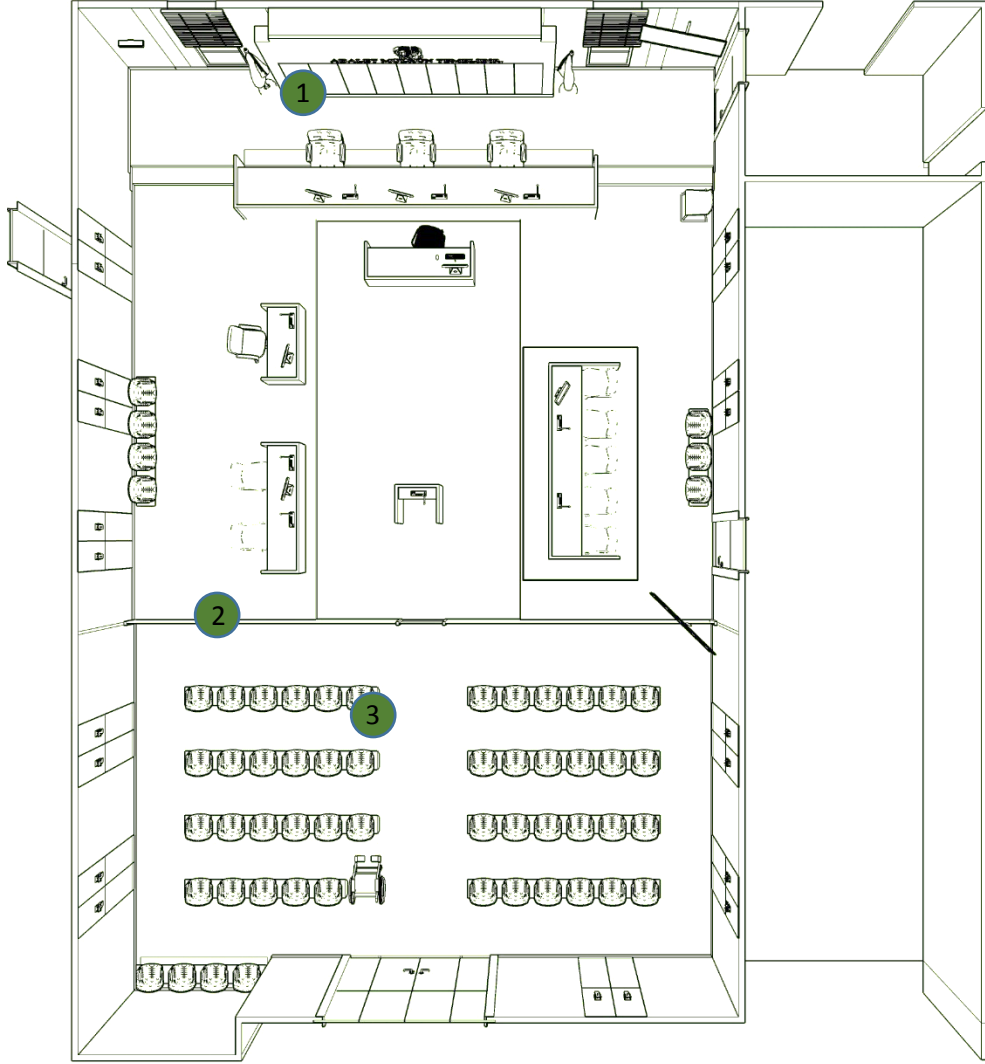

1. Hâkim kürsüsü	8. İzleyici alanı
2. Davalı taraf ve avukatı	9. Davalı tarafının arkasında yer alan güvenlik görevlileri
3. Davacı taraf ve avukatı	10. Davacı tarafın arkasında yer alan güvenlik görevlileri
4. Savcı	11. İzleyici alanında yer alan güvenlik görevlileri
5. Tanık	12. Sanığın salona girişini sağlamak için tanımlanmış kapı
6. Kâtip	13. Hâkimin dinlendiği ve salona giriş çıkışını sağlandığı kapı
7. Mübaşir	14. Salona ana giriş

Şekil 6.4. Ceza Yargılamalarında Türkiye için Duruşma Salonu Tasarım Önerisi Plan Çizimi⁵³

⁵³ Çalışmada yer alan tüm iki ve üç boyutlu çizimler M. Buldaç tarafından yapılmıştır.

Tasarım önerisi için belirlenmiş metrekare kararının belirlenmesinde Bursa Adalet Sarayı ceza yargılamalarının gerçekleştiği duruşma salonlarından hacimce en büyük olan salon etkili olmuştur. Salon içindeki dolaşım kolaylığı ve kullanıcılar için tanımlanmış alanların düzeni ve yerleşimi gibi nedenlerden dolayı salonun büyüklüğü olumlu bir referans olarak görülmüştür. Salonda yer alacak kişi sayısı salonun sürekli ve geçici kullanıcılarına göre değişiklik göstermektedir. Hâkim, savcı, avukat, kâtip ve mübaşir sürekli kullanıcılar ve sayıları genellikle değişmezken, izleyici, güvenlik ya da diğer kullanıcılar geçici kullanıcılar olarak tanımlanmakta ve sayıları değişkenlik gösterebilmektedir. Tüm bu veriler ışığında salonda olması gereken yaklaşık ideal kullanıcı sayısı belirlenmeye çalışılmıştır. Sanık, hâkim, tanık/izleyici girişleri birbirinden ayrılmış böylece kullanıcıların birbirleriyle iletişimi en düşük düzeye getirilmiştir. Farklı salonlarda farklı yüksekliklere sahip olan hâkim kürsüsü tasarım önerisinde yerden kırk beş santimetre (45 cm) yükseklikte bir platform üzerine konumlandırılmıştır [1]. Elde edilen verilen analizleri sonucunda savcı ve hâkim oturma düzeninde görülen bir takım sorunlar tasarım önerisinde savcının avukatlarla aynı kota alınmasıyla giderilmiştir. Savcı, taraflar ve avukatları on beş santimetre (15 cm) yükseklikte bir platform üzerine konumlandırılmışlardır [2-3-4]. Tanık hem hâkime hem de ifadesini alacak taraflara doğru yüzü dönük olacak şekilde hâkimin karşısında konumlandırılmıştır [5]. Kâtip mevcut düzendeki yerini koruyarak hâkimin bulunduğu platformunda hemen altında yer almıştır [6]. Mübaşir mevcut düzendeki gibi tasarım önerisinde de yeri korunmuştur [7]. İzleyiciler sanık, tanık, avukat, savcı ve hâkimlerin olduğu alandan ayrı tutularak cam bir ayırıcının arkasında konumlandırılmışlardır [8]. Bir diğer önemli ölçüt olan salonun güvenliği içinse, izleyicilerin buldukları alanda bir grup güvenlik görevlisine yer ayrılırken [11], mağdur ve sanık taraflar içinse olası bir önem için hemen arkalarında yer alacak şekilde başka bir güvenlik grubu konumlandırılmıştır [9-10]. Sanık salona kendisine ayrılmış kapıdan girerken [12], hâkim ise duruşma aralarında hem dinlenmek hem de salona girişini sağlamak için kendisine özel olarak tanımlanmış kapıyı kullanmaktadır [13]. Salonda gün ışığı kullanımına özen gösterilmiştir. Yapılan gözlemler sonucunda gün ışığının kişi psikolojisindeki etkisi de düşünülerek pencerenin salon içinde olması gerekliliği bir diğer önemli ölçüt olarak düşünülmüştür. Pencerenin hâkim kürsüsü arkasında yer alması ideal çözüm önerisi olarak düşünülmüştür. Bu düşünceyi, yapılan analizler sonucunda, pencerelerin salon içinde hiç olmaması ya da yanlış cephelere konulmuş olması desteklemiştir.

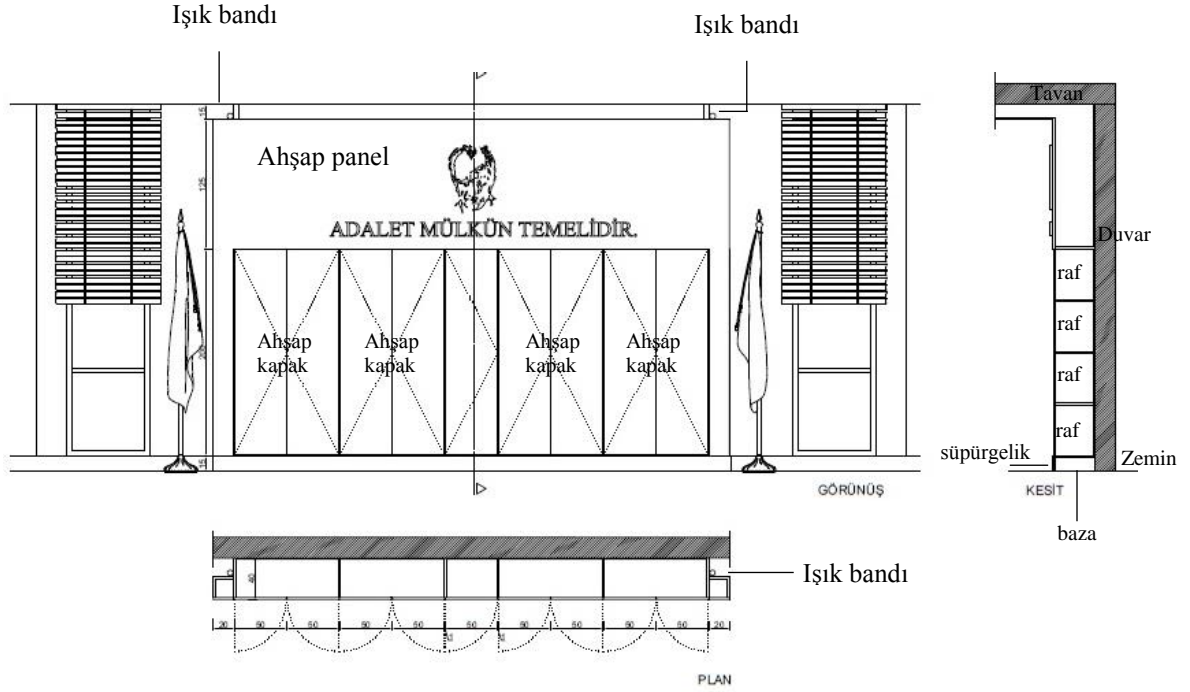
Şekil 6.5. Ceza Yargılamalarında Türkiye için Duruşma Salonu Tasarım Önerisi

Mekânsal Düzenlemesi⁵⁴

⁵⁴ Çalışmada yer alan tüm iki ve üç boyutlu çizimler M. Buldaç tarafından yapılmıştır.

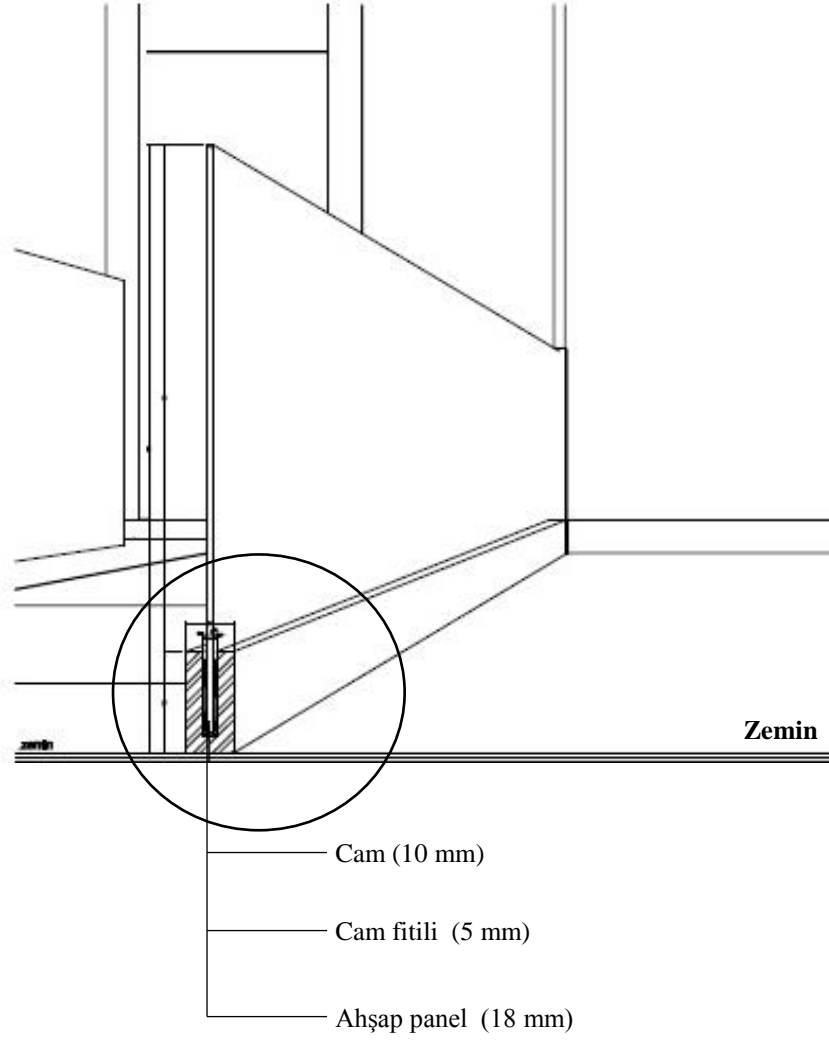
Şekil 6.5'te ceza yargılamalarında Türkiye için geliştirilmiş tasarım önerisi mekânsal düzenlemesini gösteren çizimde yeşil noktalarla işaretlenmiş hâkim kürsüsü arkasında yer alan, hem estetik anlamda görsel zenginliği sağlayan hem de işlevsel açıdan salonda bulunan evrak ve dosyaların depolanmasına olanak sağlayan ahşap ünite detayı [1], salonda bulunan izleyicileri, avukat, hâkim, savcı, tanık ve sanık kullanıcılarından ayıran cam bölücünün cam-ahşap birleşim detayı [2] ve izleyici ve güvenlik görevlileri için tasarlanmış oturma öğelerinin detay çizimleri [3] aşağıda yer almaktadır;

Detay [1]:

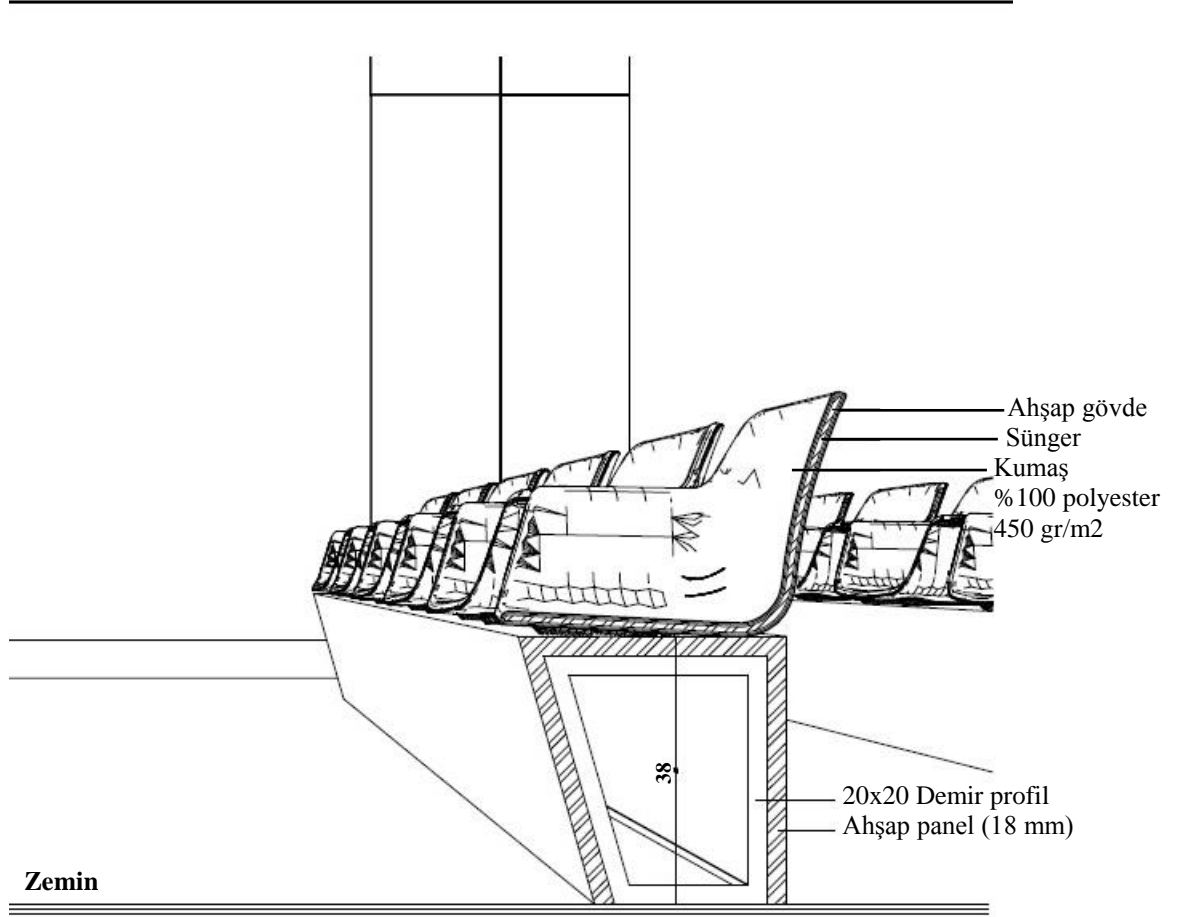
Şekil 6.6. Hâkim kürsüsü arkasında yer alan evrak ve dosya dolabı detayı

Detay [2]:

Şekil 6.7. Cam bölücü detayı

Detay [3]:

Şekil 6.8. İzleyici ve güvenlik görevlileri için tasarlanmış oturma elemanları detayı

Görsel 6.2, 6.3. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarımı önerisi üç boyutlu çizimi

Görsel 6.4, 6.5. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarımı önerisi üç boyutlu çizimi

Görsel 6.6, 6.7. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi

Görsel 6.8, 6.9. Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarımı önerisi üç boyutlu çizimi

Görsel 6.10, 6.11. *Türkiye için geliştirilen duruşma salonu tasarım önerisi üç boyutlu çizimi*

Yukarıda yer alan Görsel. 6.2,3,4,5,6,7,8,9,10,11'de tüm veri toplama araçları sonucunda belirlenmiş ölçütlerin ceza yargılamalarının geçtiği duruşma salonlarının ruhsal ve fiziksel değerler açısından kişinin zihninde daha sağlıklı bir şekilde canlanmasını sağlamak adına farklı açılardan alınmış üç boyutlu çizimleri yer almaktadır.

7. SONUÇ

Geçmişten bu güne insanoğlunun yaşamını devam ettirebilmek ve barınma gereksinimlerini yerine getirebilmek için çeşitli çözümler ürettiği görülmektedir. Bu gibi gereksinimler ve yaşama tutunma çabası beraberinde iç mekân anlayışının da ortaya çıkmasına neden olmuştur. İnsanlar kendilerini dışarıdan gelecek tüm tehditlere ve mevsim şartlarına karşı koruyabilecek kapalı hacimler yaratmaya başlamışlardır.

İlk çağlarda barınma ve diğer tüm gereksinimleri yerine getirmek amacıyla ortaya çıkan iç mekânlar zamanla gelişen teknolojinin etkisi, malzemedeki çeşitlilik gibi nedenlerle insanlarda farklı beklentilerin ortaya çıkmasına neden olmuşlardır. Zamanla iç mekânın kullanıcıya sunduğu en temel gereksinim olan “barınma” yeterli gelmemiş “işlev” ve “estetik” değerleri de yanına eklenerek kullanıcıların iç mekânı kullanma şekilleri de buna bağlı olarak farklılık göstermeye başlamıştır. İç mekân tasarımcısı yani içmimarlar kullanıcı gereksinim, istek ve beğenisi dışında kullanıcı kültürü, statüsü, cinsiyeti, ruhsal durumu gibi çok çeşitli özelliklerini de dikkate alarak “donatı”, “aksesuar”, “ışık”, “malzeme”, “renk” ve “doku/tekstil” gibi iç mekân estetik öğelerini de göz önünde bulundurarak kişiye ya da kişilere özel mekânlar tasarlama eylemini gerçekleştirmektedirler. Dolayısıyla, iç (interior) olarak tanımlanan alan sadece kişinin içinde barındığı ya da diğer gereksinimlerini karşıladığı alanlar olarak değil, zaman geçirdikleri ve her türlü eylemi içinde gerçekleştirebildikleri tüm alanları kapsamaktadır.

İç mekânlara fiziksel ve tinsel olarak bakıldığı zaman, bu çalışma kapsamında ele alınan duruşma salonları örneklerinden de görüldüğü gibi hukuk disiplini ve iç mekân tasarımının da birebir ilişkili olduğu söylenebilir. Duruşma salonları, içinde gerçekleşen eylemden ötürü salon içinde bulunan tüm kullanıcılara bir mesaj verme eğilimindedirler. Bu mesajı iletebilmek için de salonun mekânsal kurgusunun çok iyi düşünülmesi gerekmektedir. İçmimarın, salonunun “sürekli” ve “geçici” tüm kullanıcıları için fizyolojik ve psikolojik değerlerini göz önünde bulundurarak salonda bulunma nedenlerine ve uygulanan hukuk sistemine bağlı olarak salonu en doğru şekilde tasarlaması gerekmektedir. Ancak duruşma salonları incelendiği zaman genellikle mekân kurgusunun ya da tasarımının adalet mekânlarını yansıtmadığı görülmektedir. Bu sorunu daha net görebilmek ve tüm içmimarlar, mimarlar ve tasarımcılar tarafından en doğru ve bilinçli şekilde tasarlanıp, uygulanabilmesi için adalet kavramının tam olarak neyi ifade ettiğini iyi anlamak gerekmektedir.

Kökeni Eski Grek'e dayanan adalet kavramında Themis, adalet ve düzen tanrıçasıdır. Elinde tuttuğu kılıç ve terazi farklı sembolik detayları gözler önüne sermektedir. "Kılıç" adaletin verdiği cezaların gücünü temsil ederken "terazi", adaletin dengeli bir şekilde dağıtılmasını temsil etmektedir. Gözlerinin bağlı olması ise hukukun yerine getirilmesinde tarafsızlığı simgelemektedir. Özünde aynı düşünceleri benimsemiş adalet kavramı çağlar boyunca yeni söylemlerle ifade edilmeye başlanmıştır. "Adalet" kavramı, ilk çağlardan bugüne en anlaşılabilir ifadeyle "bireylerin ya da devletlerin olaylar ve eylemlere gösterdikleri yaklaşımların ve nihai kararların doğru ve tarafsız bir şekilde uygulanmasını" ifade etmektedir.

Adaletin sağlıklı bir şekilde yerine getirilebilmesi için hukuk kavramının doğru bilinmesi, hukuk sisteminin ise doğru uygulanıyor olması gerekmektedir. "Hukuk" kavramı, bireyler, devlet ve devletlerarası ilişkileri düzenleyen ve devam etmesini sağlayan, "Hukuk kuralları", "Din kuralları", "Örf-Adet kuralları" ve "Görgü kurallarını" kapsayan toplumsal düzeni koruyan kuralların bütünüdür. Çeşitli ülkelerde uygulanan farklı bir takım hukuk sistemleri varlıklarını gösterecekler de en temelde uygulanana iki çeşit hukuk sistemi vardır. ABD, İngiltere, Avustralya gibi birçok ülkede uygulanan hukuk sistemi Anglo-Sakson hukuk sistemiyken, İtalya, Almanya, Fransa, Türkiye gibi ülkelerde de Kara Avrupa hukuk sistemi uygulanmaktadır. Anglo-Sakson hukuk sistemi bağlı olduğu yasalara değil, örnek olay ve örnek yargı kararlarına bağlı olarak hukuku dayandırmaktadır. Bu durum Kara Avrupa hukuk sistemiyle aralarındaki en belirgin farklılıklar arasında sayılabilir. Kara Avrupa hukuk sisteminde içtihadı olma durumu yani örnek alınan her hangi bir mahkeme kararı yoktur.

Kara Avrupa hukuk sistemini benimsemiş olan Türkiye'de ise Türk hukuk sistemi, bugünkü şekliyle bu sistemi aynen uygulamaktadır. Özellikle bu çalışma kapsamında da incelenen Türk Ceza Hukukunun amacını yerine getirebilmesi için bunu gerçekleştirecek kişilerle birlikte (hâkim, savcı, avukatlar, davacı, sanık, tanık, kâtip, mübaşir, izleyici) duruşmanın yerine getirilmesini sağlayacak alana gereksinim duyulmaktadır. Bu mekânlar ise adliye binalarında ceza yargılamalarının gerçekleştiği duruşma salonlarıdır.

Adliye binalarında her birim tasarlanırken üzerinde önemle durulması ve düşünülmesi gerekmektedir. Duruşma salonlarında sağlıklı kararların alınıp, adaletin yerini bulması için salonun, kullanıcılar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak gerekmektedir. Ayrıca Anglo-Sakson hukuk sistemi ve Kara Avrupa hukuk sistemine göre değişkenlik gösteren salonun kullanıcı grupları düşünülerek tasarlama eylemi

gerçekleştirilmelidir. Örnek vermek gerekirse; Anglo-Sakson hukuk sisteminde jüri sistemi uygulanmaktayken Kara Avrupası hukuk sisteminde böyle bir sistem yoktur. Bu durum da her iki salon tipinin mekânsal düzenlemelerinin birbirinden farklılık göstermesine neden olmuştur. Bir başka örnek olarak salonun sürekli ve geçici kullanıcıları düşünüldüğünde ise bilirkişi ya da şartlı taliye memurları gibi her dava sürecinde salonda yer almasına gerek olmayan kullanıcılar için salon içerisinde özel/tanımlı alanlara gereksinim duyulmadığı düşünülmektedir. Kullanıcı odaklı gereksinimler doğrultusunda işlevsel bir mekânsal düzenlemenin yapılması sürecin doğru ilerlemesi adına büyük önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında hedeflenen tasarım önerisinin gerçekleştirilebilmesi için 4. 2. Hukuk Sistemleri başlıklı bölümde de anlatıldığı üzere Anglo-Sakson hukuk sistemini uygulayan ülkelerden ABD, İngiltere ve Avustralya, Kara Avrupa ülkelerinden İtalya, Almanya ve Türkiye’de yer alan duruşma salonları arasından seçilmiş örnekler incelenip, analizleri yapılmıştır. Kendi hukuk sistemine göre tasarlanmış her salonda kullanılan donatı, aksesuar, ışık, renk, malzeme, doku/tekstil gibi iç mekân estetik öğelerinin kullanım şekillerinin birbirlerinden farklılık gösterdikleri görülmüştür. İncelenmiş tüm örnekler hem her iki hukuk sistemine ait salonların mekânsal düzenlemeleri arasındaki farklılıkların hem de aynı hukuk sistemini kullanan Türkiye ve diğer ülkelerin salonları arasındaki farklılıkların daha net görülmesini sağlamıştır.

Hedeflenen tasarım önerisi için kullanılan İstanbul, Bursa ve Eskişehir olmak üzere seçilmiş üç şehirde yer alan adliye binaları ceza yargılamalarının geçtiği duruşma salonlarında uygulanan Stapel ölçeğinde hazırlanmış bir anket çalışması, yerinde gözlem ve görüşmeler sonucunda elde edilmiş veriler ve literatür taraması tasarım önerisine önemli katkılar sağlamışlardır. Bu verilerle, salonda iç mekân estetik öğelerinin doğru bir şekilde kullanılmadığı ve hiyerarşik düzende salonun işlenen davanın amacına uygun bir şekilde kurgulanmadığı sonuçlarına varılmıştır.

Türkiye özelinde İstanbul, Bursa ve Eskişehir olmak üzere üç şehirde incelenen duruşma salonları içinde daha bilinçli olarak tasarlanmış örnekleri İstanbul Çağlayan Adliye Sarayında görmek olasıdır. Ancak genel olarak ziyaret edilen her adliye binasında yer alan ceza yargılamalarının gerçekleştiği birçok duruşma salonunun düşünülerek tasarlanmış salonlar olmadıkları, başka mekânlardan dönüştürülmüş ya da yetersiz salon sayısından dolayı koridorların bölünerek salon olarak düzenlenip, kullanıldıkları dikkat

çekmiştir. Bu durum da olması gereken “ideal salon” tipinden uzak hacimlerin meydana gelmesine neden olmuştur.

Bu durumun yaşanmasında konuya ilişkin farkındalığın hukukçular, içmimarlar, mimarlar ve tasarımcıların yer aldığı disiplinler çerçevesinde eksik olduğu gözlemlenmiştir. Anglo-Sakson ya da Kara Avrupa Hukuk sistemlerinden hangisi benimsenmiş olursa olsun sistemin doğru ve sağlıklı uygulanması ve adaletin yerini bulması için, bu sistemlerin doğruluğu ve kabul edilebilirliği kadar eylemin geçtiği hacmin tasarımının da doğruluğu ve kabul edilebilirliği büyük önem taşımaktadır.

İlk çağlardan bugüne adalet ve hukuk kavramları kendi içinde belirli tanımlara sahip ve değişmezken; mekânlar, doğan gereksinimlere ve kullanıcılara bağlı olarak değişiklik göstermiş, göstermeye de devam etmektedirler. Yargılamalar birbirinden farklı, dönemin ve ülkelerin mimari yapısına ve özelliklerine uygun şekilde tasarlanmış açık ya da kapalı, içinde başka eylemlerin de gerçekleştiği, halka açık alanlarda yapılırken, geçen zaman, teknolojik gelişmeler, malzeme çeşitliliği gibi nedenlerden dolayı mekân kurgusu değişiklik göstermeye başlamış ve bugünün adliye yapıları tasarlanmıştır.

Bir iç mekân tasarımcısı tasarımını yaparken o mekânın kullanıcı üzerinde olumlu etkiler bırakmasını en birincil amaçları arasına koyması gerekmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan duruşma salonlarının, içinde geçen eylem nedeniyle insan psikolojisi üzerinde olumlu etkiler bırakmasını beklemek doğru bir yaklaşım olmayabilir. Ancak anket çalışması ve diğer yöntemlerle elde edilen veriler kapsamında da durum değerlendirildiği zaman bu olumsuz durumu doğru ve bilinçli bir tasarım yaklaşımıyla en aza indirgemenin olası olduğu sonucuna varılmıştır. Böylece salonun, tüm kullanıcılarının kendilerini mevcut durumdan daha rahat, daha güvende hissedebilecekleri, kararların daha sağlıklı verileceği, işlevsel ve estetik değerleri yüksek modern bir tasarım önerisi haline geldiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca iç mekân tasarımına verilen önem ve özenin de etkisiyle diğer mekânlar gibi duruşma salonlarına da getirilen tasarım önerisiyle birlikte farklı bakış açılarının sağlanacağı düşünülmektedir.

Geliştirilen tasarım önerisi, kullanıcı-mekân-işlev üçlüsü bağlamında çalışma kapsamında hedeflenen ve incelenen örnekler arasından biraz daha uzaklaşarak hem sistemin işleyiş ölçütlerine göre salonun mevcuttaki hiyerarşik düzeni değiştirilmiş, hem de duruşma salonunda olması gereken tüm iç mekân estetik öğelerinin kararları (mobilya, malzeme, aksesuar, doku/tekstil, ışık/aydınlatma, renk) kullanıcı fizyolojisine ve psikolojisine uygun bir şekilde verilmiştir.

Salon kullanıcıları ve hukuk disipliniyle ilişkili kişi ya da kişiler tarafından mevcut düzen ve çalışma sonunda ortaya çıkan yeni mekânsal düzenleme arasındaki farklılıkların daha sağlıklı bir şekilde algılanması beklenmektedir. Özellikle kullanıcıların yeni düzeni hem işlevsel hem de estetik anlamda algılayabilmesini sağlamak için çalışmada yer alan üç boyutlu çizimlerin bu durumu desteklemiş olması beklenmektedir.

Göz önünde bulundurulan ve tasarım sürecine dâhil edilen tüm verilerle geliştirilen yeni tasarım önerisinin, salonlara olan genel olumsuz kanıyı ortadan kaldırması ve farklı bir bakış açısı kazandırması açısından çalışmanın hem literatüre hem de uygulamaya önemli katkılar sağlaması düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ACAR, B. (1996). *Laik Adalet Kavramı*. Ankara Barosu Dergisi, sayı:2.
- AÇICI KURAK, F. (2006). *İç Mekânda Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimalist Mekânlar*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İçmimarlık, Ocak.
- ADAL, E. (1985). *Hukukun Temel İlkeleri El Kitabı*. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- ADEM, H. (2016). *İslamda Yönetim ve Adalet Anlayışı*. Yeni Fikir Dergisi. Sayı: 17, S. 72-92.
- AKÇA, G., HÜLÜR, H. (2006). *Osmanlı Hukukunun Temelleri ve Tanzimat Dönemindeki Hukuksal Yeniliklerin Sosyo-Politik Dinamikleri*. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 19, s. 295-321.
- AKTAŞ, S. (2001). *Hayek'in Hukuk ve Adalet Teorisi*. Liberte Yayınları, Ankara.
- ALDANMAZ, O. (2014). *Hukukta Duyguların Dirilişi*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 49, s. 182-202.
- ALTAN, İ. (1993). *Mimarlıkta Mekân Kavramı*. Psikoloji Çalışmaları, Cilt: 19, Sayı: 0, s. 75-88.
- ANABRITANNICA (1986).
- ARAL, V. (1996). *Hukuk Felsefesinin Temel Sorunları*.
- ARAT, R. (1985). *Yusuf Has Hacib. Kutadgu Bilig II. Çeviri*, AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- ARISTOTELES (1991). *Physics IV, The Complete Works Of Aristotle*. Trans. By. R.P. Hardie and R.K. Gaye, ed. Jonathan Barnes, Vol. I, New Jersey, Princeton University.
- ATALAY, H. (2015). *Hukukun Temel Kavramları: "Hukuk Sistemleri ve Türk Hukuk Tarihi"*. Ünite: 3, Ed. Ufuk Aydın, Elvan Sütken, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- AVAR, A. (2009). *Lefebvre'in Üçlü –Algılana, Tasarlanan, Yaşanan Mekân-Diyalektiği*. Dosya 17, Mimarlık ve Mekân Algısı, Aralık, s. 7-16.
- AYDIN, D., ÖZGEN, M. (2017). *Mimari Programlama ve Tasarım için Çözümleme: Adalet Sarayları*. Online Journal of Art and Design, Volume: 5, Issue: 1.
- BACAK, A. (2015). *Adliyelerin Fiziksel ve Mimari Koşulları Bağlamında Yargısal Memnuniyet*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı. 120.
- BALCI, M. (2005). *Tabii Hukukta Hak, Adalet, Özgürlük Kavramları Analizi*: <http://www.muhammedbalci.com/yayinlar/tebligler/3.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2018)
- BALKIR, G., APAYDIN, E. (2011). *Hukuk Eğitimi ve Matematik*. 2. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- BARCAN, LÜTFÜ Ö. (1945). *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilat ve Müesseselerinin Şer'iliği Meselesi*. İÜHFİM, C: XI, Sayı: 3-4.

- BAYLES, M. (2015). *Hukuk Felsefesi Neye Dairdir? Hukuk Kuramları, Tanımları, Kavramları ya da Kavrayışları mı?*. Çev. Uğur Dinç, İÜHFM C. LXXIII, S. 2, s. 393-408.
- BEŞER, F. (2006). *Bir Bilgi Türü Olarak Fıkıh ve Diğer Disiplinlerle İlişkisi*. Usul İslam Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 5, Ocak.
- BİLGE, N. (2000). *Hukuk Başlangıcı: Hukukun Temel Kavram ve Kurumları*. Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- BİLGİÇ, E. (1982). *Atatürk, Fakültemiz ve Kürstümüz, Sümerlerin Tarihi, Kültür ve Medeniyetleri*. Atatürk'ün Yüzüncü Doğum Yılı Armağan Dergisi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- BİLGİN, N. (1991). *Eşya ve İnsan*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- BOLOGNARİ, M. (2018). *The Appeal in the Italian Criminal Legal System: Legislative Reforms and Case Law*. Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, 6(1), s. 15-26.
- BOZDAYI, M. (1996). *İç Mekân Tasarımında Kavram ve İmaj*: <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1022/113616.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim Tarihi: 07.09.2018)
- BOZKURT, ARGUN, H. (2010). *Eski Çağlarda Anadolu'da Hukuk 2*. Ankara Barosu Yayınları.
- BOZKURT, ARGUN, H. (2009). *Antik Yunan'da Hukuk ve Mitoloji*. Hukuk Gündemi II.
- BOZKURT, ARGUN, H. (2006). *Hukukun Öyküsü*. Ankara Barosu, Ankara, s. 307.
- BOZKURT, G. (1991). *Atatürk'ün Hukuk Alanında Getirdikleri*. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt: VIII, Sayı: 22, Kasım.
- BRANCO, P. (2010). *Questioning the Connection Between Acces to Law and Justice and Courthouse Architecture*. Setembro de 2010, Oficina no 352, Oficina DoCes,Coimbra,Portugal: http://www.ces.uc.pt/publicacoes/oficina/ficheiros/2865_352.pdf (Erişim Tarihi: 29.05.2018)
- CAMCI, C. (2009). *Heidegger'in Aristoteles'in Zaman Anlayışının Yorumuyla Kant'ın Zaman Kavramını Eleştirisi*. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 8, s. 93-121, Güz.
- CAN, C. (2003). *Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri ve Genel Gelişim Çizgisi*. Seçkin Yayıncılık, Ekim, Ankara.
- ÇAĞIL, O. M. (1958). *Garp Hukuk Tarihinde Cermen Devri*. Journal of Istanbul University Law Faculty, Cilt: 23, Sayı: 1-2, S: 47-67, Ocak.
- ÇAKIR, M. (2017). *Geçmişten Günümüze Sosyal Adalet*. International Journal of Social and Education Research, Volume 3(2), s. 560-571.
- ÇEBİ, S. (2012). *Sosyal Adalet, Tarihsel ve Kuramsal Bir Bakış*. On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- ÇELEBİCAN, Ö. (2006). *Roma Hukuku*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- DEMİR, A. (TY). *Sümer Hukuku*. Umumi Hukuk Tarihi 2.
- DEMİREL, E. (2004). *Mekân Kurgusu, Boşluğun Mimarisi*. Mimarlık Dergisi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=27&RecID=320> (Erişim Tarihi: 13.03.2018)

- DİNÇKOL, A. (2002). *Hukukun Temel Kavramları*. Der Yayınları, İstanbul.
- DOYLE, J. (2001). *The Judicial Role in a New Millennium*. Journal of Judicial Administration, 10, 3, pp 133-148.
- ELVERİŞ, İ., KALEM, S., JAHIC, G. (2008). *Adliye Gözlemleri; İstanbul Mahkemeleri: Fiziksel Koşullar, Duruşmalar ve Gecikmeler*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Mart, İstanbul.
- EMİROĞLU, H., GÖRGÜLÜ, N. (2013). *Hukukun Matematiksel Olarak İfade Edilmesi*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 62(1), s. 73-92.
- FLEISCHACKER, S. (2013). *Dağıtıcı Adaletin Kısa Tarihi*. Çeviren Murteza G., Murteza E., Pinhan Yayıncılık, İstanbul, Ocak.
- GENCA, E. (2009). *Eski Mezopotamya'da Hukuk Hareketleri ve Düzenlemeler*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı.
- GEZER, H. (2008). *Malzeme İle İç Mimaride Yaratılan Dinamikler*. İç Mimarlık 1.Ulusal Kongresi Bildiri Kitabı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayını 1.1-12, Ekim.
- GIBBS, J. (1990). *Hukuk Tanımları ve Ampirik Sorular*. Çev. Dr. M. Tevfik Özcan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 53, Sayı: 1-4.
- GÖNENÇ, L. (2008). *Ortaçağ Avrupası'nda Anayasacılığın Düşünsel ve Kurumsal Temelleri*. Prof. Dr. Ergun Özbudun' Armağan, Der. Serap Yazıcı, Kemal Gözler, Ece Göztepe, Yetkin Yayınları, Ankara.
- GÖZLER, K. (2007). *Hukukun Temelleri*. Ekin Kitabevi Yayınları, Dördüncü Baskı, Bursa.
- GÖZLER, K. (2008a). *Tabii Hukuk ve Hukuki Pozitivizme Göre Adalet Kavramı*. Muhafazakar Düşünce, Yıl: 4, Sayı: 15.
- GÖZLER, K. (2008b). *Genel Hukuk Bilgisi*. Ekin Basım Yayım Dağıtım, Eylül, Bursa.
- GÜLSEREN, F. (2014). *Ceza Hukukunda Aleniyet Kavramı*. EUL Journal of Social Sciences (V:1) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran.
- GÜNDOĞAN, A. (2003). *Hak ve Adalet*, Adalet Sempozyumu, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- GÜNEŞ CEYLAN, S. (2004). *Roma Hukukunun Günümüz Hukuk Düzenlerine Etkisi*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1-2 (75-93).
- GÜR, Ş. (1996). *Mekân Örgütlenmesi*. Gür Yayıncılık, Trabzon.
- GÜRİZ, A. (2013). *Adalet Kavramı*. Türkiye Felsefe Kurumu, Ankamat Matbaacılık, Ankara.
- GÜVEYİ, N. (2017). *Anglo-Sakson Hukuk Sistemi ve Kara Avrupası Hukuk Sistemi Boyutuyla Ekonomik İdare Hukuku Üzerine Bazı Düşünceler*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXI, Sayı 1.
- GÜVEYİ, Ü. (2015). *Türk Hukukunda ve İngiliz Hukukunda Yakalamaya Dair Kısa Bir Karşılaştırma*. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(2), s. 9-38.
- HABERMAS, J. (1998). *Between Facts and Norms*. Çev. William Rehg, Cambridge, Polity Press.
- HAKLI, Ş. (2007). *İslam Felsefesinde Mekân ve Boşluk Tasavvurunun Kozmolojiye Tatbiki*. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 12, s. 41-58.

- HANSON, A. (2011). *Scales of Justice: How Courtroom Architecture in the United States and Japan Influences and Reflects the Politics of their Legal Systems*. SA GINAW VALLEY STATE UNIVERSITY.
- HASOL, D. (2010). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. Yem Yayın.
- HEUSER, K. C. (1989). *Innearchitektur + Raumgestaltung*, Augustus Verlag Augsburg, Berlin.
- HIRST, J. (2013). *Kısa Avrupa Tarihi*. Çev. Mihriban Doğan, Say Yayınları.
- İŞIKTAÇ, Y. (2001). *Bir Hukuk Tanımı Vermenin Zorunluluğu*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
- JEFFRIES, S. (2002). *Transforming the Criminal Courts: Politics, Managerialism, Consumerism, Therapeutic Jurisprudence and Change*. Technical Report Criminology Research Council Funded Research Report, Australian Institute of Criminology, Australian Institute of Criminology.
- JUROR'S HANDBOOK, QUEENSLAND COURTS.
- KABADAYI, T. (2013). "*Hakkaniyet*" *Adaletin Temelidir*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 15, s. 49-57.
- KAÇAR, T. (2007). *Mekânda Zaman Kavramı Üzerine Düşünceler*. Anadolu Sanat, Sayı: 18, Eskişehir.
- KADİM, H. (2014). *Adalet Algısının Tarihsel Gelişimi*: <https://bosanmakanunu.wordpress.com/category/genel/> (Erişim Tarihi: 23.01.2018)
- KALAYCIOĞLU, H., ARAS, U. (2015). *İç Mekân Mobilyalarında Renk Faktörünün Etkisi*. Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Teknik Online Dergisi, Vol: 14, pp. 962-973.
- KALINKARA, V. (2001). *Konutta İç Dekorasyon*. Teknik Yayınevi, Ankara.
- KAPTAN, B. (1998). *İçmimarlığın Oluşum ve Örgütlenme Süreci*. Anadolu Sanat, Süreli Sanat ve Kültür Dergisi, Sayı: 8, Nisan.
- KAPTAN, B. (2001). *İç Mekânın Niteliğini Belirleyen Ögelerin Görsellik Kazanmasını Sağlayan Oluşumlar*. Anadolu Sanat, Sayı:11, Eskişehir.
- KAPTAN, B. (2013). *Kültür ve İçmimarlık*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- KAYA, K. (2010). *Kişi Mahremiyeti ve Mahkeme Aleniyeti Bağlamında Duruşmanın Halka Açıklığı*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı. 1, Nisan.
- KAYAOĞLU, İ. (1986). *İslamda Adalet Mefhumu*. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 1.
- KAZMAZ, S. (2000). *Hukuk ve Devlet Yönetimi Açısından Kutadgu Bilig (Kutadgu Bilig Üzerine Hukuki Bir İnceleme)*. Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları, Ankara.
- KILIÇ, E. (2011). *Aristoteles ile Farabi'nin Mekân Anlayışlarının İncelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KOÇAOĞLU, M. (2014). *Robert Nozick: Adalet Teorisi ve Temel Kavramları*. İmaj Yayınevi, İstanbul.
- KOPUZ, A. (2015). *Adliye Binalarının Toplam Kalite Yönetimine Uygun Olarak Mimari Tasarımı*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 39, Ağustos, s. 390-397.

- KÖSEOĞLU, E. (2012). *Kent Mekânına İlişkin Kuramsal Bakışlar: Rob Krier, Christopher Alexander ve Bill Hillier*. İdealkent Dergisi, Ocak, s. 168-197.
- KUBAN, D. (2016). *Mimarlık Kavramları: Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş*. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- KÜÇÜKKAYALAR, Ç. (2012). *Adalet Tanrıçaları*. Hukuk Gündemi, 1, s:19-21.
- LAWSON, B. (1997). *How Designers Think*. Architectural Press, Oxford.
- LEFEBVRE, H. (2014). *Mekânın Üretimi* (I. Ergüden, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- MAKINTOSH, J. (1995). *Roman Law in Modern Practise*. USA.
- MCDOUGALL, R. (2016). *Designing the Courtroom of the Future*. Paper delivered at The International Conference on Court Excellence, Singapore, January.
- MISIR, H. (2012). *Mitolojiden Günümüze Savunma*. Haziran.
- MIZRAK, D., TEMİZ, Ö. (2009). *Hukuk ve Politika: Türkiye’de Yaşanan Olağanüstü Dönemlerin Edebiyat Eserleri Işığında İncelenmesi*. Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 67, Sayı: 2, Bahar, s. 77-97.
- MUHAMMED, K., KARADAŞ, C. (2008). *Ebü’l-Muîn en-Neseî’ye Göre Allah ve Mekân*. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1, s. 245-262.
- MULCAHY, L. (2007). *Architects of Justice: The Politics of Courtroom Design*. SAGE Publications Los Angeles, London, New Delhi and Singapore, Vol. 16(3), s. 383-403.
- ONAY, SAĞLAR, N. (2014). *Endüstrileşme ve İç Mekân*. Mimarlık Dergisi, Mart-Nisan: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=390&ReCID=3353> (Erişim Tarihi: 12.09.2018)
- ÖKTEM, N., TÜRKBAĞ, A. (2014). *Felsefe, Sosyoloji, Hukuk ve Devlet*. Der Yayınları, Altıncı Basım, İstanbul.
- ÖRNEK, Y. (2015). *Mimarlık ve Felsefe: Çağdaş Filozofların Mimarlığı Yeniden Düşünmesi*. Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, s. 125-139, Temmuz.
- ÖZDEMİR, İ. (1994). “Mimari Mekânın Değerlendirilmesinde Mekân Örgütlenmesi Kavramı: Konutta Yaşama Mekânları. Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ocak, Trabzon.
- PILE, J. (1994). *Interior Design*. Harry N. Abrams, INC., Publishers.
- RAMO, H. (1999). *Kairotopos An Aristotelian Human Time-Space Manifold: From Chronochora to Kairotopos*. Time & Society 8: 309.
- RAPOPORT, A. (1983). *The meaning of the built environment*. Beverly Hills: Sage Publications.
- RAPOPORT, A. (1987). *Pedestrian Street Use: Culture and Perception, Public Streets for Public Use*. New York, Colombia University Pres, 82-92.
- RAPOPORT, A. (1990). *The meaning of the built environment: A nonverbal communication approach*. Tucson: University of Arizona Press.
- RASMUSSEN, S. (1994). *Yaşanan Mimari*. Çev. Ömer Erduran, Remzi Kitabevi, Mayıs, İstanbul.
- RICHARDSON, C. (2006). *Symbolism In The Courtroom: An Examination Of The Influence Of Non-Verbal Cues In A District Court Setting On Juror Ability To*

- Focus On The Evidence*. School of Criminology and Criminal Justice Faculty of Arts, Griffith University Queensland, February.
- ROUSSELET, M. (1963). *Adalet Tarihi*. Çev. Cemgil, A. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ROTH, L. (2000). *Mimarlığın Öyküsü: Öğeleri, Tarihi ve Anlamı*. Çev. Ergün Akça, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- SAGLAM, R. (2007). *Liberal Adaletin İki Farklı Görünümü: John Rawls ve Robert Nozick "Hakkaniyet Olarak Adalet" Eleştirisinden "Yetkisel Adalet" Eleştirisine*. EÜHFD, Cilt. XI, Sayı. 1-2, s. 181-217.
- SCHACHT, J. (1986). *İslam Hukukuna Giriş-An Introduction to Islamic Law*. Çev. Dağ, M., Şener, A., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- SİNA, A. (2016). *Eski Yunan Yargı Sistemi: MÖ IV. Yüzyılda Atina'da Yargıçlar ve Mahkemeler*. TBB Dergisi (123).
- SİREL, Ş. (ty). *Müzelerde ve Bürolarda Aydınlatma*. Yapı Fiziği Aydınlatma Enstitüsü: http://www.yfu.com/kitapciklar/muzelerde_ve_burolarda_aydinlatma.pdf (Erişim Tarihi: 04.02.2019)
- SPAUDİNG, N. (2012). *The Enclosure of Justice: Courthouse Architecture, Due Process, and the Dead Metaphor of Trial*. Yale Journal of Law the Humanities, Vol. 24, Issue. 1, Article 16.
- SÖZEN, M., TANYELİ U. (2016). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- STEELMAN, D., FABRI, M. (2008). *Can an Italian Court Use The American Approach To Delay Reduction?*. The Justice System Journal, Vol: 29, Number: 1.
- SÜTKEN, E. (2005). *Effects of Ius Gentium on Roman Economic System and Legal Process*. 2nd Business&Management Conference, Madrid.
- ŞEKER, A. (2017). *Adalet Olgusu ve Sosyal Refahın Gelişimine Yönelik Sosyolojik ve Tarihsel Bir Çözümleme*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Karabük Üniversitesi, Cilt. 7, Sayı. 1, s. 282-301.
- ŞEN, M. (2000). *Osmanlı Hukukunun Yapısı*. Yeni Türkiye, Yıl: 6, Sayı: 31.
- ŞENTOP, M. (2006). *Tanzimat'tan Önceki Dönemde Osmanlı Mahkemelerinin Görev ve Yetkisi*. Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Dergisi, Sayı. 1, Bahar, s. 87-105.
- TOPAKKAYA, A. (2008). *Adalet Kavramı Bağlamında Aristoteles-Platon Karşılaştırması*. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 6, Güz.
- TOPAKKAYA, A. (2009). *Aristoteles'te Adalet Kavramı*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume: 2/6.
- TURANİ, A. (2000). *Sanat Terimleri Sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- TURGAY, O., ALTUNCU, D. (2011). *İç Mekânda Kullanılan Yapay Aydınlatmanın Kullanıcı Açısından Etkileri*. Çankaya University Journal of Science and Engineering, Vol: 8, No:1, 167-181.
- TÜRÇAN, T. (2013). *İslam Hukukunun Mahiyeti ve Temel Özellikleri*. İslam Hukukuna Giriş, Ünite: 1, Anadolu Üniversitesi İlahiyat Ön Lisans Programı, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Ocak.
- UŞAN, F. (Ed., 2003). *Hukuka Giriş*. Sayram Yayınları, Konya.
- UZUNARSLAN, Ş. (2000). *Yüzey Dokularının İşlevi*. Mimari Biçimlendirmede Yüzey Sempozyumu, Ankara.

- YILMAZ, H. (1988). *Alenilik (Açıklık)*. Ankara Barosu Dergisi, Sayı. 2.
- YOUNG, J. (2011). A Virtual Day in Court: Design Thinking&Virtual Courts. RSA Projects, December: <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/DUTT-Summary-RSA-Project-A-Virtual-Day-in-Court.pdf> (Erişim Tarihi: 20.09.2018)
- YÜKSEL, M. (2002). *Modernleşme Bağlamında Hukuk ve Etik İlişisine Ssyolojik Bir Bakış*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Cilt: 53, Sayı: 1.
- YÜKSEL, M. (2006). *Modernleşme, Toplumsal Yaşamın Hukuksallaşması ve Etik*. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı: 23, s. 217-232.
- YÜKSELBABA, Ü. (2012). *Habermas ve Kamusal Alan: Burjuva Kamusalılık İlkesinden, İletişimsel Kamusalığa Geçiş*. On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, Temmuz, İstanbul.
- ZEVİ, B. (2015). *Mimarlığı Görebilmek*. Çev. Alp Tümertekin, Daimon Yayınları, Nisan, İstanbul.
- WOLF, V. (2004). *Yıllar*. İletişim Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1: [https://www.turkcebilgi.com/khaos_\(mitoloji\)](https://www.turkcebilgi.com/khaos_(mitoloji)) (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

http-2: <http://www.filozof.net/Turkce/filozof-biyografi-a/15335-mekân-khora-felsefede-filozoflara-gore-hakkında-bilgi.html> (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

http-3: <https://www.osmanice.com/osmanlica-6828-nedir-ne-demek.html> (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

http-4: <https://www.turkcesozlukler.com/emakin-nedir-ne-demek> (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

http-5:

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=mek%C3%A2n&uid=35221&guid=TDK.GTS.5be01c644414c1.14406674 (Erişim Tarihi: 09.04.2018)

http-6: <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/Adalet> (Erişim Tarihi: 27.12.2017)

http-7: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Themis> (Erişim Tarihi: 27.12.2017)

http-8: <https://www.reference.com/world-view/lady-justice-holding-sword-6db06818e91d3d4b?qo=cdpArticles> (Erişim Tarihi: 27.12.2017)

http-9: <https://www.turkedebiyati.org/panteizm/> (Erişim Tarihi: 30.04.2018) (Erişim Tarihi: 30.04.2018)

http-10: <http://www.kuranayetleri.net/nahl-suresi/elmalili-hamdi-yazir-meali> (Erişim Tarihi: 30.01.2019)

http-11: <http://www.dmy.info/adalet-nedir-adalet-felsefesi/> (Erişim Tarihi: 03.02.2018)

http-12:

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Temel%20Hukuk%20Kurallar%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi: 05.02.2017)

http-13: <https://www.hukukdershanesi.com/roma-hukuku-roma-hukukunun-tasnifleri/> (Erişim Tarihi: 26.05.2019).

http-14: http://www.tarihpedia.com/misir_genel_hukukveyonet.html (Erişim Tarihi: 07.11.2018)

http-15: <https://www.britannica.com/topic/Roman-law> (Erişim Tarihi: 23.05.2019).

http-16: <https://oresteiagreekjusticeproject.weebly.com/the-areopagus.html> (Erişim Tarihi: 07.11.2018)

http-17: <https://www.nedir.com/islamiyet-%C3%B6ncesi-t%C3%BCrk-devletlerinde-hukuk-sistemi> (Erişim Tarihi: 05.03.2018)

http-18: <http://www.ait.hacettepe.edu.tr/egitim/ait203204/II3.pdf> (Erişim Tarihi: 30.07.2018)

http-19: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (Erişim Tarihi: 05.02.2019)

http-20: http://www.yapi.com.tr/haberler/demokras,-ruhunun-mimari-tasarımdaki-anlamı-ve-kamu-yapilari_61082.html (Erişim Tarihi: 24.12.2017)

- http-21:** <http://www.architectus.com.au/sites/default/files/Architectus-newsletter-2009-08-Courts.pdf> (Erişim Tarihi: 22.10.2018)
- http-22:** <https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/roman/beginners-guide-rome/a/roman-architecture> (Erişim Tarihi: 25.05.2019)
- http-23:** <http://amerikabulteni.com/2014/11/25/abd-mahkemelerinde-juri-nedir-kimlerden-olusur-ne-yaparlar/> (Erişim Tarihi: 06.08.2018)
- http-24:** https://www.istanbulbilisim.com/?act=ShowSSS&oru_ID=452 (Erişim Tarihi: 04.03.2019)
- http-25:** <http://guden.av.tr/tr/ingilterede-hukuki-yargilama-usulu-dava-takipleri/> (Erişim Tarihi: 19.09.2018)
- http-26:** <https://www.mytutor.co.uk/answers/10692/GCSE/Law/What-is-the-difference-between-a-Magistrates-Court-and-a-Crown-Court/> (Erişim Tarihi: 11.03.2019)
- http-27:** <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2016/05/international-visitors-guide-10a.pdf> (Erişim Tarihi: 19.09.2018)
- http-28:** <https://www.justlanded.com/english/Italy/Articles/Visas-Permits/Legal-System> (Erişim Tarihi: 09.10.2018)
- http-29:** <http://www.picchieassociati.it/ENG/more-details/the-italian-law-system> (Erişim Tarihi: 09.10. 2018)
- http-30:** <http://www.lucasironi.net/fragments-of-justice/> (Erişim Tarihi: 09.10. 2018)
- http-31:** https://www.opferberatungrheinland.de/fileadmin/user_upload/pdf/OBR_Mnihteki_NSU_Davas305.pdf (Erişim Tarihi: 25.10.2018)
- http-32:** http://www.wikiwand.com/en/Court_dress#/Germany (Erişim Tarihi: 22.10.2018)
- http-33:** <http://www.nkfu.com/adalet-mulkun-temelidir-sozunun-anlami-aciklamasi/> (Erişim Tarihi: 11.03.2019)
- http-34:** http://www.hukukiyardim.gov.tr/myd_brosurler/durusmasalonunasildir.pdf (Erişim Tarihi: 01.10.2018)
- http-35:** <http://www.hukukihaber.net/ceza-yargilamasinda-durusma-sorunlari-makale,4322.html> (Erişim Tarihi: 01.10.2018)
- http-36:** <http://blog.fentress.com/blog/courtroom-lighting> (Erişim Tarihi: 17.03.2019)
- http-37:** <https://www.warehouse-lighting.com/courtroom-lighting.aspx> (Erişim Tarihi: 17.03.2019)

GÖRSEL KAYNAKLARI

- http-1:** <https://hukuktar.org/2017/01/23/adalet-heykelini-yakindan-taniyalim/> (Erişim Tarihi: 27.12.2017)
- http-2:** <https://www.wannart.com/adaletin-simgesi-tanrica-themis/> (Erişim Tarihi: 27.12.2017)
- http-3:** <https://www.reference.com/government-politics/justice-mean-e62df9a907aae608?qo=contentSimilarQuestions#> (Erişim Tarihi: 27.12.2017)
- http-4:** <https://tr.deborahnormansoprano.com/obrazovanie/88747-periodizaciya-rimskogo-prava-etapy-evolyucii.html> (Erişim Tarihi: 25.05.2019)
- http-5:** <http://www.cangungen.com/2015/05/19/dinlere-inanmamak-icin-sekiz-neden-boyut-problemi/sumer-tablet/> (Erişim Tarihi: 13.02.2018)
- http-6:** http://www.tarihpedia.com/misir_genel_hukukveyonet.html# (Erişim Tarihi: 07.11.2018)
- http-7:** http://www.tarihpedia.com/misir_genel_hukukveyonet.html# (Erişim Tarihi: 07.11.2018)
- http-8:** http://www.tarihpedia.com/misir_genel_hukukveyonet.html# (Erişim Tarihi: 07.11.2018)
- http-9:** <https://oresteiagreekjusticeproject.weebly.com/the-areopagus.html> Erişim Tarihi: 07.11.2018
- http-10:** <https://www.aoc.gov/art/relief-portrait-plaques-lawgivers/solon> (Erişim Tarihi: 13.02.2018)
- http-11:** <http://www.theparanormalguide.com/blog/-death-by-anaesthetic-poetry-and-affection> (Erişim Tarihi: 25.07.2018)
- http-12:** <http://www.dmy.info/felsefi-resimler-10-meshur-tablo/> (Erişim Tarihi: 14.02.2018)
- http-13:** <https://paramisonenigmas.files.wordpress.com/2018/03/republica-roma.jpg> (Erişim Tarihi: 14.02.2018)
- http-14:** <https://www.bilgio.net/roma-hukuku-nedir-tarihi-dayanaklari-ve-mirasi-nelerdir/> (Erişim Tarihi: 25.07.2018)
- http-15:** https://www.tarihnotlari.net/2017/11/islamiyet-oncesi-turk-devletlerinde_14.html/ (Erişim Tarihi: 30.07.2018)
- http-16:** <http://www.wbdg.org/space-types/courthouse-courtroom> (Erişim Tarihi: 04.03.2019)
- http-17:** <http://www.wbdg.org/space-types/courthouse-courtroom> (Erişim Tarihi: 04.03.2019)
- http-18:** <http://www.wbdg.org/space-types/courthouse-courtroom> (Erişim Tarihi: 04.03.2019)
- http-19:** https://tr.wikipedia.org/wiki/Amerika_Birle%C5%9Fik_Devletleri_Y%C3%BCks_ek_Mahkemesi#/media/File:Seal_of_the_United_States_Supreme_Court.svg (Erişim Tarihi: 25.09.2018)
- http-20:** <http://blog.fentress.com/blog/american-courtroom-design/> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

- http-21:** <https://archives.sfexaminer.com/sanfrancisco/california-assembly-passes-non-citizen-juror-bill-amid-controversy/Content?oid=2336819> (Erişim Tarihi: 08.11.2018)
- http-22:** [https://en.wikipedia.org/wiki/High_Court_of_Justice#/media/File:Royal_Coat_of_Arms_of_the_United_Kingdom_\(HM_Government\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/High_Court_of_Justice#/media/File:Royal_Coat_of_Arms_of_the_United_Kingdom_(HM_Government).svg) (Erişim Tarihi: 11.03.2019)
- http-23:** https://www.watersidepress.co.uk/acatalog/The_Magistrates_Court_layout.html (Erişim Tarihi: 07.11.2018)
- http-24:** <http://www.courts.sa.gov.au/Community/ForSchools/Resources/CourtsChallenge/Pages/Whos-who-in-a-Magistrates-Court-criminal-hearing.aspx>
- http-25:** <http://onlineresize.club/news-club.html> (Erişim Tarihi: 08.11.2018)
- http-26:** <https://www.turkish-media.com/forum/topic/180944-avustralya/> (Erişim Tarihi: 04.12.2018)
- http-27:** https://en.wikipedia.org/wiki/Court_dress#/media/File:M_Battye.jpg (Erişim Tarihi: 05.06.2018)
- http-28:** <http://truejustice.org/ee/images/perugia/frontpage7/7016.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018)
- http-29:** https://www.opferberatungrheinland.de/fileadmin/user_upload/pdf/OBR_Mnihteki_NSU_Davas305.pdf (Erişim Tarihi: 25.10.2018)
- http-30:** <https://www.flickr.com/photos/ggppix/21124670708/in/photostream/> (Erişim Tarihi: 18.12.2018)
- http-31:** https://en.wikipedia.org/wiki/Court_dress#/media/File:Bundesarchiv_B_145_Bild-F083310-0001,_Karlsruhe,_Bundesverfassungsgericht.jpg (Erişim Tarihi: 22.10.2018)[http-31:
- http-32:** <https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/judges-of-the-criminal-court-in-berlin-stand-prior-the-news-photo/950562330> (Erişim Tarihi: 22.10.2018)
- http-33:** <http://www.hukukiyardim.gov.tr/sayfalar/durusmasalonu.htm> (Erişim Tarihi: 28.05.2018)
- http-34:** <http://www.milliyet.com.tr/h-kim--savci-ve-avukatin-konumu-ayni-gundem-1362693/> (Erişim Tarihi: 04.03.2019).

ŞEKİL KAYNAKLARI

http-1:

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Temel%20Hukuk%20Kurallar%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi: 05.02.2018)

TABLO KAYNAKLARI

http-1: <https://slideplayer.biz.tr/slide/2333605/> (Erişim Tarihi: 30.07. 2018)

http-2:

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/ff/Italiancriminalprocedure.svg> (Erişim Tarihi: 04.12.2018)

EKLER

EK 1. İSTANBUL ÇAĞLAYAN ADLİYESİ, ESKİŞEHİR ADLİYESİ VE BURSA ADLİYESİ MEVCUT DURUŞMA SALONLARI GÖRSELLERİ

İSTANBUL ÇAĞLAYAN ADLİYESİ DURUŞMA SALONU⁵⁵

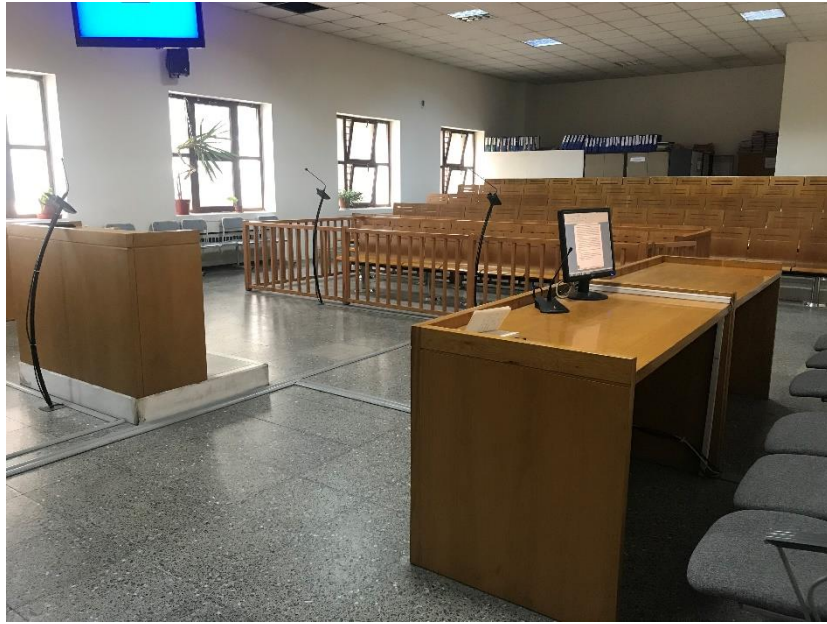
⁵⁵ İstanbul Adalet Sarayı Duruşma Salonu M. Buldaç fotoğraf arşivinden seçilmiştir.

ESKİŞEHİR ADALET SARAYI DURUŞMA SALONU⁵⁶

⁵⁶ Eskişehir Adalet Sarayı Duruşma Salonu gorselleri M. Buldaç fotoğraf arşivinden alınmıştır.

BURSA ADALET SARAYI DURUŞMA SALONU⁵⁷

⁵⁷ Bursa Adalet Sarayı Duruşma Salonu görselleri M. Buldaç fotoğraf arşivinden alınmıştır.

ARAŞTIRMA

Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü İçmimarlık Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Programı kapsamında “Ceza Yargılamalarında Duruşma Salonlarının Fiziksel ve Ruhsal Değerler Açısından İrdelenmesi ve Türkiye için Bir Tasarım Önerisi” isimli tez çalışması için yapılmaktadır. Salonda yer alan paydaşların fiziksel ve ruhsal durumlarını tespit etmek üzere gerçekleştirilmektedir.

Demografik Bilgiler

- Yaş:
- Cinsiyet ( ) Kadın Erkek ( )
- Mesleğiniz?
  - ( ) Hâkim
  - ( ) Savcı
  - ( ) Avukat
  - ( ) Kâtip
  - ( ) Mübaşir
  - ( ) İzleyici
  - ( ) Güvenlik
  - ( ) Diğer
- Bulduğunuz il:
  - ( ) İstanbul ( ) Bursa ( ) Eskişehir
- Bu binaya her bir gelişinizde yaklaşık ne kadar zaman geçiriyorsunuz?
  - ( ) Bir saatten az
  - ( ) Bir saatten fazla
  - ( ) 2 saatten fazla
  - ( ) 3 saatten fazla

Lütfen bütün sorulara boş bırakmadan cevap vermeye çalışınız. Değerli katılımınız için teşekkür ederiz.

	HİÇ	BİRAZ	ÇOK	TAMAMİY LE
1. Duruşma salonundayken sakinim	☐	☐	☐	☐
2. Duruşma salonunda kendimi emniyette hissediyorum	☐	☐	☐	☐
3. Duruşma salonundayken gergin hissediyorum	☐	☐	☐	☐
4. Duruşma salonundayken huzur içinde oluyorum	☐	☐	☐	☐
5. Duruşma salonundayken hiç keyfim olmuyor	☐	☐	☐	☐
6. Duruşma salonundayken kendimi dinlenmiş hissediyorum	☐	☐	☐	☐
7. Duruşma salonundayken kaygılıyım	☐	☐	☐	☐
8. Duruşma salonundayken kendimi rahat hissediyorum	☐	☐	☐	☐
9. Duruşma salonundayken kendime güveniyorum	☐	☐	☐	☐
10. Duruşma salonundayken sinirli oluyorum	☐	☐	☐	☐
11. Duruşma salonundayken kendimi rahatlamış hissediyorum	☐	☐	☐	☐
12. Bu binada halimden memnunum	☐	☐	☐	☐
13. Duruşma salonundayken endişeli hissediyorum	☐	☐	☐	☐
14. Duruşma salonundayken mutlu oluyorum	☐	☐	☐	☐
15. Duruşma salonundayken keyfim yerinde oluyor	☐	☐	☐	☐

16- İçinde bulunduğunuz salonunun konumu iyi planlanmış mı?

( ) Evet ( ) Hayır

17- İçinde bulunduğunuz salonunun işlevsel olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

18- İçinde bulunduğunuz salonun modern bir görünüşü olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

19 - İçinde bulunduğunuz salonun tasarımının sıkıcı olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

20- İçinde bulunduğunuz salon yeterli büyüklükte mi?

( ) Evet ( ) Hayır

21- İçinde bulunduğunuz salonunun ferah olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

22- İçinde bulunduğunuz salonunda kullanılan renkler sizi rahatsız ediyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

23- İçinde bulunduğunuz salonda kullanılan oturma öğelerini ergonomik/rahat buluyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

24- İçinde bulunduğunuz salonun aydınlatması yeterli mi?

( ) Evet ( ) Hayır

25- İçinde bulunduğunuz salonun ısı düzeyi uygun mu?

( ) Evet ( ) Hayır

26- İçinde bulunduğunuz salonda ses rahatlıkla duyuluyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

27- İçinde bulunduğunuz salonun havalandırması yeterli mi?

( ) Evet ( ) Hayır

28- Salon kullanıcılarının salon içerisinde doğru konumlandırıldığını düşünüyor musunuz?
Cevabınız “Hayır” ise nedenini kısaca belirtiniz.

➤ Hâkim ( ) Evet ( ) Hayır

➤ Savcı ( ) Evet ( ) Hayır

➤ Müdafî Avukatı ( ) Evet ( ) Hayır

➤ İzleyici ( ) Evet ( ) Hayır

➤ Sanık ( ) Evet ( ) Hayır

➤ Tanık ( ) Evet ( ) Hayır

➤ Mağdur ( ) Evet ( ) Hayır

➤ Kâtip ( ) Evet ( ) Hayır

29- İçinde bulunduğunuz salonda mübaşir için ayrılmış bir alan var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

30- Sanık yanında oturan Jandarma ya da polis memurlarının duruşma esnasında sanık üzerinde;

( ) Çok baskı yaptıklarını düşünüyorum

( ) Az da olsa baskı yaptıklarını düşünüyorum

( ) Baskı yapmadıklarını düşünüyorum

**EK 4. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ**

Evrak Kayıt Tarihi: 24.12.2018 Protokol No: 118444

Tarih: 23.01.2019

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ**

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Doktora Tez Çalışması
KONU:	Güzel Sanatlar
BAŞLIK:	Ceza Yargılamalarında Duruşma Salonlarının Fiziksel ve Ruhsal Değerler Açısından İrdelenmesi ve Türkiye İçin Bir Tasarım Önerisi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. B. Burak KAPTAN
TEZ YAZARI:	Merve BULDAÇ
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof.Dr. Çiğdem BAYRAK (Başkan Eğitim Fak.)	
Prof.Dr. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı Açıköğretim Fak.)	KATILMADI Prof.Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)
Prof.Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)	Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)
Prof.Dr. Harifan DEVECİ (Eğitim Fak.)	Prof.Dr. Emel ŞIKLAR (İkt. ve İdari Bil. Fak.)